ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

1885

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΦΡ. 8

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλεως
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς Δεωφόρου Πανεπιστημίου, 39
1885

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΔΥΕΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α

Ἀζὼρ (Ὁ), διήγημα, 319.
Ἀὴρ (Ὁ), 176.
Ἀθηνῶν (Αἱ πρὸ πεντηκονταετίας μεγάλαι οἰκίαι τῶν), 23.
Ἀκοσμία (Ἡ) τῶν ἐδῶν, 447.
Ἀκρίβεια (Ἡ) καὶ ὁ φιλόσοφος Σουΐφτ, διήγημα, 65.
Ἀλεξίβροχον (Τὸ), διήγημα, 39.
Ἀλσατιανῆς (Τὸ τραγοῦδι τῆς), ποίημα, 241.
Ἀλφάβητον τῆς ἀγάπης, ποίημα, 417.
Ἀμυγδαλιὰ (Ἡ πρώϊμη), ποίημα, 194.
Ἀνατροφὴ τοῦ λαοῦ, 415.
Ἄνεμος (Ὁ), 208.
Ἀνεμώνη (Ἡ), ποίημα, 160.
Ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸ τέκνον, διήγημα, 227. 243, 259, 279.
Ἀρχαιότητες (Αἱ Δωδωναῖαι) τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, 57.
Ἄσματα (Δύο δημοτικὰ) ἀνέκδοτα, 80.
Ἀσμάτιον, 130.

Β

Βασιλόπαιδες Κωνσταντῖνος, Γεώργιος, Νικόλαος, 1.
Βελώνιος (Πέτρος) 339.
Βιλλεμὲρ (Ὁ μαρκήσιος), μυθιστόρημα, 307, 327, 341, 360, 377, 392, 408, 423, 439.
Βίσμαρκ (Γνώμη) περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ καπνίζειν, 178.
Βούλγαρος (Ὁ), ποίημα, 449.
Βουλῆς (Μία συνεδρίασις τῆς ἑλληνικῆς), 62.

Γ

Γενεὰ (Ἡ νέα), 125.
Γερμανίας (Πληθυσμὸς) καὶ Γαλλίας, 431.
Γέρων ψάλτης (Ὁ), ποίημα, 18.
Γλῶσσης (Περὶ τῆς σημερινῆς ἡμῶν), 275.
Γνῶμαι καὶ σκέψεις, 93.
Γόρδων (Ὁ), 172.
Γύζης (Νικόλαος). Βιογραφικαὶ σημειώσεις, 3.

Δ

Δερβίσης (Ὁ) τῶν Ἀθηνῶν, ποίημα, 4.
Δημοδιδασκάλου (Ἡμερολόγιον), ἤτοι ἡ παιδαγωγία ἐν τῇ πράξει ὑπὸ Βλασίου Σκορδέλη. (Βιβλιοκρισία), 205.
Διαθήκη (Ἡ), διήγημα, 47.
Διφθερίτις (Ἡ), οἰκογενειακὴ σκηνή, 443.
Διώρυγος (Αἱ ἐργασίαι τῆς) τῆς Κορίνθου, 139.
Δρᾶμα τοῦ νέου ἀνατολικοῦ βίου, διήγημα, 67.
Δωδωναῖαι (Αἱ) ἀρχαιότητες τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, 57.
Δῶρον (Τὸ) τῆς θείας, διήγημα, 19.

Ε

Ἐγκλήματος (Στατιστικὴ τοῦ) ἐν Γαλλίᾳ, 385.
Ἐκπαιδεύσεως (Περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς) πᾶς ἑλληνίδος νεολαίας, 99.
Ἐκταφή. (Ὁ Δερβίσης τῶν Ἀθηνῶν), ποίημα, 4.
Ἑλληνόπουλο (Τὸ), ποίημα, 240.
Ἐπακόλουθα στιγμιαίας ὀργῆς, διήγημα, 141, 155, 167, 183.
Ἐπιστημονικὰ Χρονικὰ 187, 202, 252, 266, 365, 380.
Εὐτυχία (Ἡ) καὶ τὸ ὑποκάμισον, διήγημα, 8.

Ζ

Ζήλεια, ποίημα, 28.
Ζῦθος (Ὁ) παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, 240.
Ζώνη (Ἠλεκτραμαγνητικὴ) κατὰ τῆς ναυτίας τῶν ταξειδευόντων, 209.
Ζωολογία (Ἡ) τῶν Ἑλλήνων καὶ Τιμόθεος ὁ Γαζαῖος, 323.

Η

Ἡγεμονίδες φιλόμουσοι, 337.
Ἤλεκτρον (Τὸ), 16.
Ἤχοι καὶ χρώματα, 304.

Θ

Θεάτρου (Περὶ ἐθνικοῦ), 35, 54.
Θεῖος καὶ ἀνεψιός, διήγημα, 199, 220.
Θρανίων (Περὶ σχολικῶν), 61.

Ι

Ἰάκωβος Ι (Δούστηνος), διήγημα, 214.
Ἰατρικὴ συμβουλή, διήγημα, 120.
Ἱστορίας (Οἱ θαλαμηπόλοι τῆς), 2.

Κ

Καλλοναὶ (Διάσημοι), 240.
Καπνίζειν (Γνώμη τοῦ Βίσμαρκ περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ), 178.
Κάτοπτρα, 289.
Κηφισιὰν (Ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς), 350.
Κόμη (Ἡ) παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς, 113.
Κόραι (Αἱ Ταναγραῖαι), 198.
Κόρη (Ἡ) τῆς Δήμνου, ποίημα, 214.
Κυνὸς (Πονηρία), 79.
Κώδωνες (Οἱ), 257.
Κῶμοι καὶ κωμάζοντες, 347.

Λ

Λαύριον (Ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς), 432.
Λήμνου (Ἡ κόρη τῆς), 214.
Λίμνη (Ἡ) τοῦ Ἀγγελοκάστρου. Ὀδοιπορικὴ ἀνάμνησις. 211, 233.
Λιμοὶ ἐν Εὐρώπῃ, 418.
Λιογέννητης (Ὁ γάμος τῆς), ποίημα, 370.
Λουτρῶν (Περὶ), 384.

Μ

Μακροβιότης, 321.

Μάνα (Ἡ), ποίημα, 80.
Μηχαναὶ (Αἱ νέαι πολεμικαί), 45.
Μνηστὴ (Ἡ) τοῦ ναύτου, διήγημα, 104.
Μύρμηκες (Οἱ), 286.

Ξ

Ξένην (Εἰς), ποίημα, 13.

Ο

Οἰκογένεια (Ἡ), 333.
Οἰνοπνευματώδη (Τὰ) ποτά, 109.
Οὐγκὼ (Ἀνέκδοτα περὶ Βίκτορος), 383, 418.
Οὐγκὼ (Βίκτωρ), ἐπὶ τῇ 83 ἐπετείῳ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, 179.
Οὐγκὼ (Ἡ ἐπάνοδος τοῦ) εἰς Γαλλίαν, 401.
Οὐγκὼ (Ὁ Βίκτωρ) ἐν Ἑλλάδι, 355.

Π

Παίγνια (Στιχουργικά), 249, 264, 283, 291.
Πανταλόνι (Τὸ πρῶτον), 352.
Πατὴρ καὶ τέκνον, 298.
Περασμένα νιάτα, ποίημα, 288.
Ποίησις καὶ πραγματικότης, 32.
Πτηνῶν ἀγαθοεργία, 129.
Πτωχοκομεῖον (Τὸ) 73, 83, 106.
Πυροπλητὴς (Ὁ) διήγημα, 55.

Ρ

Ρεμβασμὸς (Ὁ) τοῦ γέροντος, ποίημα, 258.
Ρήγα (Ἡ νεότης τοῦ), 13.
Ρόδον (Τὸ), 217, 237, 255, 269.
Ρῶσοι ἀγωνισθέντες καθ' ἡμῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἐθνικὸν ἡμῶν ἀγῶνα, 64, 177.

Σ

Σάπων (Ὁ), 225.

Σημειώσεις Στατιστικὴ τῶν καρφοβελονῶν, 49. Σιδηρόδρομοι ἐν Εὐρώπῃ, 49. Βιομηχανία μεταξουργική, 49. Μακροβιότης παρὰ τοῖς Ἕλλησι, 49. Κυνὸς ὀξυδέρκεια, 49. Αὐτοκτονία τῶν σκορπίων. 50. Ἔθιμα ταφῆς 50. Καλλιέργεια μαργαριτοφόρων ὀστρέων, 65. Στοίχημα παράδοξον 66. Ἀλέξανδρος Graham Bell, 66. Τηλεφωνικὰ πειράματα 66. Δῶρα ἐξ Ἀβυσσηνίας τῷ βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων 81. Πληθυσμὸς Γερμανίας καὶ Γαλλίας 81. Ἄγριος βάμβαξ 81. Ἔκθεσις ἰαπωνικοῦ χωρίου 81. Μῆκος τηλεγραφικῶν γραμμῶν 81. Οἱ « Καιροὶ » τοῦ Λονδίνου 81. Ὠὰ διατετηρημένα 82. Αἱ ἐκ τῶν τηλεγράφων πρόσοδοι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ 82. Προφυλακτικὴ δύναμις τοῦ ἐμβολιασμοῦ 82. Κέρδη ἰατρῶν 98. Οἱ κύνες παρὰ τοῖς Ἐσκιμώοις 114. Τὸ μεγαλείτερον ὑποστατικὸν τοῦ κόσμου 114. Νέον ὅπλον 130. Πληθυσμὸς Ἰταλίας 140. Ὁ πλησιέστερος πρὸς τὴν Γῆν ἀπλανὴς ἀστὴρ 160. Ἐπιρροὴ τοῦ ποσίμου ὕδατος ἐπὶ τῆς ὑγείας 162. Πνευμονικὴ φθίσις 162. Ἱπποδαμαστὴς 162. Ὀλέθριαι συνέπειαι τῆς χρήσεως τοῦ στηθοδέσμου 162. Τιμωρίαι μαύρων ἐν Βρασιλίᾳ 178. Ἐνδεεῖς ἐν Παρισίοις 178. Ἐθιμοτυπία εἰς τὰ γεύματα, 194. Ξανθαὶ καὶ μελαγχριναὶ γυναῖκες ἐν Ἀμερικῇ 210. Ἐπίθεσις κοράκων 210. Στατιστικὴ ἐπιτύμβιος 226. Ἡ κατασκευὴ τῆς πρώτης δακτυλήθρας 226. Φρέατα βαρόμετρα 226. Ὑπόγειος θερμοκρασία 241. Ἰδιότης τῶν χρωμάτων 241. Τρόπος μεταδόσεως ψώρας 242. Δημοτικότης ἐπισήμων προσώπων ἐν Ἀγγλίᾳ 242. Νέα θρεπτικὴ οὐσία, 242. Θηράματα φονευθέντα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, 242. Κροκόδειλος ἀμεριχανικός, 258. Εἶνε ὀδυνηρὸς ὁ θάνατος; 273. Οἱ βάτραχοι, 274. Ἀλεκτρυονομαχίαι ἐν Λονδίνῳ 274. Ἐργοστάσια μεταξίνων ὑφασμάτων ἐν Ἀμερικῇ 274. Κοράκων νοημοσύνη, 290. Ὀδοντοϊατροὶ Ἰάπωνες, 305. Νέον εἶδος σφαιρῶν, 306. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας, 306. Ἀνέκδοτον περὶ Φονταινέλλου, 306. Ὑπόγειοι σιδηρόδρομοι, 322. Ὀδούζια, 322. Τὸ θωρηκτὸν « Τρομερὸς » 338. Βραβεῖα τῇ φιλανθρωπίᾳ 338. Ἠλεκτρικὴ συσκευὴ ἐν καφενείῳ 338. Ἰνδικὸς πληθυσμὸς ἐν Ἀμερικῇ 338. Μορφινομανία, 354. Ζωγραφικὴ ἐν Ἰαπωνίᾳ 386. Ἔθιμα καὶ συρμοὶ 386. Τὸ χρῶμα τῶν ὀφθαλμῶν 434. Ἡλικία ψιττακῶν 434. Κατάργησις τοῦ ἤλιου, 450. Τὰ ὄνειρα 450.
Σκαλάθυρμα, 16.
Σκοπευτῶν (Εὐθυβολία), 79.
Σουΐφτ (Ὁ φιλόσοφος) καὶ ἡ ἀκρίβεια, 65.
Στρατήγημα (Διπλοῦν), διήγημα, 87.
Στρατιῶται (Ἕλληνες) ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀναγέννησις τῆς ἑλληνικῆς τακτικῆς, 371, 387, 403, 419, 435.
Συμβουλὴ (Ἰατρική), διήγημα, 120.
Σχολεῖον (Τὸ), ποίημα.

Τ

Ταναγραῖαι (Αἱ) κόραι, 195.
Τάξιμον (Τὸ), 34.
Τασσοῦλα, διήγημα, 397, 412.
Τορπίλλαι καὶ τορπιλλοφόρα, 45.
Τραγοῦδι (Τὸ) τῆς Ἀλσατιανῆς, 241.
Τριανταφυλλιά μου, (Ἡ) ποίημα, 34.

Υ

Ὕαλος (Ἡ), 271.
Ὑγιεινὴ (Ἡ) τῆς καλλονῆς, 42, 76, 96, 127, 144, 190, 223, 317, 358, 428.
Ὑγιεινὴ (Παιδαγωγική). Περὶ σχολικῶν θρανίων, 61.
Ὑγιεινῆς (Πινακίδες). Οἰνοπνευματώδη ποτά, 109.

Φ

Φιλανθρωπία (Ἡ) ἐν Ἀθήναις. Τὸ πτωχοκομεῖον, 73, 83, 106.
Φιλάργυρος (Ὁ), μῦθος, 31.
Φίλας (Εἰς δύο), ποίημα, 271.
Φιλιππίδης (Δανιὴλ) καὶ ἡ γεωγραφία αὐτοῦ, 115, 131, 147, 163.
Φυταφάγοι (Οἱ), 161.
Φυτῶν (Πίναξ τῶν Ἑλλάδι φυομένων ξυλωδῶν) 301, 314.
Φωλεαὶ πτηνῶν, 334.

Χ

Χανούμισσα (Ἡ μικρὰ). Ὁδοιπορικὴ ἀνάμνησις, 136, 151.
Χάριν ἀντὶ χάριτος, διήγημα. 28.
Χαρτοπαίκτης (Ὁ) τῆς πρωτοχρονιᾶς, ποίημα, 28.
Χρώματα (Ἦχοι καὶ), 104.

Ψ

Ψάλτης (Ὁ γέρων), ποίημα, 18.

Πανομοιότυπα

Τῶν ὑπογραφῶν τῶν βασιλοπαίδων Κωνσταντίνου, Γεωργίου καὶ Νικολάου, σελ. 4.

Εἰκόνες

Νικόλαος Γύζης, 4.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 70.

ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΛΥΧΝΟΥ ΑΡΙΘ.

ΕΚΤΑΚΤΟΝ ΦΥΛΛΟΝ

ΕΠΙ ΤΗ, ΠΡΩΤΗ, ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1885

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ
1885

Ἀριθ. 470 — Λεπτὰ πεντήκοντα.

ΕΤΟΣ Γ.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ιθ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | Ι Ἰανουαρίου 1885

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΑ ΤΩΝ ΥΠΟΓΡΑΦΩΝ ΤΩΝ Α.Α. Υ.Υ.

ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

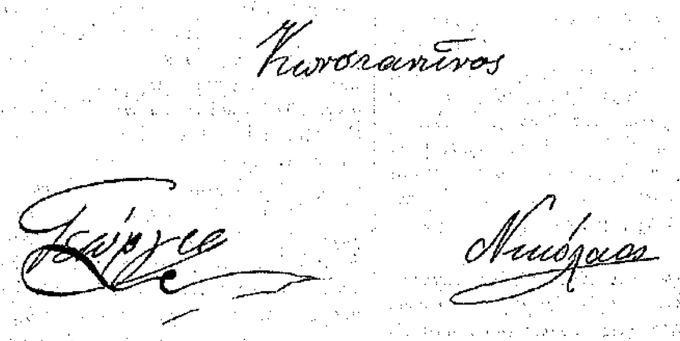

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, διάδοχος τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῇ 21 Ἰουλίου 1868, ἄγει νῦν τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐκπαιδεύεται τὰ μὲν ἐγκύκλια μαθήματα ὑπὸ ἰδιαιτέρων καθηγητῶν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, τὰ δὲ στρατιωτικὰ ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων, ἔχων βαθμὸν λοχίου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῇ 12 Ἰουνίου 1869, ἄγει τὸ 16ον ἔτος. Ἐκπαιδεύεται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος θέρους τὰ ναυτικὰ ἐν Δανίᾳ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Ἰανουαρίου 1872, συμπληροῖ ὁσονούπω τὸ 13ον ἔτος. Ἐκπαιδεύεται τὰ μὲν ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, τὰ δὲ στρατιωτικὰ ἐν τῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων.

ΟΙ ΘΑΛΑΜΗΠΟΛΟΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ Ἱστορία ἔχει τοὺς ὑπουργοὺς αὐτῆς καὶ τοὺς θαλαμηπόλους. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπουργοὶ εἶνε οἱ καλούμενοι ἱστορικοί· θαλαμηπόλους δὲ δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι λαβόντες ἀφορμὴν νὰ γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν χαρακτῆρα, τὰς ἀρετάς, τὰς κακίας, τὰς ἕξεις τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν κυβερνητῶν, ἀπεταμίευσαν τὰς περὶ πάντων τούτων παρατηρήσεις καὶ κρίσεις αὐτῶν εἰς τὰ λεγόμενα Ἀπομνημονεύματα (Mémoires). Ὑπάρχουσιν ἀπομνημονεύματα τὰ ὁποῖα λογίζονται ἀνώτερα πολλῶν ἐγκρίτων ἱστορικῶν ἔργων. Τοιοῦτον ἀνεδείχθη τὸ ἀριστούργημα τοῦ δουκὸς Sᵗ Simon, ὅστις ἤκμασεν ἐν τῇ ΙΖ' ἑκατονταετηρίδι καὶ ὡς οὐδεὶς ἴσως ἄλλος ἐξηκρίβωσε καὶ πιστῶς ἐζωγράφησε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὰς ἀδυναμίας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Τἀνάπαλιν τὰ Ἀνέκδοτα τοῦ Προκοπίου εἶνε λίβελλος ἀηδὴς προσπαθήσας νὰ ἀμαυρώσῃ πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν ἐγένετο ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ καὶ καταντήσας νὰ ἀξιώσῃ ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα δὲν ἦσαν ἄνθρωποι ἀλλὰ δαίμονες λαβόντες σχῆμα ἀνθρώπου ὅπως ἐξολοθρεύσωσι τὸ ἀνθρώπινον γένος. Κατὰ δὲ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας ἀπειράριθμα ἐξεδόθησαν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καθ' ἑκάστην ἐκδίδονται ἀπομνημονεύματα, τὰ ὁποῖα ἐξίσου ἀφιστάμενα τῶν τε μεγαλοφυῶν ἀφηγήσεων τοῦ Sᵗ Simon καὶ τῆς συστηματικῆς συκοφαντίας τοῦ Προκοπίου, ἀποβαίνουσι χρήσιμα βοηθήματα τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι πάντα τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα, εἴτε δόκιμα εἴτε μή, ἔχουσι συμφυᾶ τινα ἰδιότητα, ἥτις ὑπὸ μὲν τῶν κοσμιωτέρων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐλάττωμα, ὑπὸ δὲ τῶν φιλοσκανδάλων ὡς προτέρημα. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ κυβερνῆται τῶν ἐθνῶν παρίστανται ὅπως συνείθιζουσι νὰ βλέπωσιν αὐτοὺς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐν στολαῖς καὶ ἐθιμοταξίᾳ· ἐν δὲ τοῖς ἀπομνημονεύμασιν εἰκονίζονται πολλάκις φέροντες χιτῶνα κατοικίδιον, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἔτι ἀφελέστερον ἱματισμόν, ὃν καὶ μόνον συμπίπτει νὰ ὦσι περιβεβλημένοι ὁσάκις δὲν ἔχουσι περὶ ἑαυτοὺς εἰμὴ μόνους τοὺς θαλαμηπόλους. Ἐὰν λοιπὸν αἱ ἀναμνήσεις τούτων παρεκβῶσι τῶν ὁρίων τῆς εὐπρεπείας, καθ' ἣν ἔχει δυστυχῶς ροπὴν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, οἱ κυβερνῆται τῶν ἐθνῶν ἀποβάλλουσι πᾶν ἱστορικὸν γόητρον.

Ὁπόσον δυσαπόσχετος εἶνε ὁ σκόπελος οὗτος μαρτυροῦσι τὰ πρὸ τετραετίας ἐκδοθέντα ἀπομνημονεύματα τῆς κυρίας Rémusat. Ἡ χρηστοτάτη αὕτη γυνή, ἡ ἔξοχος τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν εὐφυΐαν αὐτῆς, διετέλεσε κυρία τῆς τιμῆς τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἰωσηφίνης καὶ ἠξιώθη ἐπί τινα χρόνον τῆς ἰδιαζούσης τοῦ Ναπολέοντος εὐνοίας. Ἡ περὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ὧν διετέλεσε μάρτυς, καὶ ἰδίως περὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς τρίτομος αὐτῆς συγγραφή, ὑπελήφθη δικαίως ὡς συμβολὴ ἀξιόλογος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης δεκαετηρίδος τοῦ παρόντος αἰῶνος. Καὶ ὅμως ἡ συγγραφὴ αὕτη περιέχει περὶ τῶν οἰκειοτάτων πρὸς τὴν σύζυγόν της, ἤξευρεν ὅτι ἀπὸ λόγου εἰς λόγον ἠδύνατο νὰ πηδήσῃ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, ἐπεχείρησε νὰ διακόψῃ τὴν ὁμιλίαν ταύτην. ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιμένων «Ναί, κυρία μου, προσέθηκε, πολλὰ λέγονται περὶ ὑμῶν, ἰδίως ὑπὸ τῆς καλοκάγαθου ἀρχαίας ἀριστοκρατίας. Ἀξιοῦσι, λόγου χάριν, ὅτι ὑμεῖς, Κυρία *** ἔχετε σχέσεις μὲ τὸν Κύριον ***. Ὅτι ὑμεῖς, Κυρία...» καὶ οὕτω καθεξῆς ἀπευθυνόμενος εἰς δύο τρεῖς ἐξ ἡμῶν τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης. Εὔκολον εἶνε νὰ φαντασθῆτε εἰς ποίαν ὡς ἐκ τούτου περιῆλθομεν πᾶσαι στενοχωρίαν, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ αὐτοκράτορος. «Ἀλλά, προσέθηκεν αἴφνης, μὴ νομίσῃ τις ὅτι ἀνέχομαι τὰς κακολογίας ταύτας. Ὁ προσβάλλων τὴν αὐλήν μου, προσβάλλει ἐμὲ αὐτόν· καὶ ἀπαιτῶ νὰ παύσωσι λέγοντες τοιαῦτα εἴτε περὶ ἐμοῦ, εἴτε περὶ τῆς αὐλῆς μου.» Καὶ τότε λαβὼν σχῆμα προσώπου ἀπειλητικὸν καὶ τόνον φωνῆς αὐστηρότερον, διὰ μακρῶν κατέκρινε τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς παρισινῆς κοινωνίας, τὸ ὁποῖον ἀνθίστατο ἔτι κατ' αὐτοῦ, λέγων ὅτι θέλει ἐξορίσει πᾶσαν γυναῖκα, ἥτις ἤθελε προφέρει μίαν λέξιν περὶ τινος τῶν κυριῶν τῆς αὐλῆς· καὶ ταῦτα πάντα ἐρεθιζόμενος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, διότι καμμία ἐξ ἡμῶν δὲν εἶχε διάθεσιν νὰ τὸν ἀπαντήσῃ. Ἡ αὐτοκράτειρα συνέτεμε τὸ πρόγευμα ἵνα καταπαύσῃ ἡ σκηνὴ αὕτη, διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν δὲ ἐκ τούτου κίνησιν ὁ αὐτοκράτωρ διέκοψε τὴν ὁμιλίαν του καὶ ἀπῆλθεν ὅπως ἦλθεν. Μία τῶν ἡμετέρων κυριῶν, ἥτις εὐλαβῶς ἀπεθαύμαζε πᾶν ὅ,τι οὗτος ἔπραττε καὶ ἔλεγεν, ηὐλόγησεν ἐν κατανύξει τὴν ἀγαθότητα τοῦ κυριάρχου, ὅστις ἀπῄτει νὰ θεωρῆται ὡς ἱερὰ ἡ περὶ ἡμῶν ὑπόληψις, ἀλλ' ἡ εὐφυεστάτη Κυρία *** τῇ ἀπεκρίθη ὀπωσοῦν ἀποτόμως «Ναί, Κυρία μου, ἂν ὁ αὐτοκράτωρ ἐξακολουθήσῃ νὰ μᾶς ὑπερασπίζῃ τοιουτοτρόπως, εἴμεθα χαμέναι.» Τὸ οὐδὲν ἧττον περίεργον εἶνε ὅτι, ὅταν ἔπειτα ἡ αὐτοκράτειρα τὸν εἶπεν ὁπόσον γελοῖα ἦτο ἡ σκηνὴ ἐκείνη, ὁ Ναπολέων ἠπόρησε πολὺ ἐπὶ τούτῳ, ἀξιῶν ὅτι ἀπεναντίας ἔπρεπε νὰ τὸν χρεωστοῦμεν πολλὰς τὰς χάριτας διὰ τὴν ζέσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἠγανάκτει ὁσάκις μᾶς προσέβαλλον.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἕτερά τινα χαριέστερα διηγήματα. Ὁμιλῶν ποτε πρὸς τὸν κύριον Rémusat, Ἐνθυμοῦμαι, εἶπεν, ὅτι ἐπὶ τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιο συνήλθομεν ὁ κ. Cobentzl καὶ ἐγὼ διὰ νὰ τὴν ὑπογράψωμεν εἰς οἴθουσάν τινα, ἐν ᾗ κατὰ τὴν αὐστριακὴν συνήθειαν εἶχον διασκευάσει ἐξέδραν ὑποτυποῦσαν τὸν θρόνον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. Εἰσελθὼν εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, ἠρώτησα τί τοῦτο σημαίνει, καὶ ἀκούσας τὴν ἐξήγησιν εἶπον εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Αὐστρίας: «Πρὸ πάντων σᾶς παρακαλῶ νὰ διατάξητε νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ καθέδρα αὕτη, καθότι ποτὲ δὲν εἶδα κάθισμα ὑψηλότερον τῶν ἄλλων χωρὶς νὰ μ' ἔλθῃ ἀμέσως ἡ ὄρεξις νὰ καθήσω ἐπ' αὐτοῦ.» Καθὼς βλέπετε, προσέθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν κ. Rémusat, ἔκτοτε προησθανόμην τί ἤθελε μὲ συμβῇ. Εἰς τὰς ἑσπερίδας τῶν ἀνακτόρων ὁ αὐτοκράτωρ ἀπηύθυνέ συνήθως πρὸς τὰς Κυρίας λόγους ἥκιστα εὐμενεῖς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐνθυμεῖτό ποτε κανὲν ὄνομα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ πρώτη ἐρώτησίς του ἦτο· «Πῶς ὀνομάζεσθε;» Τὸ πρᾶγμα προδήλως δὲν ἦτο εὐχάριστον. Ἀλλ' εὑρέθη ἀνήρ, ὅστις ἔδωκε κατὰ τοῦτο σωτήριον εἰς τὸν αὐτοκράτορα μάθημα. Ὁ μουσικὸς Grétry ἦτο κάλλιστα γνωστὸς εἰς αὐτὸν διότι προσήρχετο συχνότατα εἰς τὴν αὐλήν καὶ ὅμως ὁ Ναπολέων ὁσάκις τὸν ἐπλησίαζε δὲν ἔπαυε τοῦ νὰ τὸν ἐρωτᾷ μηχανικῶς τὸ ὄνομά του. Μίαν ἡμέραν τελευταῖον ὁ Grétry βαρυνθεὶς νὰ ἀκούῃ τὴν αἰωνίαν αὐτὴν ἐρώτησιν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ αὐτοκράτωρ πλησιάσας τὸν εἶπε μὲ τὸν συνήθη ἀπότομον αὐτοῦ τρόπον «Καὶ ὑμεῖς λοιπὸν τίς εἶσθε;», ὁ Grétry ἀπεκρίθη ὑποδηλῶν τὴν δυσαρέσκειάν του: «Μεγαλειότατε, πάντοτε ὁ Grétry.» Ἔκτοτε ὁ αὐτοκράτωρ δὲν τὸν ἀπηύθυνε πλέον τὴν ἐρώτησιν ταύτην καὶ τὸν ἀνεγνώριζε κάλλιστα.

Ὁ Ναπολέων διηγεῖτο συχνάκις ὅτι εἰς τῶν θείων του εἶχε προείπει εἰς αὐτὸν παῖδα ἔτι ὄντα ὅτι θέλει κυριαρχήσει τοῦ κόσμου, διότι εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ψεύδεται πάντοτε. Καὶ ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἀποδέχεται πληρέστατα τὴν δοξασίαν ταύτην, ἔλεγεν· «Ὁ κ. Μέττερνιχ πλησιάζει πολὺ εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἐξαίρετος πολιτικὸς ἀνήρ, διότι ψεύδεται κάλλιστα (il ment très bien.)»

Ὁ αὐτοκράτωρ ὡμίλει καὶ ἔγραφε τὴν γαλλικὴν ἥκιστα ὀρθῶς· ἀλλὰ πολλοὶ ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ καὶ φίλων ὑπερηκόντιζον αὐτὸν κατὰ τοῦτο παραδόξως. Ὁ Murat ἐπόθει πολὺ νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὡς τόσοι ἄλλοι συγγενεῖς τοῦ Ναπολέοντος, ἠξεύρων δὲ ὅτι ὁ Talleyrand, πανίσχυρος ὢν τότε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, ἀντέπραττεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πάθου ἐκείνου, εἶπέ ποτε: «Moussu dé Talleyrand, il ne veut pas que je sois roué.» Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ προσθέσω ὅτι ἐν τῇ φράσει ταύτῃ, ἐκτὸς τῆς ἀσυνταξίας καὶ τῆς ὅλως ἀλλοκότου προφορᾶς, ἡ τελευταία λέξις διὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν διήρχετο ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Murat, κατήντησεν ἀντὶ τοῦ βασιλέως νὰ σημαίνῃ τὸν τετροχισμένον. Τῇ ἀληθείᾳ ὁ Ἀχιλλεὺς οὗτος τοῦ νέου Ἀγαμέμνονος ἠδύνατο μὲν νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο οἷος οὔ τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ πολὺ δικαιότερον ἐκείνου νὰ προσθέσῃ ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.

Κ. Παπαρρηγοπουλος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ ζωγράφος, οὗτινος τὴν προσωπογραφίαν δημοσιεύομεν σήμερον Νικόλαος Γύζης, ἐκ τοῦ χρωστῆρος τοῦ ὁποίου ἐξῆλθε τὸ καλλιτεχνικὸν ἔργον, ὅπερ προσφέρει ἡ *Ἑστία* εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἐν χωριστῷ φύλλῳ δωρηθὲν αὐτῇ εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου, ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1842 ἐν Τήνῳ. Τὰς καλλιτεχνικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἤρχισεν ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ, μετὰ

δὲ τὸ τέλος αὐτῶν μετέβη εἰς Μόναχον, χορηγούσης τῆς ἐν Τήνῳ Μονῆς τῆς Εὐαγγελιστρίας τὰς δαπάνας, ἐκεῖ δὲ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν τεχνῶν τῆς Βαυαρικῆς πρωτευούσης, ἔχων διδάσκαλον τὸν διάσημον καθηγητὴν τῆς γραφικῆς Piloty, νῦν διευθυντὴν τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν τεχνῶν ἐν Μονάχῳ, εὗρε στάδιον εὐρὺ καὶ κοινωνίαν ἀνεπτυγμένην καλλιτεχνικῶς, καὶ γνωρίζουσαν νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ καλλιτεχνικὰ αὐτοῦ προτερήματα. Ἐκεῖ λοιπὸν μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ κ. Γύζης προαγόμενος ἔγραψεν ἄριστας εἰκόνας, ἀληθῆ καλλιτεχνικὰ ἔργα κατὰ τὰς κρίσεις τῶν ἐν Εὐρώπῃ τεχνοκριτῶν.

Ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ κ. Γύζη καὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ὡς καλλιτέχνου ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν ὅταν διὰ τῆς «Ἑστίας» δημοσιευθῶσι καὶ ἄλλαι αὐτοῦ εἰκόνες, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰ γνωστότερα καὶ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα ἐξ αὐτῶν. Ἐκ τούτων ὀλίγιστα μὲν ἔχουσιν ὑπόθεσιν ἱστορικὴν οἷον «ἡ Ἰουδὶθ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὀλοφέρνους», τὸ πρῶτον αὐτοῦ βραβευθὲν ἔργον «ἡ εἴδησις τῆς ἁλώσεως τοῦ Σεδὰν», τὰ πλεῖστα δὲ εἶνε εἰκόνες εἰλημμένοι ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου, ῥωπογραφίαι, ἐν αἷς διαλάμπει ἐξαίρετος καὶ λεπτὸς χαρακτηρισμὸς τῶν δρώντων προσώπων, συνδεδεμένος ἐνίοτε μετὰ δόσεώς τινος τρυφερᾶς κωμικότητος. Τοιαῦται δὲ εἶνε «Ὁ ὀρνιθοκλέπτης», «Οἱ ἀραβῶνες τῶν παιδίων ἐν Ἑλλάδι», ἔργον δι' ὃ ὁ καλλιτέχνης ἐτιμήθη διὰ χρυσοῦ νομισματοσήμου ἐν Βερολίνῳ, «Ὁδοιπορία ζωγράφου ἐν Ἑλλάδι», «Τὰ ὀρφανὰ σιτιζόμενα», «Ἡ ταμμένη κόρη», ἕτερον παλαιὸν αὐτοῦ ἐπίσης λαμπρὸν τοῦ αὐτοῦ θέματος μὲ τὸ σήμερον ὑπὸ τῆς «Ἑστίας» δημοσιευόμενον, «Ὁ Ἄραψ μὲ τὸν παῖδα», «Τὰ ἄτακτα παιδιά», «Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀράπη Χρήστου», «Ἰατρικὴ ἐπιθεώρησις τῶν κυνῶν ἐν Γερμανίᾳ», «Ἡ χήρα μετὰ τῶν τέκνων της περὶ τὴν τράπεζαν», «Ἡ διήγησις τοῦ παραμυθίου ὑπὸ τῆς γιαγιᾶς», τέλος δὲ τὸ πέρυσιν ἐν τῇ διεθνεῖ καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει βραβευθὲν ἔργον «Ἡ ἀποστήθισις τοῦ μαθήματος μικρᾶς κόρης» καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν οἷς καὶ τινες προσωπογραφίαι.

Ὁ κ. Γύζης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἔτει 1872, ἔνθα ἔμεινε μικρὸν χρόνον, εἶτα δὲ ἐταξείδευσε μετὰ τοῦ κ. Λύτρα τοῦ ἄλλου διακεκριμένου ἡμῶν ζωγράφου, μεθ' οὗ συνδέεται δι' ἀρρήκτου φιλίας, ἀνὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν πρὸς σπουδὴν καλλιτεχνικὴν καὶ κατὰ τὸ ἔτος ἐπέστρεψεν εἰς Μόναχον, ἔνθα καὶ ἔκτοτε διαμένει μετὰ τῆς συζύγου του, Ἑλληνίδος, θυγατρὸς τοῦ κ. Ν. Νάζου.

Ὁ Γύζης διὰ τῶν ἔργων του ἀπέκτησεν ἐν Γερμανίᾳ φήμην διακεκριμένου καλλιτέχνου τῶν ἡμετέρων χρόνων, τούτου δὲ ἕνεκα διωρίσθη καὶ καθηγητὴς τῆς γραφικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ὡραίων τεχνῶν τοῦ Μονάχου, ἔνθα διδάσκει ἀπὸ δύο ἤδη ἐτῶν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

ΕΚΤΑΦΗ

(Ο ΔΕΡΒΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ)

(Τὸ κατωτέρω ποίημα εἶνε συνέχεια ποιήματος ἐπιγραφομένου «Ἔκταφή», οὗτινος μόνον τὸ πρῶτον μέρος ἐδημοσίευσα. Τοῦ πρώτου μέρους ὁ ἥρως εἶνε κουρεύς τις νεανίας, ἐθελοντὴς κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Κρήτης, ὅστις ἔπεσεν αὐτοκτονήσας ἵνα μὴ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ταῦτα πρὸς ἀνέλληψιν τοῦ δευτέρου τούτου μέρους τοῦ ποιήματος.)

Α. Π.

Α'.

Τῆς λήθης μέλαν σάβανον μακρὰν ἡ χεὶρ μου ῥίπτει
Καὶ ἄλλον εὐγενῆ νεκρὸν ἐξάγει τοῦ μνημείου.
Ἡ λήθη ὅ,τι ἔκλεψε καὶ τ' ἄδικον καλύπτει,
Ἡ μοῦσα πάλιν εἰς τὸ φῶς θὰ φέρῃ τοῦ ἡλίου.
Ἰδοὺ αὐτός·—πλὴν δειλιῶ τὸν τάφον του ν' ἀνοίξω
Καὶ εἰς τοὺς ἄγαν Ἕλληνας Τούρκου νεκρὸν νὰ [δείξω.
Φοβοῦμαι τὸ φιλόπατρι τινῶν... εἶναι Δερβίσης!
—Ἀ, καὶ αὐτὸν ποιητικῇ ἀδείᾳ θὰ ὑμνήσῃς;
Εἰς ἀλλοκότου ποιητοῦ τὸ θέμα τίς προσέχει;
Κἂν τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸς τοῦ ἄλλου δὲν θὰ ἔχῃ...
— Διόλου· τόσον ἀγενὴς δὲν ἦτον ὡς ἐκεῖνος!
Ἔχουν ἀέρον ἐπάγγελμα οἱ τοῦ προφήτου θῦται·
Ἡ δεξιὰ των εὐλογεῖ φονέων μόνον σμῆνος·
Ἡ ἀγενὴς ἀπὸ αὐτοὺς ψαλὶς καταφρονεῖται...
Πλὴν τρέμω μὴ ὁ γέρων μου νεκρὸς σᾶς ἀπαρέσῃ,
Διότι ἦτον ἥκιστα Δερβίσης· ἐλυπεῖτο
Ἂν ἐν στρουθίον ἔβλεπεν ἐπὶ τῆς γῆς νὰ πέσῃ.
Τόσον γενναῖος, βλέπετε, ὁ ἥρως μου δὲν ἦτο,
Ὥστε δι' αἴσθημα τιμῆς ν' αὐτοκτονήσῃ μόνον.
Θὰ ἦτον ἴσως ὡς ὑμεῖς κατὰ τῶν αὐτοκτόνων...
Καὶ ὅμως Ἕλλην καθὼς σεῖς ἂν ἦτον ὁ Δερβίσης,
Ὡς ὁ κουρεὺς θὰ ἔχυνε τὸ αἷμά του ἐπίσης!

Β'.

Ὦ Μοῦσα! βλα τὰ νικᾷ ἡ ῥακενδύτις λήθη,
Πλὴν νὰ νικήσῃ ἔτι σὲ ποτὲ δὲν ἠδυνήθη.
Ματαίως ὡς φιλάργυρος τοὺς θησαυροὺς της κρύπτει
Καὶ τὰς κλοπάς της μ' ἔρεβος ἀχάριστον καλύπτει.
Τὰ σκότη της διαπερᾷς μ' ἀκτινοβόλον βλέμμα,
Μὲ νεκροθάπτην δίκελλαν ἀδάμαντας ἐκθάπτεις,
Καθωραΐζεις μὲ αὐτοὺς τὸ ἅγιόν σου στέμμα
Κ' εἰς τάφον ἄγνωστον συχνὰ ἀστέρων φῶς ἀνά- [πτεις.
Ἐλθέ, Θεά, ἂν κ' Ἑλληνίς, εἰς φίλον ἐχθροῦ μνῆμα·
Δὲν ἔχεις ἐθνικότητα· τὸ πᾶν σοῦ εἶναι κτῆμα.
Τὸν συμπολίτην πταίοντα κτυπᾷς καὶ καταστρέφεις
Καὶ μ' ἄνθη ἐλικώνια ἐχθροὺς δικαίους στέφεις.

Ὅταν ἡ μοῦσα ἄνωθεν μνημείου θεωρῆται,
Ἡ νὺξ ἡμέρα γίνεται, ἀνάστασις τελεῖται.
Ψάλε, Θεά· ἀπόδοσον λησμονημένον χρέος
Κ' εἰπὲ πᾶν ὅ,τι γηραιὸς μὲ εἶπεν Ἀθηναῖος.

Γ'.

Αἰὼν παρῆλθεν· ἡ Ἑλλὰς ἀκόμη δούλη δούλων,
Ἐσίγα ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν ἀλλοφύλων·
Ὁ Παρθενὼν ἦτον τζαμί κ' ἡ γῆ τῶν Θρασυδούλων
Δὲν ἦτον πλέον ἡ πατρὶς παιάνων καὶ δαφνώνων,
Ὁ Χασεκῆς, [1] αἱμοχαρής, ἀκόρεστος σατράπης,
Εἰς τὰς Ἀθήνας ἤπλωνε τὸ φονικόν του ἔλεος
Κ' ἦτον τὸ ἄστυ τῆς θεᾶς ποδῶν βαναύσων τάπης.
Τῶν οἰκετῶν του ἔτρεχε εἰς τὰς ὁδοὺς τὸ στίφος
Καὶ ἥρπαζεν, ἐφόνευεν, ἀτίμαζε κ' ἐκτύπα.
Ἡ πόλις δὲν εἶχεν ἰδῇ ποτὲ τοιοῦτον γύπα!
Καὶ δὲν ἠρκεῖτο εἰς αὐτὰ ὁ βάρβαρος καὶ μόνον,
Κ' εἰς τὰ τεμένη, ἔθεσε τὴν χεῖρα, τῶν προγόνων.
Ἤθελεν ἀσβέστου καλλὴν, οἰκοδομῶν οἰκίαν,
Καὶ τοῦ Διὸς εἰς ἀσβέστου μετέβαλλε τὰς στήλας·
Κ' αἰώνων τόσων ἔθραυε τὴν μεγαλοφυΐαν,
Κρημνίζων ὅ,τι ἄφησε, πῦρ, χρόνος καὶ Ἀττίλας.
Δὲν ἐστερεῖτο, βλέπετε, ποσῶς καλαισθησίας·
Τοὺς ἀχυρῶνας ἔχρισε μὲ ἀσβέστου εὐκλείας.
Φεῦ· χρησιμεύ' ἡ εὐκλειὰ καὶ φῶς τόσων ἀκτίνων,
Εἰς ἀχυρῶνας Χασεκῆ καὶ σύλησιν Ἐλγίνων!

Δ'.

Τίνες ἐκεῖν' οἱ βεόηλοι καὶ τίνες οἱ ἀχρεῖοι,
Οἵτινες θραύουν τὸν λαμπρὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου;
Πᾶς λίθος συντριβόμενος καὶ πίπτων τὴν γῆν σείει·
Θαρρεῖς πῶς ὄρη πίπτουσιν ἐπάνω τοῦ πεδίου.
Καὶ βλέπων στέγην πατρικὴν, ὁ ἥλιος νὰ πίπτῃ,
Τὸ φωτοδόλον πρόσωπον εἰς μέλαν νέφος κρύπτει...
Κτυποῦν τὴν οὐρανοστεφῆ ἐκείνην στήλην, νᾶνοι
Ζητοῦν νὰ τὴν συντρίψουν!
Τὸ βλέμμα μόλις ἀετοῦ τὴν κορυφὴν της φθάνει·
Πλὴν πανταχόθεν πλήττεται καὶ κάτω θὰ τὴν ρίψουν.
Ἀντιλαλεῖ κτυπούμενον τὸ γηραιόν της στῆθος·
Νομίζεις, πῶς τὸν Ἰησοῦν αἰσχρὸν μαστίζει πλῆθος...
Δύο πεσοῦσαι ἀδελφαὶ αὐτῆς συντετριμμέναι,
Ὡς τεθνεῶτες γίγαντες, χῶρον μακρὸν καλύπτουν
Καὶ πτῶσιν ἄλλης ἀδελφῆς προσμένουν τεθλιμμέναι·
Φεῦ, τοῦ Διὸς οἱ κεραυνοὶ ὡς ἄλλοτε δὲν πίπτουν!
Δύσμοιρος, δύσμοιρος Ἑλλάς· ταλαιπωροὶ Ἀθηναι,
Ἀλλὰ, ἀλλὰ οἱ βάρβαροι ἐργάται τίνες εἶναι;
Τίς λύσσα πρᾶξιν ὡς αὐτὴν ἀνέρον ἐμπνέει;
Μὴ εἶναι Σκύθαι, Βάνδαλοι; Ἄ, ὄχι· Ἀθηναῖοι!
Ὁ Χασεκῆς ἐξέλεξεν αὐτοὺς· καὶ τίς διστάζει
Ὅταν ἐκεῖνος ἀπαιτῇ, ὅταν αὐτὸς προστάζῃ;
Σιωπηλοί, περίλυποι, δακρύοντες κρυφίως,
Τὴν δόξαν τῶν πατέρων των κρημνίζουν ἀκουσίως.
Τὸ βλέμμα των ἀμήχανον εἰς τὰ ἐδάφη νεύει·
Ἐκεῖνος, κιονόκρανον ἐνῷ κτυπᾷ, θωπεύει·
Εἷς ἄλλος εἰς τὸν κόλπον του μικρὸν λιθίσκον κρύπτει·
Καὶ ἀμελῶν τὸ ἔργον του ἐκεῖνος σύννους κύπτει...
Πλὴν, Ἄραψ τις, ἐπιτηρῶν τὸ ἔργον, τὸν μαστίζει
Κ' ἡ ἐργασία ἡ νωθρὰ γοργῶς ἐπαναρχίζει.
Τῆς στήλης χεῖρες ἑκατὸν κτυποῦν τὸν στηλοδάτην
Κ' ἐκείνη μάτην προσπαθεῖ ν' ἀντιπαλαίσῃ, μάτην.
Ὁ γίγας ἤδη σείεται, ὡς μέθυσος κλονεῖται,
Πλὴν ἔτ' εἰς τὴν κρηπῖδά του τὴν ἰσχυρὰν κρα-
τεῖται...

[1] Μικροσκοπικὸς Δλῆ-Πασᾶς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἀφόρητον τυραννίαν καὶ ἀπληστίαν του.

Ἄ, ὅ,τι τῶν πατέρων μας ἡ χεὶρ ἔχει ἐγείρει,
Δυσκόλως ῥίπτει ὁ σεισμὸς καὶ χρόνος δὲν τὸ φθείρει!
Πλὴν εἰς ὑστάτην ὥθησιν τὸ ἔδαφος σαλεύει,
Τῆς στήλης κλίν' ἡ πολιά, θαρρεῖς πῶς ἱκετεύει...
Ἔτη τρισχίλια ὁμοῦ ἁπλοῦνται εἰς τὸ χῶμα
Μὲ κρότον ὃν δὲν ἤκουσεν οὐδεὶς θνητὸς ἀκόμα!
Κ' ἠνώθη μ' ἄλλα ἀδελφὰ συντρίμματα ἡ στήλη·
Ἐνόμιζες πῶς σύντριμμα τὸ σύντριμμα ἐφίλει!
Οἱ παρεστῶτες ἔντρομοι καὶ ὠχριῶντες ὅλοι,
Ἐπίστευσαν πῶς τ' οὐρανοῦ κατέπεσαν οἱ θόλοι.
Ὅ,τι ὡραῖον κ' ὑψηλὸν πρέπει νὰ πέσῃ, πρέπει·
Τῆς μοίρας τ' ὄμμα πάντοτε λοξῶς τὸ μέγα βλέπει,
Καὶ ῥίπτει μόχθους Νεύτωνος καὶ Νεύτωνος ἀκτῖνα,
Ὡς παιδιὰν ἐνίοτε εἰς ψωραλέον κύνα...[1]

Ε'.

— Τὸ δάκρυ τίνος εἶν' αὐτό, αὐτὸς ὁ μαργαρίτης,
Ὅστις κατέπεσεν ὁμοῦ μὲ τὴν ἀρχαίαν στήλην;
— Τὸ δάκρυ τοῦτο ἔχυσεν ἐκεῖνος ὁ πρεσβύτης,
Ὅστις ὠχρὸς καὶ μ' ἔκφρασιν παρατηρεῖ ὀργίλην
Τῶν Μουσουλμάνων τὴν σειράν,
Κ' ἐκπέμπει ἐκ τοῦ στήθους του στόνον ὀδύνης καὶ
[ὀργὴν!
Ἡ πρασινὸς του κίδαρις τὴν κεφαλὴν του κρύπτει.
Καὶ ἡ μακρά του γενειὰς μέχρι τῆς ζώνης πίπτει.
Τίς εἶνε; — Τοῦρκος καὶ αὐτὸς· ἀλλ' ὄχι· ἔτι πλέον·
Εἶναι Δερβίσης· τοῦ Ἀλλὰχ καὶ τοῦ Μωάμεθ θύτης,
Ἀλλὰ προπάντων ἄνθρωπος· πνεῦμα εὐρύ, γεννᾶιον
Καὶ ὅλων ἡ μεγάλη του καρδία συμπολίτης.
Ὀλίγον πέραν τῶν στηλῶν, πλησίον τοῦ Σταδίου,
Χρόνον πολύν, ἑξήκοντα ἐνιαυτούς, μονάζει·
Σπανίως ἐκ τοῦ σκιεροῦ ἐξέρχεται κελλίου·
Νύκτα κ' ἡμέραν δέεται, νηστεύει καὶ στενάζει
Ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπὲρ παντὸς ἐμψύχου
Κ' ὑπὲρ τῶν ζώων· καὶ αὐτῶν τὸν συγκινεῖ ὁ πόνος.
Μετ' ὀφθαλμοῦ ἀκολουθεῖ πολλάκις ἀνησύχου
Τὸν σκώληκα ὃν ἀπειλεῖ τὸ ῥάμφος χελιδόνος·
Καὶ σώζων τοῦτον παρ' αὐτῆς, ἱέρακα μακρύνει
Ὅστις πρὸς ταύτην ἄγριος τὴν πτῆσιν διευθύνει.
Μέχρι Βοσπόρου ἔφθανεν ἡ φήμη του ἁγία.
Τοσοῦτον, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν Χασεκῆν συνεῖχε·
Πολλάκις ἡ πανίσχυρος ἐκείνου ἐξουσία
Τὴν ἀσθενῆ του δύναμιν ἀνίσταλόν της εἶχε.
Πολλάκις τὸν φιλάργυρον κατέπεισε νὰ δώσῃ
Εἰς Τοῦρκον ἢ κ' εἰς Ἕλληνα βοήθειαν ταχεῖαν,
Κ' ἠνάγκαζεν ἀδικητὴν εἰς χήρας ν' ἀποδώσῃ
Τὸν τροφοδότην τῆς ἀγρόν, ὃν ἥρπασε μὲ βίαν.
Τούρκων κ' Ἑλλήνων δικαστὴς ἐκεῖνος μόνος ἦτο·
Κατέπαυε τὰς ἔριδας μὲ γλῶσσαν ἀσυνήθη,
Ὥστ' αἰωνίως ὁ Κασεκῆς πελάτας ἐστερεῖτο.
Κ' ἐπείνα... Ὅμως ἔτρεφεν ἡ πεῖνά του τὰ πλήθη!
Ὅταν σπανίως ἄφινε τὸ ἤρεμον κελλίον
Κ' ἐδάδιζεν εἰς τὰς ὁδοὺς ὠχρὸς ἐκ τῆς νηστείας,
Ὅτι τὰς θύρας ἤλευρον θὰ κρούσῃ τῶν πλουσίων,
Διὰ νὰ θρέψῃ ὀρφανὰ κι' ἰάνῃ ἀσθενείας.
Βαδίζων πάντας συμπαθῶς ὡς τέκνα του ηὐλόγει·
Δι' ὅλους ἦσαν εὐμενεῖς οἱ πατρικοί του λόγοι.
Ἔκλινον οἱ Χριστιανοὶ φαιδροὶ ἐνώπιόν του·
Οἱ Τοῦρκοι κατησπάζοντο τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν του·
Κ' οἱ παῖδες τὸν ἐδέχοντο μὲ υἱικὰς ἐκχύσεις·
Καὶ, πρᾶγμ' ἀπίστευτον! αὐτός, ὁ Τοῦρκος, ὁ Δερ-
[βίσης,
Ἰδέαν εἶχεν ἀμυδρὰν τῆς δόξης τῶν Ἑλλήνων,
Καὶ τὴν ἀξίαν τῶν στηλῶν ἐγνώριζεν ἐκείνων!

[1] Τὸ γνωστὸν ἀνέκδοτον τοῦ κυνὸς τοῦ Νεύτωνος.

'Εκ τούτου ἦτον κάθυγρον τοῦ γέροντος τὸ ὄμμα,
'Οπόταν εἶδε πίπτουσαν τὴν στήλην εἰς τὸ χῶμα...

ΣΤ'.

Παρῆλθε νύξ, κ' εἰς τὸν ναὸν τοῦ 'Ολυμπίου πάλιν
'Εργάτας βλέπω, πλὴν φαιδροὺς καὶ ὄχι τεθλιμμένους·
Διότι στήλην καθὼς χθὲς δὲν θὰ κρημνίσουν ἄλλην.
Τοὺς θεωρῶ εἰς μάρμαρον ἐπάνω ὑψωμένους
Ὅπερ στεγάζει κορυφὰς δύω κιόνων... Ποία
Εἰς τοῦ ναοῦ τὴν κορυφὴν τοὺς ἔφερεν αἰτία;
Οἰκίσκον [1] κτίζουν ἐπ' αὐτοῦ εὐρύτερον μνημείου
Καὶ ἀνασύρουν κόφινον δι' ἰσχυροῦ σχοινίου,
Ὃν ἄλλοι κάτωθεν πληροῦν μὲ λίθους· ὅμως δῶμα
Τίς κτίζει ἄνωθεν τῆς γῆς κ' εἰς τ' ἄστρα θέτει χῶμα;
Τίς τοῦ Διὸς τὸν ἀετὸν ἐφθόνησε καὶ θέλει
Νὰ ἦναι κατοικία του ἡ τάφος ἡ νεφέλη;...
Εἷς, ὅστις ἦτον ἄξιος ἐκεῖ νὰ κατοικήσῃ
Καὶ ἄνω, ὑπεράνω τῆς γῆς, τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ κλείσῃ!
Τίς;... ὁ ἐκεῖ καθήμενος κ' ἐπισκοπῶν Δερβίσης·
'Αλλόκοτον! τὰς ἱερὰς τοῦ γένους ἀναμνήσεις,
Ναοῦ μεγάλου λείψανα περιλαλήτων χρόνων,
Εἰς τοῦ προφήτου ἱερεὺς μοχθεῖ νὰ σώσῃ μόνον,
Κ' ἡ Δύσις ἡ μεγάλαυχος, νυκτὸς ζοφωδεστέρα,
Συντρίβει, κλέπτει καὶ συλεῖ τὰ ἱερὰ τεμένη!
Κρύπτει ὁ κλέπτης τὸ κλαπέν, κ' ἡ Δύσις θρυσυτέρα
Καὶ τοῦ λῃστοῦ εἰσέτι,
'Εντὸς μουσείων κ' ὑπὸ φῶς τὰ κλοπιμαῖα θέτει...
Εἶν' ἰσχυρά· κ' εἶναι βαρὺς τῆς γλώσσης της ὁ τόνος·
Τίς νὰ τὰ λάβῃ δύναται ἀπὸ αὐτήν; — 'Ο χρόνος!

. . . .

Τὸ ἔργον ἤδη ἔληξε καὶ κλίμαξ ἐκ σχοινίου
Φέρει πρὸς τὸν νεόδμητον οἰκίσκον ἀκινδύνως.
Πρῶτον εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν τὸ φῶς, φαιδροῦ ἡλίου
Καὶ ὁ Δερβίσης δεύτερον μετὰ τὸ φῶς ἐκεῖνος...
Καὶ δὲν κατῆλθεν ἡ νεκρός... 'Εκεῖ πᾶσαν πρωΐαν,
Σπυρίδ' ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἐκρέμα δῶμα
Κ' ὕδατος πλήρη ἔθετον ἐντὸς αὐτοῦ ὑδρίαν,
Ἔλαιον, ἄρτον, καί τινας ξηροὺς καρποὺς ἀκόμα.
Καὶ δὲν ἐτόλμησ' ὁ θρασὺς Σατράπης νὰ κρημνίσῃ
Τὰς στήλας πλέον· ἱερὸς ὁ χῶρος κατεστάθη·
'Υψώθ' εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ ὁ οἶκος τοῦ Δερβίση·
Ἕως ἐκεῖ δὲν ἔφθανεν ἡ βέβηλός του σπάθη!
Ὦ, ἱερὰ ἐπίνοια, ἰδέα τρισαγία,
Κ' ἔξοχος ἀφοσίωσις ἀνδρὸς ἡμιβαρβάρου·
'Ενόσῳ ἵστατ' ὁ ναὸς καὶ στήλη αὐτοῦ μία,
'Ενόσῳ μένει τμῆμα ἓν ἐκ τοῦ σεπτοῦ μαρμάρου,
Εἷς Ἕλλην, εἷς ἀλλόφυλος καὶ μία λύρα μόνον,
Θ' ἀρωματίζῃ τὴν σειρὰν ἀτελευτήτων χρόνων,
Κ' ἡ μνήμη, ἄνω τῶν στηλῶν, εἰς ᾆσμα θὰ τονίσῃ
Τὴν αὐταπάρνησιν αὐτὴν τοῦ γέροντος Δερβίση!
Ὦ, ναί· τίς ἀφοσίωσις, τίς ταύτης ὑπερέχει,
Καὶ τίς μὲ τὸν 'Οθωμανὸν θὰ μετρηθῇ ἐκεῖνον;
'Αλλοίμονον· ἐφάμιλλον ὁ γέρων μου δὲν ἔχει·
'Αλλ' ἔχει κἂν ἀντίποδα τὸν Βρετανὸν 'Ελγῖνον..

Ζ'.

Λέγουν, πῶς κάτω τῶν στηλῶν τὸ μνῆμά του ὑψώθη,
Διότι ἔτι καὶ νεκρὸς νὰ τὰς φρουρῇ ἐπόθει,
Καὶ πῶς ἐνῷ τὸν ἔθετον εἰς κρύου τάφου βάθη,
Εὐγνωμονοῦσα τοῦ Διὸς ἡ ὄρνις ἐθεάθη,
Μὲ σμαραγδίνους πτέρυγας σκιάζουσα τὸ μνῆμα...
Ὦ, ἂν τὸ εὕρωμεν ποτέ, θὰ ἦναι μέγα κρῖμα
Νὰ μὴ ἐγείρωμεν σεμνὸν τοῦ γέροντος μνημεῖον
'Απὸ συντρίμματα στηλῶν εἰς τὸν ναὸν πλησίον.
Χαῖρον τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ ἐπάνωθεν θὰ βλέπῃ,
Τὸν Σώστην ὁ διασωθεὶς εὐγνωμονῶν νὰ σκέπῃ!

. . . .

Τὴν Κρήτην μὲ τῆς 'Αθηνᾶς τὸ ἄστυ συνενόνω·
Τοῦρκον Δερβίσην κ' Ἕλληνα ἐργάτην ἀδελφόνω,
Κ' ἀνυψόν' ἡ μοῦσα μου εἰς τ' ἄγνωστόν του μνῆμα,
Μὲ στῆθος ἀναπάλλον,
Εἰς τὸν Δερβίσην ἀετόν, τοῦ 'Ολυμπίου σῆμα,
Καὶ τοῦ 'Ρωμαίου Κάτωνος τὸ ξίφος εἰς τὸν ἄλλον!

Ταϊγάνιον κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1882.

Α. Παρασχος.

[1] Πολλοὶ θὰ τὸν ἐνθυμοῦνται· πρό τινων μόλις ἐτῶν τὰ ἐρείπια τοῦ οἰκίσκου τούτου κατηδαφίσθησαν διαταγῇ τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρίας. Εἶχεν ἐκπληρώσει τὴν εὐσεβῆ ἐντολήν του. Α. Π.

Η ΕΥΤΥΧΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΚΑΜΙΣΟΝ

Σήμερον εἶνε ἡ ἡμέρα τῶν εὐχῶν. 'Απ' ὄρθρου βαθέος ἂν ἀκούσητε τὸν κώδωνα τῆς θύρας σας κρουόμενον, ἐστὲ βέβαιοι ὅτι κάποιος ἔρχεται νὰ σᾶς προσφέρῃ εὐχάς. Οἱ ὁδοκαθαρισταὶ οἱ καθαρίζοντες τὰς ὁδοὺς εἰς ἃς πνίγεσθε τὸν χειμῶνα ἐκ τοῦ βορβόρου, ἀσφυκτιᾶτε δὲ τὸ θέρος ἐκ τοῦ κονιορτοῦ· οἱ ἀνάπτοντες τοὺς φανοὺς κατὰ τῶν ὁποίων προσκρούοντες θραύετε τὴν ῥῖνά σας τὰς νύκτας, καθ' ἃς ἡ πανσέληνος λησμονεῖ τὰ δημοτικά της καθήκοντα καὶ δὲν ἐπιφαίνεται εἰς τὸ συννεφῶδες στερέωμα· οἱ ὑδρονομεῖς, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ καύσωνος σᾶς ἀφίνουσι νὰ πάθητε ἐκ λύσσης πρὶν ἐπιτρέψωσιν εἰς τὸ ὕδωρ νὰ διοχετευθῇ εἰς τὴν κρήνην τῆς συνοικίας σας· οἱ καμινοκαθαρισταί, οἵτινες προσέρχονται ἐπίσης ζητοῦντες φιλοδώρημα, ἂν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν σας δὲν ὑπάρχῃ ἄλλη ἑστία ἐκτὸς τῶν φύλλων τοῦ ὁμωνύμου περιοδικοῦ, εἰς ὃ εἶσθε συνδρομητής· ὅλη τέλος ἡ πολυώνυμος γενεὰ τῶν Εἱλώτων ὅσοι ἐν τῇ καταμερίσει τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας ἀνέλαβον τὴν ἐπιστασίαν τῶν μᾶλλον πεζῶν καὶ ἀχαρίτων ἀναγκῶν τοῦ βίου θὰ προσέλθωσι προσφέροντες φύλλα πολύχροα χάρτου, ἐν οἷς διὰ στίχων χωλῶν ἢ ὑπερτροφικῶν θὰ σᾶς εὔχωνται ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ἡ λιτανεία τῶν εὐχῶν θὰ σᾶς καταδιώξῃ καὶ ἐκτὸς τοῦ οἴκου σας, θὰ σᾶς εὐχηθῇ ὁ βοηθὸς τοῦ κουρέως σας, ὁ ὑπηρέτης τοῦ καφενείου εἰς ὃ συχνάζετε, ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἑστιατορείου ἔνθα γευματίζετε. 'Εννοεῖται ὅτι ὅλαι αὗται αἱ εὐχαὶ πληρώνονται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον γενναίως· ἀλλ' ἐρωτῶ, ποῖαι εἶνε αἱ εὐχαί, αἵτινες δὲν πληρώνονται, ἀφοῦ καὶ αὗται αἱ πρὸς τὸν Ὕψιστον ἀποτεινόμεναι ἔχουσι τιμολόγιον ὡρισμένον, ἀπαραβάτως τηρούμενον ὑπὸ τῶν λειτουργῶν του.

Λοιπὸν ὑγεία καὶ εὐτυχία!... 'Αλλὰ δὲν μοὶ λέγετε, παρακαλῶ, τί πρᾶγμα εἶνε ἡ εὐτυχία; Ὅλοι περίπου γινώσκομεν τί ἐστιν ὑγεία. Ὅταν πάσχῃς μὲν ἀπὸ ἡμικρανίαν, βασανίζεσαι μὲν ὑπὸ ἀλγοῦντος ὀδόντος, νύττεσαι μὲν ὀδυνηρῶς ὑπ' ὀξυτάτου ῥευματισμοῦ, ὅταν μεταβάλλωνται μὲν οἱ μυκτῆρές σου εἰς ἐννεακρούνους ἐκ τῆς καταρροῆς, ἀλλ' ὁ ἰατρὸς ἀστεΐζεται μαζί σου καὶ οἱ κληρονόμοι σου δὲν ἔρχωνται πρὸς ἐπίσκεψίν σου, τότε θεωρεῖσαι ὑγιής. 'Αλλ' εὐτυχὴς πότε εἶσαι; Τί πρᾶγμα εἶνε αὐτὴ ἡ εὐτυχία; Τὴν εἴδετέ ποτε εἰς τὴν οἰκίαν σας; τὴν συνηντήσατέ ποτε καθ' ὁδόν; γνωρίζετε ποῦ κεῖται ἡ κατοικία της; ἀνέγνωτέ ποτε εἰς τὴν δ' σελίδα τῶν ἐφημερίδων ὅτι πωλεῖταί που, εἰς τὰς ἀποθήκας ἐκείνας τῶν παντοειδῶν προμηθειῶν, ὅπου πωλοῦνται αὐγοτάραχα, μυάγραι, καστόρειοι πῖλοι, πετρέλαιον καὶ μυθιστορήματα; Ἂν σᾶς ἐρωτήσωσι δὲ τί εἶνε εὐτυχία, τί θ' ἀπαντήσητε; ἢ θὰ δώσητε ὁρισμὸν ἐκ τῶν τετριμμένων ἐκείνων καὶ ἀνοήτων, ὧν τὸ ὑπόδειγμα παρέχουσι τὰ νερόβραστα τῆς μεταφυσικῆς συγγράμματα, ἢ θὰ σιωπήσητε, ὡς θὰ ἐσιώπα κοινοβιάρχης, ἂς ὑποθέσωμεν, ἐρωτώμενος τί ἐστι π ό λ κ α μ α ζ ο ύ ρ κ α.

* * *

Εἰς παρομοίαν ἀπορίαν εὑρέθη ποτὲ πρὸ αἰώνων ὁ Καλίφης τοῦ Βαγδατίου, οὗ τὴν ἱστορίαν ἐν συντόμῳ θὰ διηγηθῶμεν.

Ἔρρεον τὰ πλούτη εἰς τὸ ἀνάκτορόν του ἀφθονώτερα ἀπὸ τὰ νάματα τοῦ παραρρέοντος Τίγριδος. Οἱ ἀδάμαντες τῶν 'Ινδιῶν καὶ οἱ μαργαρῖται τοῦ 'Οφὶρ ἐστόλιζον τὰς κιδάρεις τοῦ ἡγεμόνος καὶ τὰ φάλαρα τῶν ἵππων του, τῶν ἐκλεκτοτάτων ἐξ ὅσων ἀνετρέφοντο εἰς τοὺς παρὰ τὸν Εὐφράτην λειμῶνας. 'Αλλ' οἱ ἀδάμαντες δὲν εἶχον τὴν λάμψιν τῶν ἀμυγδαλωτῶν ὀφθαλμῶν τῶν κορῶν τῆς Γεωργίας καὶ οἱ μαργαρῖται ὑπελείποντο ὡς πρὸς τὴν γλυκεῖαν ὠχρότητα τῆς μορφῆς τῶν χαύνων γυναικῶν τῆς Συρίας, ἐξ ὧν ἐπληροῦτο ὁ γυναικωνίτης του. Τὰ βαρυτιμότατα τῶν ἀρωμάτων τῆς 'Αραβίας καιόμενα ἀνέδιδον μεθυστικὰς εὐωδίας. Τάπητες χνοώδεις τῆς Περσίας ἀπεσβέννυον τὸν κρότον ὃν παρῆγον συρόμεναι αἱ χρυσοκέντητοι ἐμβάδες του. 'Ο Σαρδανάπαλος δὲν θὰ ἐγίνετο ὁλοκαύτωμα ἂν εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ τῷ ἀπομείνωσι μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ θρόνου μάγειροι ἔχοντες τὴν δεξιότητα τῶν μαγείρων τοῦ Καλίφου. 'Ο δαμασκηνὸς ἀκινάκης του ἐδιχοτόμει δι' ἑνὸς κτυπήματος παχεῖαν σιδηρᾶν ῥάβδον. Οἱ λέοντές του ὠρύοντο ῥωμαλέοι εἰς τὸ θηριοτροφεῖόν του καὶ ἡ ἐξημερωμένη πάρδαλις ἔλειχε ταπεινῶς τὴν χεῖρά του ἐξηπλωμένη παρ' αὐτῷ. Οἱ γείτονες τοῦ ἡγεμόνος ἐπεζήτουν διὰ δώρων πλουσίων τὴν φιλίαν του. 'Ο λαός του τὸν ἐσέβετο ὡς ἀπόγονον τοῦ Προφήτου καὶ τὸν ἠγάπα ὡς ἀπονέμοντα ἐξίσου τὴν δικαιοσύνην. Βουλὴ δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸ κράτος του, οὔτε σύνταγμα· δὲν ἐπωλοῦντο λαχεῖα τῶν τραπεζῶν, δὲν συνέβαινον γλωσσολογικαὶ διαμάχαι, δὲν ἐξεδίδοντο ἡμερολόγια μετ' εἰκόνων, δὲν ὑπῆρχον ἔνορκοι, οὐδὲ ὀδοντοϊατροί, οὐδὲ ὑφηγηταί, δὲν ἐλάμβανεν ἀνακοινώσεις περὶ ἐφευρέσεων, οὐδὲ τηλεγραφήματα περὶ καταθλίψεως τῶν πολιτῶν ὑπὸ τῶν εἰσπρακτόρων.

'Εν τούτοις ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὃν ὅλοι ἐθεώρουν εὐδαιμονέστατον, ᾐσθάνετο ἀκατανίκητον ἀνίαν. Εἰς μάτην ἔτρωγε καὶ ἐκορρέννυτο πολλάκις τῆς ἡμέρας παρακαθήμενος εἰς τὴν πλουσιοπάροχον τράπεζάν του. Εἰς μάτην ἐπεχείρει μυστηριώδεις ἐκδρομὰς εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ γυναικωνίτου του, ὅπου ἐφυλάσσετο ζηλοτύπως ὁ πλούσιος τῆς καλλονῆς θησαυρός. Εἰς μάτην βαϊαδέραι γοητίδες ὠρχοῦντο ἐνώπιόν του καὶ ψάλται λιγεῖς καὶ ἔντεχνοι ἔτερπον τὴν ἀκοήν του διὰ τῶν ᾀσμάτων των. Εἰς μάτην μετέβαινεν εἰς θήραν τοξεύων καὶ ἀκοντίζων ἐπιτηδείως τὰ παντοειδῆ θηράματα. 'Η ἀνία, ὁ σάραξ αὐτὸς τῆς ψυχῆς, κατέτρωγε τὴν ψυχήν του καὶ ἐτάρασσε τὸν ὕπνον του. Καθ' ἑκάστην ἐπαισθητῶς ὠχρία καὶ ἔφθινε — διὰ νὰ εἴπω μίαν παρομοίωσιν νέαν — ὡς μῆλον τοῦ ὁποίου τὴν σάρκα κατατρώγει ὁ ἐντὸς κεκρυμμένος σκώληξ.

'Ο ἡγεμὼν εἶχεν ἀναγνώσει εἰς ἓν τῶν ποιητικῶν βιβλίων, ἅτινα μετ' ἀγάπης ἐμελέτα, ὅτι ἡ εὐτυχία εἶνε ἀγαθὸν ἀνέφικτον καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ δύναται ν' ἀποκληθῇ εὐτυχής.

— Πῶς! ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ἐγὼ τὸν ὁποῖον φθονοῦσιν ὅλοι, ἐγὼ ὅστις εἶμαι ὁ κύριος ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, δὲν εἶμαι λοιπὸν εὐτυχής; 'Αλλὰ τί εἶνε λοιπὸν ἡ εὐτυχία; Θέλω ν' ἀποκτήσω αὐτὸ τὸ ἀνέφικτον ἀγαθόν, ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ ὁ ποιητής.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς μελαγχολίας τοῦ ἡγεμόνος. 'Ο Βεζύρης, ἤτοι ὁ ὑπουργός του, ἄνθρωπος ἔξυπνος καὶ φρόνιμος — διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦσαν ἄνθρωποι ἔξυπνοι καὶ φρόνιμοι — παρετήρησεν ὅτι ὁ κύριός του ἔφθινεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐννόησεν ὅτι ἔκτακτόν τι συνέβαινεν ἐν τῇ ψυχῇ του καὶ ἠθέλησε νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ τὸ αἴτιον.

— 'Αρχηγὲ τῶν πιστῶν, τῷ εἶπε, διατί ἡ μορφή σου μαραίνεται ὡς φύλλον ῥόδου, ἐφ' οὗ διῆλθε κοχλίας καὶ κατέλιπε τὸν ἀγενῆ σίελόν του;

'Ο ἡγεμὼν τῷ διηγήθη εἰλικρινῶς τὴν αἰτίαν τῆς θλίψεώς του.

'Ο ὑπουργὸς ἦτο ἀνὴρ ἐπιτήδειος — διότι τότε ἦσαν ἐπιτήδειοι οἱ ὑπουργοί, ἐνῷ σήμερον εἶνε ἐπιτήδειοι οἱ περὶ τοὺς ὑπουργούς — καὶ ἐσκέφθη ὅτι ὁ ἡγεμὼν εἶχεν ἀνάγκην ἐκτάκτων διασκεδάσεων διὰ νὰ τῷ παρέλθῃ ἡ μελαγχολία. 'Εσκέφθη λοιπὸν καὶ κατόπιν τῷ ὑπέβαλε διαφόρους προτάσεις.

— 'Επιθυμεῖς, ὦ μέγιστε Καλίφη, νὰ διατάξω τοὺς ἱερακοτρόφους νὰ προετοιμασθῶσι διὰ νὰ ἐξέλθωμεν αὔριον εἰς θήραν;

— Φεῦ! οἱ ἱέρακες δύνανται νὰ συλλάβωσι τὴν λείαν των, ἀλλ' ἡ ψυχή μου δὲν θ' ἀποκτήσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας της.

— 'Ενδοξότατε Καλίφη, ἐξηκολούθησεν ὁ Βεζύρης μὲ πονηρὸν μειδίαμα, ἔφεραν εἰς τὸν γυναικωνίτην μου μίαν δούλην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαισίας καλλονῆς· ἐπιθυμεῖς νὰ τὴν ἴδῃς;

— Οἴμοι! ἀπήντησε θρηνωδῶς ὁ Καλίφης, εἷς ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ πεινῶν τρώγει καὶ βαλάνους, ἀλλὰ διὰ τὸν κεκορεσμένον καὶ τὸ παρασκευαζόμενον εἰς τὸν παράδεισον τῶν πιστῶν πιλάφι προκαλεῖ ἀηδίαν!

'Ο Βεζύρης ἐξῆλθεν ἀθυμῶν διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ πνεύματος τοῦ ἡγεμόνος. 'Εσκέφθη νὰ ἐπινοήσῃ μέσον τι διὰ νὰ τῷ καταπραΰνῃ τὴν θλῖψιν καὶ ἀποδιώξῃ τὴν μελαγχολίαν του καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐνεφανίσθη πάλιν ἐνώπιόν του.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ μελαγχολία τοῦ ἡγεμόνος εἶχεν ἐπιταθῇ, τὰ νεῦρά του εἶχεν ἐξεγερθῇ. Ἦτο ἀνήσυχος, ἠρεθισμένος, καὶ τὸν ὑπεδέχθη κατηφὴς καὶ βλοσυρός.

— Ἔχεις τίποτε νὰ μοὶ προτείνῃς; τὸν ἠρώτησεν.

— Ἀρχηγὲ τῶν πιστῶν, ἐσκέφθην μίαν λαμπρὰν διασκέδασιν.

— Δηλαδή;

— Νὰ διατάξωμεν τὸν ἀνασκολοπισμὸν τῶν διακοσίων αἰχμαλώτων, οὓς συνελάβομεν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον.

— Καλά, εἶπεν ὁ μονάρχης, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ὑποστῇς καὶ σὺ διακοσιοστὸς πρῶτος τὸν ἀνασκολοπισμόν, ἐὰν δὲν μοὶ παρέλθῃ ἡ μελαγχολία.

Ὁ Βεζύρης ἐφρικίασεν.

— Τότε, εἶπε δειλῶς, νὰ προσκαλέσωμεν ὅλους τοὺς ποιητὰς τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὸ ἀπέραντον κράτος σου καὶ νὰ ἱδρύσωμεν ποιητικὸν διαγωνισμόν.

— Τοὺς ποιητάς! ἀνέκραξεν ἐξαγριούμενος ὁ Καλίφης, ἀλλ' αὐτοὶ μ' ἔφεραν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν μὲ τὰ ῥητά των!

Καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἐσπινθηροβόλησαν ἐξ ὀργῆς.

— Δὲν ἐσκέφθης ἄλλο τίποτε νὰ μοὶ προτείνῃς; ἐξηκολούθησεν ὀργίλως ἐρωτῶν ὁ Καλίφης.

— Ὄχι, ἰσχυρότατε Καλίφη, ἀπήντησε τρέμων ὁ Βεζύρης.

Ὁ ἡγεμὼν ἥρπασε παρακείμενον σκεῦος καὶ τὸ ἔρριψε κατὰ τῆς κεφαλῆς του. Εἶτα ἀταράχως χωρὶς νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα, ἠρώτησε:

— Ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ἔσπασεν;

— Τὸ σκεῦος, ἐνδοξότατε, ἀπήντησεν ὁ Βεζύρης συνάζων τὰ συντρίμματα αὐτοῦ.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ὑπουργοὶ εἶχον δυνατὸν κεφάλι.

— Πάρε το νὰ τὸ διορθώσῃς, εἶπεν ὁ Καλίφης, καὶ νὰ μὴ παρουσιασθῇς πλέον ἐνώπιόν μου, ἂν δὲν μοῦ ὑποδείξῃς κανὲν ἀσφαλὲς μέσον περὶ τῆς θεραπείας μου.

Ὁ Βεζύρης ἐξῆλθεν ἀλγῶν δεινῶς τὴν κεφαλήν. Κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ πόνου ἐσκέφθη μνησικακῶν νὰ ἀφήσῃ τὸν ἡγεμόνα του ἕρμαιον τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀπογνώσεώς του, διὰ ν' ἀποθάνῃ θᾶττον ἢ βράδιον ἐκ μαρασμοῦ. Ἀλλὰ κατόπιν ἐσυλλογίσθη ὅτι ὁ διάδοχος εἰς ὃν θὰ περιήρχετο τὸ στέμμα ἦτο θανάσιμος προσωπικός του ἐχθρός, καὶ ἐπείσθη ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ τραχήλου του τὴν κεφαλὴν ἔστω καὶ διερρηγμένην παρὰ νὰ μὴ φέρῃ διόλου.

Συνεκάλεσε λοιπὸν συμβούλιον ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων σοφῶν, ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων πολιτῶν, ἐκ πάντων τῶν ἐπὶ πείρᾳ καὶ συνέσει διαπρεπόντων καὶ καθυπέβαλεν αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ Καλίφου, προσκαλῶν νὰ συσκεφθῶσι καὶ νὰ ἐξεύρωσι μέσον θεραπείας. Διάφοροι γνῶμαι ἐξηνέχθησαν, ἀλλ' ἐν τῇ συζητήσει πᾶσαι ἐθεωρήθησαν φροῦδαι καὶ ἀλυσιτελεῖς. Ἡ συνέλευσις ἠπόρει ὅτε αἴφνης ἀνηγγέλθη αὐτῇ ὅτι Δερβίσης τις χαίρων φήμην ἁγίου καὶ σοφωτάτου ἀνδρός, ἐλθὼν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐκ Κανδαχάρ, μακρὰν καὶ πολυήμερον διανύσας πορείαν, καὶ μαθὼν τὴν γενομένην σύσκεψιν, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ προσέλθῃ ὅπως ὑποβάλῃ καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην του.

Ἡ αἴτησις ἐγένετο παραχρῆμα δεκτὴ καὶ ὁ ἀνυπόδητος Δερβίσης προσελθὼν εἶπε πρὸς τὴν ὁμήγυριν:

— Φωστῆρες τοῦ Βαγδατίου, ταμεῖα πάσης σοφίας, ἀστέρες τοῦ στερεώματος τῆς φρονήσεως, ἀκούσατε καὶ τὴν ταπεινήν μου γνώμην. Διὰ νὰ γείνῃ εὐτυχὴς ὁ πανένδοξος ἡμῶν ἡγεμών, ὅπως ἐπιθυμεῖ, ἓν μόνον μέσον ὑπάρχει, νὰ φορέσῃ τὸ ὑποκάμισον ἑνὸς εὐτυχοῦς ἀνθρώπου καὶ νὰ κοιμηθῇ μίαν νύκτα φέρων αὐτό.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν. Ἡ παράδοξος πρότασις ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν ὁμήγυριν, ἀλλ' ἡ φήμη τῆς ἁγιότητος καὶ τῆς σοφίας τοῦ Δερβίση ἦτο μεγάλη· ἄλλως τε καμμία ἄλλη γνώμη δὲν ἐπεκράτει καὶ ἡ ὁμήγυρις τὴν παρεδέχθη ἐξ ἀνάγκης.

Ὁ Βεζύρης περιχαρὴς ἀνεκοίνωσε τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὸν Καλίφην, ὅστις διέταξεν αὐτὸν ἀμέσως νὰ ἐξετάσῃ τίνες ἦσαν οἱ εὐδαιμονέστεροι κατὰ κοινὴν πεποίθησιν τῶν κατοίκων τοῦ Βαγδατίου καὶ νὰ προσκαλέσῃ αὐτούς.

Ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον· διὰ κήρυκος ἀνηγγέλθη εἰς τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης ἡ θέλησις τοῦ ἡγεμόνος νὰ προσέλθωσιν ὅσοι νομίζουσιν ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς· ἀλλὰ κανεὶς δὲν παρουσιάσθη αὐθόρμητος. Ἐδέησε νὰ γείνωσιν ἔρευναι, νέαι ἐξετάσεις, καὶ ὑπεδείχθησαν εἰς τὸν Βεζύρην τρεῖς ἄνθρωποι, οἵτινες παρὰ πάντων ἐθεωροῦντο εὐδαιμονέστατοι.

Ὁ πρῶτος ἦτο ὁ πλουσιώτατος τῶν ἐμπόρων τῆς πόλεως. Οὐδέποτε εἶχεν ἀποτύχει εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του· συνοδεῖαι καμήλων μετέφερον εἰς τὰ πέρατα τῆς Ἀσίας τὰ πλούσια ἐμπορεύματά του καὶ ἐπέστρεφον μὲ φορτίον χρυσίου. Ἔζη μεγαλοπρεπέστατα δαψιλῶς διατρέφων εἰς τὸν οἶκόν του οἰκείους καὶ ξένους καὶ ποιούμενος ἐν γένει ἀρίστην καὶ φιλάνθρωπον χρῆσιν τοῦ πλούτου.

Ὁ Βεζύρης τὸν προσεκάλεσε καὶ τῷ ἀνήγγειλε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Καλίφου.

— Ὦ κραταιὲ Βεζύρη, ἀπήντησεν ὁ ἔμπορος, μὴ κρίνεις ποτὲ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τὸν εὐτυχῆ ἄνθρωπον. Ἰδέ!..

Καὶ γυμνώσας τὸν πόδα τῷ ἔδειξε πληγὴν αἱμάσσουσαν, ἕλκος βδελυρόν, ἀποτρόπαιον τὴν θέαν.

— Θὰ ἔδιδα ὅλον μου τὸν πλοῦτον καὶ ἀκόμη ὅσον θὰ ἐσύναζα μέχρι τέλους τῆς ζωῆς μου, ἐξηκολούθησε στενάζων ὁ ἔμπορος, ἂν ἠδυνάμην νὰ θεραπεύσω τὴν πληγὴν ταύτην, ἥτις εἶνε ἀνίατος.

Ὁ Βεζύρης τὸν ἀπέπεμψε καὶ προσεκάλεσε τὸν δεύτερον.

Ἦτο οὗτος σοφός τις πρεσβύτης ζῶν ἐν ἐρημίᾳ καὶ μονώσει καὶ καταγινόμενος ἀνενδότως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν ἐν τῷ μέσῳ χοανῶν, φιαλῶν, πυραύνων, χειρογράφων καὶ τῶν τοιούτων.

— Θὰ ἤμην τῷ ὄντι εὐτυχής, ἀπήντησεν ὁ πρεσβύτης, ἂν κατώρθουν ν' ἀνεύρω ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ζητῶ.

— Καὶ τί ζητεῖς; ἠρώτησεν ὁ Βεζύρης.

— Τὴν φιλοσοφικὴν λίθον. Ἔτη πολλὰ ἐργάζομαι ἀδιαλείπτως πρὸς τοῦτο· παρήτησα πᾶσαν χαρὰν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ βίου, ἀπεχωρίσθην τῶν ὁμοίων μου, κατέκαυσα μυριάκις τὰς χεῖράς μου, ἐδαπάνησα ὅλην μου τὴν περιουσίαν εἰς πειράματα καὶ δὲν ἦλθα εἰς ἐξαγόμενον κανέν. Ἐνῷ νομίζω καθ' ἑκάστην ὅτι φθάνω εἰς τὸ ἐπιθυμητὸν τέρμα, ἡ ἐπιτυχία ἐκφεύγει τῶν χειρῶν μου. Βλέπεις αὐτό; εἶπε δεικνύων φιαλίδιον ὅπερ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου του, εἶνε δραστικώτατον δηλητήριον ὅπερ ἰδίαις χερσὶ κατεσκεύασα. Ὀλίγαι δοκιμαὶ μοὶ ἀπομένουσιν ἀκόμη· ἂν καὶ εἰς αὐτὰς ἀποτύχω, αὐτὸ θὰ μοὶ δώσῃ τὴν ἀνάπαυσιν.

Ὁ Βεζύρης ἀπέπεμψε καὶ τὸν ἀλχημιστὴν καὶ προσεκάλεσε τὸν τρίτον, σιδηρουργὸν πλήρη ἀσβόλης, ὅστις εἶχε προσδράμει εἰς τὴν πρόσκλησιν ἀπορῶν διὰ τὴν τιμὴν καὶ ἐλπίζων μήπως ἤθελον νὰ τὸν ἐπιφορτίσωσι μὲ ἐπικερδῆ ἐργασίαν, διὸ καὶ παρουσιάσθη μὲ ὄψιν φαιδράν.

— Ἔμαθον, τῷ εἶπεν ὁ Βεζύρης, ὅτι εἶσαι εὐτυχισμένος ἄνθρωπος. Εἰς διάστημα ἓξ ἐτῶν ἀφότου ἐνυμφεύθης ἀπέκτησες δώδεκα τέκνα ἄρρενα, διότι ἡ γυνή σου ἔτικτε κατ' ἔτος δίδυμα. Εἶνε χάρις τὴν ὁποίαν σπανίως χορηγεῖ ὁ οὐρανός. Τί λέγεις;..

Ὁ σιδηρουργὸς ἐσκυθρώπασε καὶ μὲ γέλωτα πικρὸν ἀπήντησεν:

— Εὐτυχισμένος ἐγώ! Ὦ ὑψηλότατε, δὲν γνωρίζεις τὰ βάσανά μου· εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐθεώρουν τὸν ἑαυτόν μου εὐδαίμονα καὶ ἐθεώρουν ἐξαιρετικὴν χάριν τὴν κατ' ἔτος αὔξησιν τῆς οἰκογενείας μου κατὰ δύο μέλη. Ἤμην ὑπερήφανος διὰ τὴν γονιμότητα τῆς συζύγου μου· εἰργαζόμην μὲ διπλασίαν ζέσιν καὶ τὰ κέρδη μου ἐπήρκουν ἀφθόνως πρὸς διατροφὴν τῶν τέκνων μου, καὶ ὅταν ἀκόμη ταῦτα ἔγειναν ἀπὸ δύο τέσσαρα καὶ ἀπὸ τέσσαρα ἕξ. Ἀλλ' ὅταν τὰ ἓξ ἔγειναν ὀκτὼ καὶ τὰ ὀκτὼ δέκα, τότε ἡ στενοχωρία ἤρχισε νὰ μὲ βασανίζῃ, ἐγένετο δὲ ἀνυπόφορος ὅτε διὰ τοῦ τελευταίου τοκετοῦ συνεπληρώθη ἡ δωδεκάς. Τὰ καθ' ἡμέραν κέρδη μου δὲν ἐπαρκοῦσι πλέον πρὸς διατροφὴν τῶν δώδεκα γόνων μου. Ὅταν τὴν ἑσπέραν ἐπανέρχωμαι κατάκοπος μὲ τοὺς βραχίονας κεκμηκότας ἐκ τῆς σφύρας, μὲ τὴν ὄψιν πυρακτωμένην ἐκ τῆς καμίνου, ἡ καρδία μου συντρίβεται, διότι ὁ ἄρτος τὸν ὁποῖον φέρω δὲν θεραπεύει τὴν ὄρεξιν τῶν τέκνων μου. Ὑψηλότατε, ἄκουσόν με! Ἂν ἡ σύζυγός μου ἐξακολουθήσῃ τὴν μέθοδον νὰ μὲ προικίζῃ κατ' ἔτος μὲ νέον ζεῦγος τέκνων, αἱ δυνάμεις μου δὲν θ' ἀνθέξωσι πλέον, καὶ οἱ ἰχθῦς τοῦ Τίγριδος θὰ κορέσωσι τὴν πεῖνάν των μὲ τὰς σάρκας μου.

Ἀγανακτῶν ὁ Βεζύρης διὰ τὴν ἀποτυχίαν ἀπέπεμψε καὶ τὸν σιδηρουργόν, ἀφοῦ οἰκτείρας ἐφιλοδώρησεν αὐτόν. Ἦτο δυνατὸν εἰς τὴν πολυάνθρωπον πόλιν τοῦ Βαγδατίου νὰ μὴ εὑρίσκεται εἷς καὶ μόνος ἄνθρωπος εὐτυχής; Καὶ ὅμως ἐγίνωσκεν ἐκ πείρας ὅτι τοῦτο ἦτο ἡ ἀλήθεια! Τὸ κράτος ὅμως τοῦ Καλίφου δὲν ἐξετείνετο μόνον ἐπὶ τοῦ Βαγδατίου· ὑπῆρχον ἀκόμη χῶραι πολλαί, πόλεις μεγάλαι καὶ πλούσιαι ὑποτασσόμεναι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πιστῶν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ πέμψῃ ἀπεσταλμένους νὰ περιέλθωσι πάσας τὰς χώρας καὶ πόλεις τοῦ κράτους καὶ ὅπου ἂν εὕρωσιν ἕνα ἄνθρωπον εὐτυχῆ νὰ λάβωσι τὸ ὑποκάμισόν του καὶ νὰ τὸ φέρωσιν ἐν τάχει εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐφοδιασθέντες μὲ συστατικὰ γράμματα πρὸς τοὺς διοικητὰς ἐξεκίνησαν ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ μετά τινας ἡμέρας ἔφθασαν εἰς Δαμασκόν, ὅπου ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν διοικητὴν τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς των.

— Ἕνα μόνον ἄνθρωπον γνωρίζω εὐτυχῆ, ἀπήντησεν ὁ διοικητής, καὶ οὗτος εἶνε ὁ Ἀμπτούλ. Ὁ πατήρ του τῷ ἀφῆκε μικρὰν οἰκίαν ὡς μόνην κληρονομίαν, καὶ αὐτὸς ἠναγκάζετο νὰ ἐργάζηται ὡς ἀχθοφόρος διὰ νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Μίαν ἡμέραν ἐπισκευάζων τὴν οἰκίαν του εὗρε θησαυρόν. Ἔκτοτε ἐγκατέλιπε τὸ βάναυσον ἔργον του καὶ θεωρεῖται εἷς τῶν πλουσιωτάτων κατοίκων τῆς πόλεώς μας.

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπορεύθησαν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀμπτούλ, ὅστις τοὺς ἐδέχθη ἐντὸς θαλάμου τόσον πενιχροῦ, φέρων ἐνδύματα τόσον τετριμμένα καὶ μέχρι ῥυπαρίας ἀκάθαρτα, ὥστε κατ' ἀρχὰς ἐνόμισαν ὅτι ἠπατήθησαν καὶ ὅτι ὁ ἐνώπιόν των εὑρισκόμενος δὲν ἦτο ὁ εὐτυχὴς εὑρέτης τοῦ θησαυροῦ. Ἀλλ' οὗτος τοὺς ἐξήγαγε τῆς πλάνης μετ' ὀλίγον.

— Βέβαια ἐκπλήττεσθε διὰ τὸ πενιχρὸν τῆς κατοικίας καὶ τῶν ἐνδυμάτων μου, καὶ ἀμφιβάλλετε ἂν πράγματι εἶμαι ἐγὼ ὁ Ἀμπτούλ, περὶ οὗ σᾶς ὡμίλησαν, ὁ κάτοχος τοῦ θησαυροῦ, τὸν ὁποῖον μοὶ ἔπεμψεν ὁ οὐρανός. Κατηραμένη ἔστω ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἀνεκάλυπτα τὸν θησαυρὸν ἐκεῖνον, ὅστις ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς δυστυχίας μου. Ἀληθῶς εὐτυχὴς ἤμην πρὶν εὕρω αὐτόν! Ποῦ εἴσθε τώρα εὐδαίμονες καὶ φαιδραὶ ἡμέραι, καθ' ἃς κερδίζων τὸν ἄρτον διὰ τοῦ ἱδρῶτός μου ἔζων ἀμέριμνος καὶ ἐκοιμώμην γαλήνιος. Τώρα φοβοῦμαι καὶ τὴν σκιάν μου. Ὁ ὕπνος δὲν κατέρχεται νὰ κλείσῃ τὰ βλέφαρά μου, διότι φοβοῦμαι μὴ μὲ ληστεύσωσιν. Ἡ ὀκνηρία κατέλαβε τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐκ φόβου μὴ ἀναγκασθῶ πάλιν ν' ἀναλάβω τὸ κοπιῶδες ἔργον μου, ἂν ὁ θησαυρός μου ἐξαντληθῇ, δὲν τολμῶ νὰ τὸν ἐγγίσω καὶ προτιμῶ νὰ ὑποφέρω στενοχωρίας φρικτὰς μᾶλλον παρὰ ν' ἀρχίσω νὰ ἐξοδεύω γενναίως. Εἶμαι δυστυχὴς ἄνθρωπος· οἰκτείρατέ με!

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἀφήσαντες τὸν φιλάργυρον γοερῶς ἔτι παραπονούμενον, ἀνεχώρησαν καὶ μετέβησαν εἰς ἄλλην πόλιν, ἧς ὁ διοικητής, εἰς ἄκρον φιλήδονος, ἀνέκραξε μαθὼν τὸ αἴτιον τῆς περιοδείας των:

— Καὶ τίνος εἰς τὸν κόσμον ἡ εὐτυχία δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν εὐτυχίαν τοῦ Ὀμάρ, ὅστις πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐνυμφεύθη τὸν μαργαρίτην τῆς Ἀσίας, τὸ ῥόδον τὸ εὔοσμον τῆς χάριτος, τὴν βασίλισσαν τῆς καλλονῆς, τὴν ὡραίαν Φατμέ;

Ἀλλ' ὁ εὐτυχὴς νυμφίος Ὀμὰρ δὲν ἦτο σύμφωνος ὡς πρὸς τὴν διθυραμβικὴν ταύτην ἐκτίμησιν τῆς χαριτοβρύτου συζύγου του. Ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους ὅτι ὁ μαργαρίτης, τὸ ῥόδον, ἡ βασιλὶς ἦτο δύστροπος γυνὴ καὶ ἀλαζὼν καί, ὅπερ χεῖρον, μὴ διατηρήσασα ἀκηλίδωτον τὸ παρελθόν της. Ἡ τελευταία ἰδιότης τῆς συζύγου του περιῆλθεν εἰς γνῶσίν του μετὰ τὸν γάμον, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ διαλύσῃ τὸ συνοικέσιον, διότι σπαταλήσας αὐτὸς τὴν ἰδικήν του περιουσίαν, ἐδέησε νὰ πληρώσῃ ἐκ τῆς προικὸς τοὺς ἀγρίους δανειστάς του. Ὁ Ὀμὰρ ἦτο μία μονὰς ἁπλουστάτη ἐν τῷ ἀπεράντῳ μαρτυρολογίῳ τῶν συζύγων καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἐν ἄλλῃ τινὶ πόλει τῶν θνητῶν εὐτυχέστατος ἐθεωρεῖτο ὁ Γεζίδ. Φαιδρότερος ἀνὴρ αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν οἰκουμένην· ἀλλεπάλληλα ἦσαν τὰ συμπόσια ἐν τῇ οἰκίᾳ του· χοροὶ καὶ ᾄσματα ἀκαταπαύστως ἀντήχουν ἐν αὐτῇ· μῖμοι, παράσιτοι, ὀρχηστρίδες ἔζων αὐτόθι διαρκῶς, καὶ ὁ εὐδαίμων οἰκοδεσπότης οὐδέποτε ἐθεάθη θρηνῶν ἢ μελαγχολῶν,

ἐξοδεύων ἀφειδῶς τὰ πλούτη, ἅτινα κατέλιπεν αὐτῷ ἀτέκνος τις θεῖός του.

Τῷ ὄντι ὅτε ἐπλησίασαν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Γεζίβ, ἤκουσαν βοὴν ὀργάνων καὶ ἠχηρῶν γελώτων. Τράπεζα μὲ πολυποίκιλα ἐδέσματα ἦτο ἐστρωμένη εἰς τὸ μέσον τῆς στοᾶς· πολυπληθεῖς οἰκέται περιήρχοντο κομίζοντες ἐπὶ παροψίδων γλυκίσματα ἐκλεκτὰ καὶ ἀναψυκτικὰ ποτά. Ὁ εὐδαίμων Γεζὶβ ἐν τῷ μέσῳ εὐθύμου ὁμίλου φίλων ὑπεδέχθη τοὺς ἀπεσταλμένους πάνυ ἀξιοπρεπῶς καὶ ἐγκαρδίως, τοὺς ἠνάγκασε νὰ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζάν του καὶ νὰ εὐθυμήσωσιν ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Τόση δὲ ἦτο τοῦ οἰκοδεσπότου ἡ ἄδολος γαλήνη καὶ ἡ φαιδρότης, ὥστε οἱ ἀπεσταλμένοι μετὰ χαρᾶς ἐπίστευσαν ὅτι ἔφθασαν εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας των, καὶ ὅτι εὗρον τὸν ἀνεύρετον φοίνικα, ἕνα ἄνθρωπον δηλαδὴ ἀληθῶς εὐτυχῆ.

Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις των ὅτε μετὰ τὸ γεῦμα ὁ οἰκοδεσπότης προσεκάλεσεν αὐτοὺς εἰς ἰδιαίτερον θάλαμον καὶ ἐκεῖ τοῖς ἐξεμυστηρεύθη τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ μὴ φανῇ, ὡς ἔλεγεν, ἀπειθῶν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κραταιοτάτου Καλίφου. Ὁ θεῖός του πλούσιος, ἀλλὰ κακότροπος καὶ μισάνθρωπος διανύσας βίον ἄστοργον καὶ ἔρημον, ἔσχε κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου του τὴν σκληρὰν ἰδιοτροπίαν νὰ καταλίπῃ μὲν εἰς αὐτὸν τὴν περιουσίαν του, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον νὰ εἶνε πάντοτε φαιδρὸς καὶ νὰ εὐθυμῇ ἀδιακόπως. Ἂν μίαν ἡμέραν ἤθελε φανῇ δάκρυον, δύσθυμος ἁπλῶς ἔστω, ἡ περιουσία θὰ περιήρχετο εἰς ἄλλους συγγενεῖς. Ἕνεκα τούτου διαρκὴς κατασκοπεία ἐνηργεῖτο ὑπὸ τῶν συγγενῶν, οἵτινες εἶχον ἀδιαλείπτως τὰ ὄμματα προσηλωμένα ἐπὶ τῆς μορφῆς του, καρδιοποιοῦντες νὰ ἴδωσι τὸ μειδίαμα ἐξολισθόμενον ἐκ τῶν χειλέων του καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του ὑγραινομένους ἐκ τῆς λύπης.

— Εἶνε ἀγὼν ὑπεράνθρωπος, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεζίβ. Πολλάκις ἐνῷ αἱμάσσουσι τὰ σπλάγχνα μου, εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ φέρω εἰς τὴν μορφήν μου τὸ προσωπεῖον τῆς χαρᾶς· ἐνῷ μὲ τυραννοῦσιν ἀπερίγραπτοι ψυχικαὶ ἀλγηδόνες, τὸ στόμα μου εἶνε ἠναγκασμένον νὰ φέρῃ τὸν μορφασμὸν τοῦ μειδιάματος. Ἡ λύπη, τὴν ὁποίαν μοὶ εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ ἐκδηλώσω, κρύπτεται εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας μου καὶ ὑποσκάπτει τὸν βίον μου· ἡ παρηγορία τῶν δακρύων μοὶ εἶνε ἀποκεκλεισμένη. Οἰκτείρατέ με, αὐθένται! εἶμαι τὸ ἀθλιώτατον τῶν ἐπὶ γῆς πλασμάτων!

Πλήρεις ἀπογοητεύσεως ἀπῆλθον οἱ ἀπεσταλμένοι· πεισθέντες πλέον περὶ τῆς ὀλοσχεροῦς ἀποτυχίας τῆς ἀποστολῆς των. Οὐχ ἧττον περιῆλθον πολλὰς ἔτι πόλεις καὶ κώμας ματαίως ἀναζητοῦντες τὸν ἀνύπαρκτον εὐτυχῆ ἄνθρωπον. Οἱ ὑποδεικνυόμενοι ὡς εὐτυχεῖς ἦσαν ἀπεναντίας δυστυχέστατοι. Θλῖψις τις ἀπόκρυφος, ὀδύνη βαθεῖα, ἀπάτη πικρά, πόθος ἀνεκπλήρωτος, μὴ προκύπτοντα εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πλήθους, ὑπεκρύπτοντο ὑπὸ πᾶσαν ἐπιφάνειαν εὐτυχίας. Ὁ ἔνδοξος καὶ τροπαιοῦχος πολεμιστὴς εἶχεν υἱὸν λεπρόν. Ὁ πολυμαθὴς φιλόσοφος ὠδύρετο διότι τὸ ἔργον τῶν πολυετῶν του κόπων, ἡ ἀκριβὴς ἀπαρίθμησις τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, κατεστράφη ὑπὸ τῶν ποντικῶν. Ὁ πλούσιος κτηματίας καὶ γεωπόνος εἶχε σύζυγον στεῖραν, ὁ δὲ ἔξοχος ἰατρὸς ἔπασχεν ἐκ τοιαύτης κωφώσεως, ὥστε πολλοὺς πελάτας του ἔπεμψεν εἰς τὴν αἰωνιότητα, διότι ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ἀκούσας διώρισεν ἀντίθετα φάρμακα.

Οὐδεὶς ἦτο εὐχαριστημένος κατὰ πάντα· οὐδεὶς ἦτο εὐτυχής. Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπέστρεφον ἀθυμοῦντες καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν διενυκτέρευσαν εἴς τινα κώμην, ἐξ ἧς δὲν εἶχον πρότερον διέλθει. Ὁ φιλοξενήσας αὐτοὺς προεστὼς τοῦ χωρίου κατὰ τὸ γεῦμα τοῖς εἶπεν:

— Αὐθένται, ἔχομεν ἡμεῖς ἐδῶ ἕνα ἄνθρωπον, ὅστις ὄχι μόνον φαίνεται ἀλλ' εἶνε καὶ πράγματι εὐτυχής.

— Ποῖος εἶν' αὐτός; ἀνέκραξαν περιχαρεῖς οἱ ἀπεσταλμένοι.

— Εἷς ἐπαίτης!..

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐσκυθρώπασαν. Ἀφοῦ οἱ ἰσχυρότατοι, οἱ πλουσιώτατοι, οἱ σοφώτατοι, οἱ φαιδρότατοι τῶν ὑπηκόων τοῦ Καλίφου δὲν ἦσαν εὐτυχεῖς, ἦτο δυνατὸν νὰ εἶνε τοιοῦτος εἷς ἄθλιος ἐπαίτης ἀποζῶν ἐκ τοῦ ἐλέους τῶν ἄλλων!..

Οὐχ ἧττον ἐπορεύθησαν τὴν ἄλλην ἡμέραν καὶ εὗρον τὸν ἐπαίτην καθήμενον παρὰ τὴν ὁδὸν χαμαί, ἐρείδοντα τὰ νῶτα ἐπὶ παλαιοῦ τοίχου. Ἦτο ρακένδυτος, ἐκράτει εἰς χεῖρας βακτηρίαν καὶ παρὰ τοὺς πόδας του ἔκειτο ἐξηπλωμένος ὁ κύων του. Μόλις τοὺς εἶδεν ὁ ἐπαίτης ἔτεινε τὴν χεῖρα ζητῶν ἔλεος καὶ προφέρων τὰς συνήθεις εὐχὰς καὶ ἐπικλήσεις. Τὸ πρόσωπόν του δὲν ἔφερεν ἴχνη ἀλγηδόνος τινός· ἦτο γέρων, ἀλλ' εἶχεν ὄψιν θαλεράν, μὴ φέρουσαν τὸν τύπον ἐκεῖνον, ὃν καταλείπουσι συνήθως αἱ στερήσεις καὶ αἱ συμφοραί. Ἐθαρρυνθέντες ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τούτου οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπλησίασαν καὶ συνῆψαν μετ' αὐτοῦ ὁμιλίαν.

— Εἶσαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ζωήν σου; τὸν ἠρώτησεν.

— Ναί, αὐθένται, εὐχαριστημένος κατὰ πάντα.

— Καὶ μὲ τί μέσα ζῆς;

— Μὲ τὰ ἐλεῆ τῶν πιστῶν.

— Καὶ σὲ ἀρκοῦν;

— Μὲ ἀρκοῦν.

— Ἀλλ' ἂν καμμίαν ἡμέραν δὲν καρδίσῃς τίποτε;

— Ἐπιφυλάσσομαι νὰ γεύθῳ μὲ διπλασίαν ὄρεξιν τὴν ἐπαύριον.

— Ἔχεις κανένα σύντροφον;

— Ἔχω αὐτὸν τὸν σκύλον, ὅστις εἶναι πιστότατος τῶν συντρόφων.

— Καὶ δὲν ἔχεις κανένα πόθον, καμμίαν ἐλπίδα, τῆς ὁποίας νὰ ἐπιθυμῇς τὴν πραγματοποίησιν;

— Τίποτε.

— Εἶσαι λοιπὸν εὐτυχὴς ἄνθρωπος;

— Εὐτυχέστατος.

Οἱ ἀπεσταλμένοι εὐχαρίστησαν μεγαλοφώνως τὸν Προφήτην καὶ ἐζήτησαν παρὰ τοῦ ἐπαίτου τὸ ὑποκάμισόν του. Οὗτος ἠσχύνθη, ἀλλὰ πεισθεὶς ἐκ τῆς παραινέσεως τοῦ προεστῶτος μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ χρυσοῦ ὅπερ προσέφερον αὐτῷ οἱ ἀπεσταλμένοι, ἐξεδύθη καὶ τὸ ἔδωκεν. Οἱ ἀπεσταλμένοι ἔθηκαν τὸ ῥυπαρὸν ἱμάτιον ἐντὸς πολυτελοῦς χρυσῆς θήκης καὶ αὐθωρεὶ ἀνεχώρησαν εἰς Βαγδάτιον. Ὁ Βεζύρης, ὅστις ἀνυπομόνως τοὺς ἀνέμενεν, ἐδέχθη αὐτοὺς μετ' ἀγαλλιάσεως καὶ ἐκόμισεν αὐτοπροσώπως εἰς τὸν μονάρχην του τὸ πολύτιμον εὕρημα. Ὁ ἡγεμών, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε κατακτήσει ὡς φάσμα ἐκ τῆς ἀνησυχίας, εὐχαρίστησεν αὐτὸν διὰ τὸν ζῆλόν του καὶ τὴν ἐσπέραν ἐνεδύθη μετά τινος ἀποστροφῆς τὸ ὑποκάμισον τοῦ ἐπαίτου καὶ κατεκλίθη.

Τί συνέβη ἄρα γε; Ἡ προσδοκία καὶ ἡ συγκίνησις ἠμπόδισαν τὸν Καλίφην νὰ κοιμηθῇ ἢ μήπως αἱ πτυχαὶ τοῦ χιτῶνος τοῦ ἐπαίτου ἔκρυπτον κόσμον δυσώνυμον μικροβίων, ἅτινα εὗρον τὴν ἀνέλπιστον ἡδονὴν νὰ τρυφήσωσιν εἰς τὰς ἁβρὰς σάρκας τοῦ μαλθακοῦ ἡγεμόνος; Οἱ χρονογράφοι δὲν ἀναφέρουσι τίποτε περὶ τούτου, ἂν καὶ ἡ δευτέρα εἰκασία φαίνεται πιθανωτέρα. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Καλίφης ἔμεινεν ἄγρυπνος ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα, καὶ ὅτε τὴν πρωΐαν ὁ Βεζύρης, ἀπὸ τοῦ ἔρθρου ἀναμένων τὴν ἔγερσίν του, τὸν ἠρώτησεν ἀνυπομόνως τί ἦτο ἡ εὐτυχία, ὁ Καλίφης κάτωχρος, μὲ ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς καὶ οἰδαλέους ἀπήντησε δυσθύμως:

— Ἡ εὐτυχία εἶνε φαγούρα!

Καὶ ἐκβαλὼν εὐθὺς τὸν χιτῶνα μετέβη εἰς τὸ λουτρόν.

Ἔκτοτε ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαρτερήσῃ ἐν τῇ ἀτυχίᾳ του καὶ νὰ μὴ ἐπιδιώξῃ πλέον νὰ κατακτήσῃ τὴν εὐτυχίαν. Ὁ ἀτυχὴς οὗτος ἡγεμὼν ἔζησεν ἀπολαύων ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν μέχρι τοῦ ἐνενηκοστοῦ ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ὁ ἐπίδοξος διάδοχος, εἰς μάτην ἀναμένων τὸν θρόνον, ἀπέδίωσε πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὁ Βεζύρης ἀπεδίωσεν ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαδόχου, χαίρων διότι ἔρερε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα συνηνωμένα εἰς τὸν τάφον του.

* *
*

Καὶ τὸ ἐπιμύθιον;

Ἐπιμύθιον δὲν ὑπάρχει· ἀλλ' ἐπειδή, κατὰ τὴν συνήθειαν, πρέπει νὰ θέσω ἕν, ἐκλέγω ὡς τοιοῦτο τὴν γενικὴν σημερινὴν εὐχήν:

Εὔχομαι ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας· ἀλλ' ἐννοεῖται, ὑγείαν ἄνευ ὀδοντιαλγίας καὶ εὐτυχίαν ἄνευ φαγούρας.

Χαρ. Αννινος.

ΕΙΣ ΞΕΝΗΝ[1]

Μὴ 'τὴν σπιθόβολη 'ματιὰ
πετᾶς εἰς κρύα στήθια.
Ὡραία εἶσ', ἀλήθεια,
πλὴν τῶν 'ματιῶν σου ἡ φωτιὰ
ἐμὲ δὲν μὲ θερμαίνει.
Ἀχ, ἄφες με, ξανθομαλλοῦ,
καὶ ἡ καρδιά 'μου εἶν' ἀλλοῦ,
ἀλλοῦ εἶναι δοσμένη.

—

Βαθειᾶς ἀγάπης καὶ θερμῆς
μὴ λόγια μοῦ γυρεύεις.
Κι' ἂν 'πῶ, μὴ τὰ πιστεύεις·
Λόγια θὰ εἶναι τῆς στιγμῆς
κι' ἀγάπη παγωμένη.
Ἀχ, ἄφες με, ξανθομαλλοῦ,
καὶ ἡ καρδιά 'μου εἶν' ἀλλοῦ,
ἀλλοῦ εἶναι δοσμένη.

—

Ἡ κόρη ὁποῦ ἀγαπῶ
ἐβγῆκε ἀπ' τὴν φωλιά μου,
κι' ὅ,τι ἔχω 'ς τὴν καρδιά μου
ἑλληνικὰ θὰ τῆς τὸ 'πῶ
καὶ ὄχι εἰς γλῶσσαν ξένη.
Ἀχ, ἄφες με, ξανθομαλλοῦ,
καὶ ἡ καρδιά μου εἶν' ἀλλοῦ,
ἀλλοῦ εἶναι δοσμένη.

—

Τρέχ' ἡ ζωή μας χωριστὰ
κι' ἂν γῆ δὲν μᾶς χωρίζῃ,
κι' αὐτὴ δὲν τὸ γνωρίζει,—
πλὴν ἡ ἀγάπη μου βαστᾷ
ὅσον ζωή μοῦ μένει.
Ἀχ, ἄφες με, ξανθομαλλοῦ,
καὶ ἡ καρδιά μου εἶν' ἀλλοῦ,
ἀλλοῦ εἶναι δοσμένη.

1865.

Δ. Βικελας.

[1] Ἐκ τῆς προσεχῶς ἐκδοθησομένης Συλλογῆς στίχων τοῦ κ. Δ. Βικέλα.

Η ΝΕΟΤΗΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Ὀλίγαι καὶ ἀντιφατικαὶ εἰσιν αἱ περὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ βίου Ῥήγα τοῦ Φεραίου φερόμεναι εἰδήσεις παρὰ τοῖς βιογράφοις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἱστορικοῖς τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Οὔτε περὶ τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεως, οὔτε περὶ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ γινώσκεταί τι θετικὸν καὶ βέβαιον. Ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι ἐγεννήθη τῷ 1751, ἄλλοι τῷ 1753, ἄλλοι τῷ 1754 καὶ ἄλλοι ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ 1760 καὶ 1762 χρόνῳ. Ἐμαθήτευσε δ' ὁ Ῥή-

γας, κατὰ μὲν τὸν Βρετὸν ἐν Βουκουρεστίῳ, δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν καταλιπὼν τὰς Φερὰς, κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν Φιλίππου Ἰωάννου, ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Θεσσαλικῆς Ζαγορᾶς, καὶ κατὰ τὸν Ἰωάννην Φιλήμονα, τὸν Ῥήγαν ἐξεπαίδευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Ὑψηλάντης « νέον ἔτι ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ μεθ' ὅλης τῆς πατρικῆς προνοίας.» Τῆς δ' οἰκογενείας τοῦ Ῥήγα οὐδαμοῦ γίνεται μνεία· μόνος ὁ Πουκεβίλ ἀναγράφει ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος » ἀόριστόν τινα καὶ ἀνακριβῆ φήμην, καθ' ἣν εἰς ἀδελφὸς « τοῦ νέου Θεσσαλοῦ Πινδάρου » μετέσχεν ἐν Αἰτωλίᾳ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐν ἀρχῇ ταύτης.

Ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ ἐθνομάρτυρος κενὸν συμπληροῖ δαψιλῶς ἡ παράδοσις. Ἅμα τῇ προσαρτήσει τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου φιλοπάτριδος ἀνεζωπυρήθη παρὰ τοῖς συμπολίταις του. Ἕλληνες καὶ Ὀθωμανοὶ πρεσβῦται ἐν τῇ γενεθλίῳ πολίχνῃ αὐτοῦ διηγοῦνται ὅσα ἐν χρόνοις παλαιοῖς εἶχον ἀκούσῃ περὶ τοῦ μεγαλεπιβόλου ἐπαναστάτου· ἐζητήθησαν δὲ καὶ μνημόσυνα ὑλικὰ αὐτοῦ, καὶ τις κρημνισμένη οἰκία δείκνυται ὡς οἰκία τοῦ Ῥήγα, εἰ καὶ παντελῶς ἀβάσιμον ἐλέγχεται τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς « ἐπιπεδογραφίας » τοῦ Βελεστίνου, τῆς παρεμβεβλημένης ἐν τῇ «Χάρτᾳ τῆς Ἑλλάδος», ἣν ὁ ἴδιος ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ.

Κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν Φεραίων πρεσβυτῶν (1), ὁ πατὴρ τοῦ Ῥήγα ὠνομάζετο Κυριαζῆς, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία· ἀδελφὸν δὲν εἶχεν, ἀλλὰ μίαν μόνην ἀδελφήν, ὀνόματι Ἀσήμω. Ὁ πατήρ του ἦν ὁ εὐπορώτατος τῶν ἐν Φεραῖς Ἑλλήνων· εἶχε κτήματα πολλά, τρία μεγάλα *χάνια*, ἐμπορικὸν κατάστημα (*μαγαζί*), βυρσοδεψεῖον, βαφεῖον καὶ ἐργοστάσιον, ἐν ᾧ εἰργάζοντο πλείονες τῶν τεσσαράκοντα ἐργατῶν, κατασκευάζοντες τάπητας, *σαγιάκια* καὶ διάφορα ἄλλα ἐγχώρια ὑφάσματα.

Τὰ κοινὰ γράμματα ἐδιδάχθη ὁ Ῥήγας ἀπὸ ἕνα ἱερέα τοῦ Βελεστίνου· εἶτα ἔστειλεν αὐτὸν ὁ πατήρ, διψῶντα μαθήσεως, εἰς τὰ Ἀμπελάκια, τὴν εὔπορον ἐν τῇ Ὄσσῃ βιομηχανικὴν πολίχνην, ἐν ᾗ ἤκμαζε τότε σχολὴ ἑλληνική. Ἀγνωστον ἂν διδάσκαλος τοῦ Ῥήγα ἐχρημάτισεν Ἰωνᾶς ὁ Σπαρμιώτης, ὁ ἐκ τῆς ἁπλῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μεθερμηνεύσας τὴν Ἀριθμητικὴν καὶ τὴν Ἄλγεβραν τοῦ Ἀϐϐᾶ δὲ λὰ Κάϊλε, ἢ προκάτοχός τις αὐτοῦ. Περατώσας τὰς ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ σπουδὰς ὁ Ῥήγας ἐκλήθη ὡς διδάσκαλος ὑπὸ τῆς κοινότητος τοῦ Κισσοῦ, κώμης κειμένης ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τοῦ Πηλίου, δίωρον δ' ἀπεχούσης τῆς Ζαγορᾶς. Ἐκεῖ ἐδίδαξεν ἐπὶ ἓν ἔτος. Γέρων ἐνενηκοντούτης περίπου, ὁ Δημ. Σακελλιάδης, μοὶ διηγήθη ὅτι ὁ πατήρ του συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ Ῥήγα, καθ' ὃν χρόνον ἐδίδασκεν οὗτος ἐν Κισσῷ, καὶ ὅτι βραδύτερον ἐκ Βλαχίας ἢ Αὐστρίας, κατήχησεν ὁ Ῥήγας δι' ἐπιστολῶν καὶ ἐκεῖνον καὶ ἄλλους κατοίκους τῆς Ζαγορᾶς καὶ τοῦ Κισσοῦ, κοινωνοὺς καταστήσας αὐτοὺς τῶν ἐπαναστατικῶν σχεδίων του.

Κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ῥήγα ἐκ Κισσοῦ εἰς Βελεστῖνον συνέϐη γεγονός, ὅπερ μεγάλην ἔσχε ῥοπὴν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα τύχας αὐτοῦ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀφηγεῖται ὁ Ζαλοκώστας, ἐν τῷ γνωστοτάτῳ ποιήματι αὐτοῦ: *Τῷ πολυδακρυτῳ μάρτυρι Ῥήγᾳ*. Ἐν ἀποκέντρῳ ναῷ μεμονωμένου τῆς Θεσσαλίας χωρίου, ἐλειτουργοῦντο οἱ χωρικοὶ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων. Ἦλθε τότε ἐκεῖ, ἵνα ἴδῃ τοὺς συγγενεῖς νεανίας εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος. Οὐδεὶς ὅμως ἐδεξιώθη αὐτόν, στυγνὸν δὲ θέαμα προσέπεσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Τοὺς χωρικούς, ἐξερχομένους τοῦ ναοῦ, ἠγγάρευον ὀθωμανοὶ ὁπλοφόροι.

Μὲ τὴν μάστιγα δαρμένοι,
εἰς ἓν ῥεῦμα βαρϐαρῶδες
ἐπερνοῦσαν, φορτωμένοι
ὡσὰν κτήνη, οἱ χωρικοί·
καὶ ὁ νέος λυπημένος
τοὺς ἐκύτταζεν ἐκεῖ.

Προσῆλθε δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν μαστιγοφόρος ὀθωμανός, καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ φορτωθῇ σάκκον σίτου, εἰ καὶ ὁ νέος τῷ προσήνεγκε βαλάντιον χρυσοῦ, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν καταισχύνην τῆς ἀγγαρείας. Κύπτων δὲ ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ φορτίου, ὤμοσεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ τυράννου καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαύριον ἐπλανᾶτο ᾄδων τοὺς θουρίους αὐτοῦ.

Παντελῶς ὅμως διάφορος, καὶ συμφωνοτέρα τῷ χαρακτῆρι τοῦ Ῥήγα εἶναι ἡ παράδοσις, ἣν ἤκουσα ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀγωγιάτου, μεθ' οὗ διήνυσα τὴν ἀπὸ Ζαγορᾶς εἰς Μακρινίτσα διὰ τῆς κορυφῆς τοῦ Πηλίου ὁδόν. Ἐπέστρεφεν ὁ Ῥήγας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ νὰ ἴδῃ τοὺς συγγενεῖς του. Πλησίον τοῦ Βελεστίνου, παρὰ τὴν ὄχθην χειμάρου, ἔνοπλος ὀθωμανός, ὑϐρίζων καὶ ἀπειλῶν, τὸν προσεκάλεσε νὰ κύψῃ, καὶ διαπεραιώσῃ αὐτόν, ἐπὶ τῆς ῥάχεως φέρων, εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ὁ Ῥήγας τὸν ἐκύτταξεν ὀργίλως· ἀλλὰ παραχρῆμα, ταχίστην μελετήσας ἐκδίκησιν τῆς ὕϐρεως, ἔκυψεν ἐν σιγῇ καὶ ἐφορτώθη τὸν ὀθωμανόν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμάρου δεινὴ συνήφθη πάλη· διὰ τῶν στιϐαρῶν βραχιόνων του κατώρθωσεν ὁ Ῥήγας νὰ ποσείσῃ τὸ μυσαρὸν φορτίον καὶ νὰ πνίξῃ τὸν ὑϐριστήν. Δρομαῖος ἔσπευσε τότε εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ προτοῦ νὰ προφθάσῃ νὰ σπασθῇ αὐτὸν ἡ μήτηρ, τῇ λέγει: — «Ἔχεις ψωμί, μάνα; Δός μου γρήγορα νὰ φεύγω! Ἔπνιξα τὸν δεῖνα Τοῦρκον. — Πῶ! πῶ! ἀνέκραξεν ὀλοφυρομένη ἡ μήτηρ του. Χαθήκαμε οὐλοι! » Λαϐὼν δὲ ἐν πήρᾳ ἄρτον καὶ ἀποχαιρετίσας τὴν μητέρα, μετέϐη ἐν σπουδῇ εἰς Βῶλον καὶ ἐπιϐὰς πλοιαρίου, ἑτοίμου εἰς ἀπόπλουν, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἀλλὰ πιθανωτέρα καὶ ἀκριϐεστέρα φαίνεται παραπλησία διήγησις τῶν Φεραίων. Μετὰ τὴν ἐκ Κισσοῦ ἐπάνοδόν του, ὁ Ῥήγας ἡλικίαν ἄγων εἰκοσιπέντε ἐτῶν, συνώδευσέ ποτε τὸν πατέρα του εἰς Νταμπεγλί, χωρίον τέταρτον ὥρας ἀπέχον τοῦ Βελεστίνου, ἐν ᾧ κατῴκουν τινὲς συγγενεῖς των. Ἐκεῖ συνήντησαν τὸν Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, ὀθωμανὸν ἐκ Βελεστίνου ἐκ τῶν φανατικωτάτων καὶ ὠμοτάτων, ὅστις διέκειτο δυσμενῶς πρὸς τὸν γέροντα Κυριαζῆν. Ζητῶν ἀφορμὴν ἔριδος ὁ ὀθωμανός, προσέταξεν ἰταμῶς τὸν πατέρα τοῦ Ῥήγα νὰ τῷ δώσῃ ῥακὴν καὶ τρία χρυσᾶ εἰκοσάρια, ἀπειλῶν ὅτι θὰ τὸν διαπεράσῃ μὲ τὸ *γιαταγάνι* του, ἂν δὲν ἐκτελέσῃ παραχρῆμα τὸ προσταχθέν. Ὀργισθεὶς ὁ Ῥήγας, καὶ μὴ συνέχων ἑαυτόν, προσκάλεσε τὸν ὑϐριστὴν νὰ πραγματοποιήσῃ ἂν τολμᾷ τὴν ἀπειλήν. — «Κόμε γρήγορα, τῷ λέγει, ὅ τι ἔχεις νὰ κάμῃς, καὶ ἄσε τῆς φοϐέραις.» Ὁ ὀθωμανὸς ἀνεσπάσας τότε τὴν μάχαιραν, ὥρμησε κατὰ τοῦ Ῥήγα καὶ τοῦ πατρός του, ἀλλὰ παρεμϐάντες οἱ παριστάμενοι τὸν ἐκράτησαν καὶ κατώρθωσαν δι' ἱκεσιῶν καὶ θερμῶν παρακλήσεων νὰ καταπραΰνωσιν αὐτόν. Ταῦτα συνέϐησαν κατὰ μῆνα Ἰανουάριον, τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον ὁ Ῥήγας καὶ ὁ πατήρ του, ἀποχαιρετίσαντες τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἐπορεύοντο εἰς Βελεστῖνον. Πλησίον δὲ τοῦ χειμάρου Νταμπεγλιώτικου, καταφθὰς ἵππος ὁ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, μεθ' ἑτέρων πέντε Ὀθωμανῶν (ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι οἱ πέντε οὗτοι ἦσαν Χριστιανοί), κατῆλθε τοῦ ἵππου καὶ τὸν μὲν Ῥήγαν ἠνάγκασε νὰ φορτωθῇ πράγματά τινα, ἅπερ ἐπὶ τοῦ ἵππου εἶχεν, αὐτὸς δ' ἐπέϐη τοῦ πατρός του, ὅστις τὸν ἔφερεν οὕτω μέχρι τοῦ Κεφαλοϐρύσου, τῆς Ὑπερείας τὸ πάλαι καλουμένης πηγῆς.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὕϐριν ταύτην, ὁ Μουσταφᾶ Σουλεϊμὰν διετήρει δεινὸν μῖσος τοῦ πατρὸς καὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ῥήγα. Ἱκανὸς ὅμως διέρρευσε χρόνος, χωρὶς οὐδὲν νὰ συμϐῇ διότι *μουδίρης* τοῦ Βελεστίνου ἦτο τότε ὁ Ἀχμὲτ Ἀλῆς φίλος τοῦ Ῥήγα, ὅστις ἐπέϐαλε τῷ Μουσταφᾶ Σουλεϊμὰν τὴν συνδιαλλαγήν. Μετ' ὀλίγους μῆνας ὁ *μουδίρης* μετετέθη, ὁ δὲ Μουσταφᾶ Σουλεϊμὰν ἔκρινεν εὔκαιρον νὰ κορέσῃ τὸ μῖσός του. Συνεννοηθεὶς μετά τινων φίλων του ὁμοθρήσκων, προσεκάλεσαν τὸν πατέρα τοῦ Ῥήγα, ὅπως συνευωχηθῶσι καὶ συνευθυμήσωσι κατά τινα μουσουλμανικὴν ἑορτὴν ἐν Κρανόϐῳ εὐύδρῳ τόπῳ παρὰ τὸ Βελεστῖνον. Ἐμήνυσαν δ' αὐτῷ, ὅτι ἂν δὲν ἐδέχετο τὴν πρόσκλησιν δὲν θὰ τὸν ἐθεώρουν πλέον φίλον των. Ἀνύποπτος ὁ γέρων Κυριαζῆς, μηδ' ὅλως ὑποπτεύσας τὸν δόλον τῶν Ὀθωμανῶν, σκοπούντων νὰ ἀποκτείνωσιν αὐτόν, ἐλπίζων δ' ὅτι τοιαύτη συνάντησις θὰ ἐπεσφράγιζε τὴν ἐπιτευχθεῖσαν συνδιαλλαγὴν καὶ καθ' ὁλοκληρίαν θὰ διεσκέδαζε τὸν κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ῥήγα χόλον τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, ἀπεφάσισε νὰ μεταϐῇ εἰς τὸ Κρανόϐον. Καθ' ὁδὸν ἐνέτυχε τοῖς Ὀθωμανοῖς καὶ ἐπορεύοντο ὁμοῦ· εἷς τούτων, ϐαστάζων τὸ σφακτόν, παρεπονήθη ὅτι ἐκουράσθη, καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄλλους νὰ ἀναλάϐωσι τὸ φορτίον. Ἔσπευσεν ὅμως καὶ τὸ ἔλαϐεν ἐπ' ὤμων ὁ πατὴρ τοῦ Ῥήγα. Ἐν ᾧ οὗτος ἐϐάδιζεν, συνήντησεν ἐπιστρέφοντα ἐκ τῶν ἀγρῶν μὲ τὰ ζῷά του ὀθωμανόν τινα, ἐργάτην ὑφάντην ἐν τῷ ἐργοστασίῳ του, ὅστις γινώσκων ἴσως τὰ τεκταινόμενα, ἢ μαντεύσας ταῦτα, ἔνευσεν αὐτῷ νὰ φύγῃ. Ὅθεν ῥίψας τὸ σφακτὸν ἐτράπη εἰς φυγήν· τὸν ἐδίωξαν οἱ Ὀθωμανοί, ἐπυροϐόλησαν μάλιστα κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Κυριαζῆς κατώρθωσε νὰ σωθῇ· καὶ ὁδεύσας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἔφθασεν εἰς Κεραμίδιον, χωρίον κείμενον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Πηλίου, παρὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Ὄσσης, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ κρυπτόμενος παρά τινι συγγενεῖ του.

Ὁ Ῥήγας πληροφορηθεὶς τὰ συμϐάντα, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν γενέθλιον πολίχνην, καὶ νὰ μεταϐῇ ἀλλαχόσε, ὅπου ἡ τύχη ἤθελε τὸν ὁδηγήσῃ. Τὰ οἰκογενειακὰ παθήματα ἐνίσχυσαν τὸ κατὰ τῶν Τούρκων μῖσός του καὶ ἐϐλάστανον ἤδη ἐν αὐτῷ αἱ περὶ ἐλευθερώσεως ἰδέαι καὶ τὰ μεγαλοπράγμονα σχέδια. Πορευθεὶς εἰς Κεραμίδιον, παρέμεινε μίαν ἑϐδομάδα παρὰ τῷ πατρί, καὶ εἶτα ἀπεχαιρέτισεν αὐτόν.—«Ἔχε ὑγείαν, πατέρα, τῷ εἶπε. Γύρισε 'ς τὸ σπίτι, καὶ τήραξε τὴν οἰκογένειάν μας· κολάκευε τοὺς Τούρκους καὶ οἰκονόμησε ὅσο μπορεῖς τοὺς καιρούς. Ἐγὼ θὰ ὑπάγω, ὅπου μὲ ϐγάλῃ ἡ τύχη. Εὐχήσου με νὰ ἐπιτύχω τὸν σκοπόν μου. » Λαϐὼν τὴν πατρικὴν εὐλογίαν ἔπλευσεν εἰς τὸν Ἄθω, καὶ ἐπεσκέφθη τὰ ἐκεῖ μοναστήρια. Εἶτα ἐπορεύθη εἰς Λιτοχώριον τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου εἶχε ἕνα ἐξάδελφον ἁρματωλόν. Τῷ διηγήθη τὰ συμϐάντα τῇ οἰκογενείᾳ του καὶ τῷ ἀνεκοίνωσε τοὺς σκοπούς του. Ὁ ἐξάδελφός του ἐπειράθη νὰ τὸν ἀποτρέψῃ, ἰδὼν δ' ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Ῥήγα ἦτο ἀμετάϐλητος, τὸν προέτρεψε νὰ μεταϐῇ καὶ αὖθις εἰς τὸν Ἄθω καὶ νὰ συμϐουλευθῇ τὸν ἡγούμενον τοῦ Βατοπεδίου Κοσμᾶν. Τὴν ἑσπέραν παρεκάθησαν εἰς δεῖπνον, καὶ ἐν στιγμῇ φιλοπάτριδος διαχύσεως, ὑψῶν εἰς πρόποσιν τὸ ποτήριον, ἔνθους καὶ μετὰ δακρύων, ἐτραγῴδησεν ὁ Ῥήγας τό:

Καλλίτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ Βατοπεδίου Κοσμᾶς ἐνεθάρρυνε τὸν Ῥήγαν διὰ συνετῶν συμϐουλῶν, ἐ-

(1) Ταύτας παρακληθεὶς ὑπ' ἐμοῦ συνέλεξεν ὁ ἐν Βελεστίνῳ φιλόμουσος δημοδιδάσκαλος κ. Γ. Βατουτόπουλος, ἐξετάσας πάντας τοὺς γινώσκοντάς τι περὶ τοῦ Ῥήγα Ἕλληνας καὶ Ὀθωμανούς.

χορήγησε δ' αὐτῷ καὶ χρηματικὴν βοήθειαν καὶ συστατικὸν γράμμα πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας. Ἀπῆλθε δὲ τοῦ Βελεστίνου ὁ Ρήγας κατὰ μῆνα Μάρτιον.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ρήγα, διατρίψας ὀλίγους μῆνας ἐν Κερασιδίῳ, ἐπανῆλθεν εἰς Βελεστῖνον, θανόντος τοῦ Μουσταφᾶ Σουλειμάν. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δ' ἔγραψεν αὐτῷ ὁ Ρήγας, νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν Ἀσήμω καὶ νὰ μὴ τὸν περιμένουν, διότι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ προτοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπόν του. Ὁ γέρων Κυριαζῆς μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ἣν παρὰ τοῦ υἱοῦ του ἔλαβεν, ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Ἀντώνιον Κώστογλουν, πτωχὸν ἀλλ' ἐγγράμματον Φεραῖον.

Τὸν πατέρα τοῦ Ρήγα ἐφόνευσεν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Βελεστίνου διὰ πιστολίου, ὁ υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ Σουλειμάν. Τραγικώτερον δ' ἦτο τὸ τέλος τῆς ἀδελφῆς καὶ τοῦ γαμβροῦ· ὅτε ἐγνώσθη ἐν Βελεστίνῳ, ὅτι ὁ Ρήγας ἐπανέστη κατὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐφονεύθη ἐν Βελιγραδίῳ, οἱ ὀθωμανοὶ ὁμοθυμαδὸν εἰσήλασαν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν καὶ συλλαβόντες τούτους, τὴν μὲν Ἀσήμω ἀπηγχόνισαν, τὸν δὲ σύζυγόν της ἀνεσκολόπισαν· οὐδὲ ὁ μόνος υἱὸς αὐτῶν, ἐν Δομοκῷ εὑρισκόμενος, ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἀγρίαν καταδίωξιν τῶν αἱμοδίψων Βελεστινλίδων, ἀλλὰ κατεσφάγη ἐν τῇ κωμοπόλει ἐκείνῃ ὑπὸ φονέων, πρὸς τοῦτο ἐκεῖ ἐκ Φερῶν μεταβάντων.

Οὕτως ἐξωλοθρεύθη ἡ οἰκογένεια σύμπασα τοῦ μάρτυρος τῆς ἐλευθερίας.

Ν. Γ. Πολίτης

ΣΚΑΛΑΘΥΡΜΑ

Ὁ πολὺς Ἔρασμος ἔγραψε τὸ ἐγκώμιον τῆς «Μωρίας» καὶ ἔπειτα τῆς ἄρκτου ὡς ὑπερβαινούσης πλείστους ὀνομαστοὺς λογίους κατὰ τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν. Ἐκ τούτου δὲ πιθανῶς ὡρμήθη ὁ Βύρων νὰ ζητήσῃ διὰ τὴν ἄρκτον του δίπλωμα διδάκτορος παρὰ τῶν ἀκαδημαϊκῶν τῆς Καμβρίγης. Ἕτεροι μεγάλοι σοφοὶ ἐξύμνησαν ὁ μὲν τὸν ὄνον, ὁ δὲ τὴν ποδάγρα, ὁ Χρύσιππος τὴν ἀνθρωποφαγίαν, ὁ Ἰουλιανὸς τὰς φθειριώσας γενειάδας καὶ ὁ Λίψιος τὰ φαλακρὰ κρανία. Πλὴν δὲ τῶν τοιούτων κρανίων εὗρεν ἐνθουσιώδεις πανηγυριστὰς καὶ πᾶσα ἐντὸς αὐτῶν κυοφορηθεῖσα ὅσον δήποτε ἀλλόκοτος γνώμη.

Τὰ ἔνδοξα ταῦτα προηγούμενα μ' ἐνθαρρύνουσι ν' ἀψηφίσω τὸν κίνδυνον νὰ κατηγορηθῶ ἐπὶ παραδοξολογίᾳ ἐπιχειρῶν τὴν ἀναίρεσιν ἀρχαίας πλάνης, ἐξ ἧς τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον διδασκόμεθα εἰσερχόμενοι εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ν' ἀναγινώσκωμεν καὶ νὰ καλλιγραφῶμεν: «*Ἀργία μήτηρ κακίας*». Οὐδόλως ἀρνοῦμαι ὅτι ἡ ἐν τῷ ρητῷ τούτῳ ἐσφαλμένη γνώμη ἐνδέχεται νὰ καθιστᾷ τοὺς παῖδας ἐπιμελεστέρους. Ἀλλ' ὅσον μέγα καὶ ἂν ὑποτεθῇ τὸ ἐκ τῆς πλάνης κέρδος, οὐδόλως ἐκ τούτου μεταβάλλεται τὸ ψεῦδος εἰς ἀλήθειαν· ὁ δὲ ταύτην μόνην ἀναζητῶν ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ἀδιστάκτως ὅτι, πολὺ μᾶλλον ἢ μητέρα τῆς κακίας, πρέπει νὰ θεωρήσῃ θυγατέρα πάσης ἀρετῆς τὴν ἀργίαν. Αὕτη εἶναι τῷ ὄντι ὁ πολυτιμότερος καρπὸς τῆς ἐντίμου ἐργασίας, ἡ ἀγαπητὴ σύντροφος τοῦ πλούτου, τὸ διηνεκὲς ὄνειρον τῆς πενίας, ὁ μόνος σκοπὸς εἰς ὃν ἀποβλέπει ὁ εἰς οἱανδήποτε ἐργασίαν καταδικασθεὶς ὑπὸ τῆς ἀσπλάγχνου τύχης. Τοῦτο τοὐλάχιστον διδάσκει ἡμᾶς ἡ Γραφή, καθ' ἣν ἡ βαρυτάτη τιμωρία ἣν ἠδύνατο ὁ Θεὸς νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν ἀπείθειαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἦτο ἡ στέρησις τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ ἀργίας· παρὰ δὲ τῶν ποιητῶν διδασκόμεθα, ὅτι αὕτη ἐθεωρήθη πάντοτε ὡς τὸ θειότατον πρὸς τοὺς θνητοὺς δῶρον τῶν ἀθανάτων. Τίς ἀγνοεῖ εἰς τί συνίστατο ἡ μακαριότης τῶν θεῶν τοῦ Ὁμήρου, τίς δὲ τὸ πολύκροτον «Haec nobis Deus otia fecit» τοῦ Ὁρατίου, τὸ «*Τί τοῦ κάκου κοπιάζεις;*» τοῦ Χριστοπούλου ἢ τὸ γλυκύτατον εἰς ἔπαινον τῆ ἀργίας τετράστιχον τοῦ Τάσσου:

«Ama la ninfa l' ozio, e l' ozio e in cielo,
Ma la fatica s' ange in sulle porte
Del tenebroso inferno, ove dolente stà
Fra la schieva d' infiniti mali».

Ἂν εἰς τὰ ἀνωτέρω ποιητικὰ προστεθῶσιν αἱ γνῶμαι τοῦ Ἐπικούρου, τοῦ Βούδα, τοῦ Ζωροάστρου, τοῦ Ἄρτμαν καὶ τοῦ Παλαμᾶ καὶ αἱ θεόπνευστοι ῥήσεις τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ καὶ τοῦ Σιράχ, δύναται ν' ἀπαρτισθῇ τέλειον σύστημα ἠθικῆς φιλοσοφίας, τοῦ ὁποίου ἀναμφισβήτητον πόρισμα εἶναι, ὅτι κατὰ τοσοῦτον πλησιάζει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν θείαν τελειότητα, ὅσον μᾶλλον σταυρώνει τὰς χεῖρας.

Φοβούμενοι ἐν τούτοις τὰς παρεξηγήσεις τῶν ἐκ μακρᾶς πλάνης εἰθισμένων νὰ νομίζωσιν αἰσχρὰν τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης ἐνασχολήσεως, κρίνομεν πρέπον νὰ προσθέσωμεν χάριν αὐτῶν, ὅτι ὡς τὸ ἀπόλυτον κενὸν οὕτω καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀπραξία εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πρᾶγμα ὅλως ἀνύπαρκτον καὶ χιμαιρικόν. Ὑποθέσατε τῷ ὄντι

ΤΑΜΕΝΗ ΚΟΡΗ
ΥΠΟ Ν. ΓΥΖΗ.

τὸν ὀκνηρότατον τῶν ἀνθρώπων ἐξηπλωμένον ἐπὶ μαλακῆς κλίνης ἢ πρασίνης χλόης, ἀκινητοῦντα, οὐδὲν σκεπτόμενον καὶ οὐδὲ κἂν κοιμώμενον. Μεγάλως ἐν τούτοις ἤθαλεν ἀπατηθὴ ὁ πιστεύων ὅτι ὁ οὕτω κατακείμενος ἐντελῶς ἀπρακτεῖ. Περιοριζόμενοι εἰς μόνα τὰ σπουδαιότατα αὐτοῦ ἔργα, πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ δῆθεν ἄργος ἐκτελεῖ ἐν ἑαυτῷ μετὰ πλείστης δραστηριότητος καὶ ἀκριβείας τὴν ἀξιοθαύμαστον ἐργασίαν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, δι' ἧς τὸ ζεῖδωρον τοῦτο ὑγρὸν ἐλαύνεται ὡς ποταμὸς διὰ τῶν ἀρτηριῶν, διαιρούμενον ἔπειτα εἰς πλείστους ῥύακας, ὑποδιαιρουμένους καὶ τούτους εἰς μυριάδας μικρῶν διωρύχων, διὰ τῶν ὁποίων διοχετεύεται εἰς πάντας τοῦ σώματος τοὺς ἱστοὺς ἡ ἀναγκαία αὐτοῖς ὑγρασία, θερμότης καὶ τροφή, ἐνῷ δι' ἀντιθέτου ὑδραυλικοῦ συστήματος ἀποκομίζεται πᾶσα ἀποσυντεθεῖσα καὶ ἄχρηστος ὕλη. Ἀλλ' ὅπως ἐκτελεσθῇ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῶν πνευμόνων ἡ τοιαύτη ἀπολύμανσις καὶ ἀντικατάστασις διὰ καθαροῦ ὀξυγόνου τοῦ δηλητηριώδους ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἀνάγκη πᾶσα νὰ μὴ διακοπῇ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀναπνοῆς. Οὐδὲ περιορίζονται εἰς ταῦτα μόνα αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ δῆθεν ἀπρακτοῦντος, ἀφοῦ ἀναγκάζεται νὰ παρασκευάζῃ δι' ἀκαταπαύστου καὶ πολυπλόκου χημικῆς ἐργασίας πλεῖστα ἄλλα ἀπαραίτητα αὐτῷ ῥευστά, γαστρικὸν χυμὸν ὅπως χωνεύῃ τὰ καλὰ δεῖπνα, δάκρυα ὅπως θρηνῇ τὴν οἰκτρὰν τύχην τῶν ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀρτοφαγούντων ἀδελφῶν του, χολὴν ὅπως ἐξεγείρεται κατὰ πάσης ἀγενοῦς πράξεως καὶ σίελον ὅπως πτύῃ εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἐπὶ δικαίᾳ ἀμοιβῇ καταψηφιζόντων σήμερον ὅσα ἐπεδοκίμαζον χθές.

Ἂν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι πλὴν τούτων ὀρεχθῇ ὁ ἄργος νὰ χασμηθῇ καὶ ν' ἀνακράξῃ: « Πόσον βαρύνομαι σήμερον! », εὐθὺς ἀνοίγεται αὐτῷ νέον στάδιον ἔτι θαυμαστοτέρων ἔργων. Ὅπως τῷ ὄντι διατυπωθῇ ἡ ἀνωτέρω πρότασις, ἀπαιτεῖται νὰ προσθῇ ὁ νοῦς, ἢ ὁ ἐγκέφαλος κατὰ τοὺς ὑλιστάς, εἰς τὴν πολύπλοκον ἐργασίαν τῆς μορφώσεως κρίσεως· ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἐκδηλώσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου· νὰ ρίψῃ τὸ ἄγκιστρον εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς μνήμης πρὸς ἄγραν τῶν καταλλήλων λέξεων· νὰ τοποθετήσῃ ἀνὰ ἕνα εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν τοὺς ἀπαρτίζοντας τὰς λέξεις ταύτας φθόγγους, καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ τηλεγράφου τῶν νεύρων νὰ διατάξῃ τὴν γλῶσσαν, τὸν λάρυγγα, τὸν οὐρανίσκον, τὰ χείλη καὶ τοὺς ὀδόντας νὰ ἐκτελέσωσιν ἐκ συμφώνου τὰς ποικίλας κινήσεις, δι' ὧν κατορθοῦται ἡ ἐκφορὰ τοῦ ἐνάρθρου λόγου. Ἀδικώτατον λοιπὸν φαίνεται τὸ νὰ ὀνειδίζεται ἐπὶ ὀκνηρίᾳ ὁ εἰς τοσαῦτα ἔργα ἐπαρκῶν, ἂν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη, ἡ οὕτω δυσχερὴς καὶ πολύπλοκος, ὥστε πρὸς ἐξήγησιν αὐτῆς συνέγραψαν καὶ συγγράφουσιν ἀκαταπαύστως οἱ φιλόσοφοι καὶ φυσιολόγοι χιλιάδας παχέων τόμων, ἐκτελεῖται μετὰ τελειότητος καὶ ἀπταίστου ἀκριβείας, ὅσην δὲν ἔχει οὔτε ὁ Θάλβεργ κυμβαλίζων, οὔτε αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ κατασκευάζων διπλωματικὰς παγίδας.

Δὲν ἐνθυμούμεθα τίς τῶν ἀρχαίων ἢ νεωτέρων φιλοσόφων συνείθιζε νὰ λέγῃ, ὅτι « οὐδέποτε ἐργάζεται περισσότερον ἢ ὁσάκις δὲν κάμνει τίποτε ». Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο βεβαίως σημαίνει εἰμὴ μόνον, ὅτι ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἡ ὀρέξις, ἡ χώνευσις καὶ ὅσα ἄλλα πράττει ὁ ἄνθρωπος κατὰ φυσικὸν νόμον εἶναι τοσοῦτον θαυμαστὰ καὶ μεγάλα, ὥστε εὐτελὴς καὶ ἀναξία λόγου καταντᾷ πᾶσα εἰς ταῦτα προσθήκη τεχνητῆς ἐργασίας, ὡς μικροὶ καὶ παιδαριώδεις φαίνονται οἱ τεχνητοὶ λόφοι καὶ αἱ δεξαμεναὶ τῶν κήπων, παραβαλλόμενοι πρὸς τὰς Ἄλπεις καὶ τὰς θαλάσσας. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ παρὰ τοῖς ἐπισήμοις τὸ γένος καὶ καλῶς ἀνατεθραμμένοις ἀνθρώποις περιφρόνησις πρὸς πᾶσαν μὴ ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τῶν φυσικῶν νόμων ἐργασίαν. Ἄξιος χειραψίας θεωρεῖται δικαίως παρ' αὐτῶν μόνος ὁ ἔχων τὴν χεῖρα ἐντελῶς ἀμόλυντον ἀπὸ πάσης ἐπαφῆς, οὐ μόνον πρίονος ἢ σκεπάρνου, ἀλλὰ καὶ ἐμπορικοῦ πήχεως, καλάμου, χρωστῆρος καὶ παντὸς ἄλλου βιοποριστικοῦ ἐργαλείου. Ἡ δὲ τοιαύτη γνώμη δὲν εἶναι προϊὸν συγχρόνου ἀριστοκρατικῆς διαφθορᾶς, ἀλλ' ἐπεκράτησε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν πάσῃ ἐποχῇ καὶ χώρᾳ. Ἀπανταχοῦ τῷ ὄντι καὶ πάντοτε ἐθεωρήθη ἡ ἐργασία ὡς πρᾶγμα οὐ μόνον ὀδυνηρόν, ἀλλὰ καὶ ταπεινὸν καὶ δουλοπρεπές. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη, ἡ διδάσκουσα ὅτι τὰ ῥήματα *ἐργάζομαι*, *ποιῶ* καὶ *δουλεύω* θεωροῦνται ἐν πάσῃ διαλέκτῳ ὡς τ' ἀκριβέστερα τῶν συνωνύμων.

Ὁ τὰ ἀνωτέρω ἀναγινώσκων ἐνδέχεται νὰ παρατηρήσῃ ὅτι, καὶ ἀληθῆ ὄντα, δὲν ἀποτελοῦσιν ἐν τούτοις ἄμεμπτον κήρυγμα κοινωνικῆς ἠθικῆς. Ἡμεῖς ὅμως πιστεύομεν ὅτι, ὡς τὸ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ, οὕτω καὶ πᾶς λόγος πρέπει νὰ κρίνηται ἐκ τοῦ ἐπιλόγου αὐτοῦ· ἀδύνατον δὲ φαίνεται ἡμῖν νὰ ἐξαγάγῃ λογικὸς ἄνθρωπος ἄλλο τι ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν συμπέρασμα εἰμὴ μόνον τὸ ἠθικώτατον τοῦτο, ὅτι πρέπει νὰ ἐργάζεται νυχθημερόν, ἀκαμάτως καὶ ἀνενδότως, πρὸς κατάκτησιν τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ τῆς ἀρετῆς.

Ε. Δ. Ροΐδης.

Ο ΓΕΡΩΝ ΨΑΛΤΗΣ

Εἰς τὴν ξανθίζουσαν ἄμμον
ὁ ψάλτης μόνος πλανᾶται,
καὶ τῆς ἐρήμου θαλάσσης
τὴν μουσικὴν ἀκροᾶται.

Τὴν εἰς ἐκστάσεις μορφήν του,
ἐφ' ἧς ἐν δάκρυ σταλάζει,
τὸ δῦον φῶς μὲ ἀκτῖνα
χρυσοῦ καὶ ῥόδου αὐγάζει.

Ἡ αἴσθησίς του ὡς μύρον
εἰς τὸ κενὸν ἐσκορπίσθη
καὶ ἡ ἀστράπτουσα κτίσις
εἰς τὴν ψυχήν του ἐκλείσθη.

Πρὸς τἄνω αἴρει τὸ βλέμμα,
ἐνῷ εἰς τρέμουσαν χεῖρα
μαρμαρυγὰς περιχέει
χρυσοῦ κ' ἐλέφαντος λύρα.

»Ὦ λύρα, ἔξοχον δῶρον,
παρηγορία τοῦ βίου,
εἰς οὐ τὴν ἔρημον ῥαίνεις
βροχὴν ἀνθῶν καὶ δακρύου.

» Πῶς εἰς τὰς χεῖράς μου ἦλθες; . . .
Ἤμην σφριγῶν νεανίας,
μοῦ ἐφρικία τὸ στῆθος
ὑπὸ πνοὰς οὐρανίας.

» Ἐν μέσῳ χλόης καὶ ῥόδων
μαγευτικοῦ παραδείσου
σ' εὑρίσκω αἴφνης, σὲ κρούω,
μὲ γοητεύ' ἡ μολπή σου.

» Εἰς τὴν πνοήν σου πολλάκις
ἀπεκοιμήθη ὁ πόνος,
καὶ ἐξηράνθη τὸ δάκρυ,
τὸ καταῤῥέον ἀφθόνως.

»Ἀλλὰ ἐμόχθησα μάτην,
ἐπιθυμήσας νὰ ψάλω
πᾶν τὸ ἀνέκφραστον ὅπερ
ἐν τῇ ψυχῇ περιβάλλω.

» Ἐκ τῶν χορδῶν σου, ὦ λύρα,
τῶν ἀναρίθμων, ποικίλων,
ἔκρουσα μόνον ὀλίγας
δι' ἀδυνάτων δακτύλων.

» Ἡ ἐντελὴς ἁρμονία
κεῖται βωβή, κεκρυμμένη,
καὶ εἰς τὸ μέλλον τὸν ψάλτην
νὰ τὴν ἴζυπνίσῃ προσμένει.

» Λυτὸ τὸ ἴνδαλμα ὅπερ
πρὸ τῆς ψυχῆς μου πλανᾶται
καὶ ἀπροσπέλαστον ἄνω
εἰς οὐρανοὺς διαιτᾶται,

» Εἴθε μετάρσιος ἄλλος
ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ἑλκύσῃ,
καὶ νὰ δεσμεύσ' εἰς αἰῶνας
ἐν Ἑλληνίδι ποιήσει!

» Ἑλληνικοὶ τότε πόθοι,
ὕψος παλμῶν καὶ ὀνείρων,
ἡ τούρανοῦ μας μαγεία,
τῶν θαλασσῶν μας τὸ μύρον,

» Ὑπὸ τὸ ὄσμα ἐκεῖνο
θὰ κελαρύζῃ ἡδέως,
καὶ θ' ἀναλάμψῃ ὁρίζων
πρὸ τῶν πνευμάτων μας νέος.

» Ὦ λύρα, σύ μοι φιλτάτη
παντὸς τερπνοῦ ἐπιγείου,
σοὶ ἀφιέρωσα ὥρας
ἀνεκτιμήτους τοῦ βίου.

» Ἀλλ' εἰς ἐμὲ δὲν ἀνήκεις!
σὲ καταθέτω δακρύων,
ὅπου καὶ πρότερον σ' εὗρον
ἐκ τῆς ἐλπίδος μεθύων.

» Ὑπὸ τὸ βάρος τῶν χρόνων
ἤδη τὸ γόνυ μου κλίνει·
θὰ μὲ δεχθῇ μετ' ὀλίγον
ἡ τελευταία μου κλίνη.

» Ἀλλ' εἰς τὸν κόλπον τοῦ τάφου
ὑπὸ χαρᾶς θέλω ῥίψσει,
τὸ προσδοκώμενον ὄσμα
ὅταν ἐδῶ ἀντηχήσῃ.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ.

ΤΟ ΔΩΡΟΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ

Α'

Ἦτο παραμονὴ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου τοῦ 186...

Ὁ Γεώργης, μικρὸς δωδεκαετὴς ὑπηρέτης τοῦ κυρίου Λευκοπούλου, ἦτο κατάκοπος ἐκ τῆς προσθέτου ἐργασίας, ἣν εἶχεν ἀπαιτήσει ἡ ἔκτακτος καὶ πολυάσχολος ἡμέρα.

Ἀφοῦ ἔτριψε καὶ ἐκαθάρισε τὰ σκεύη τῆς τραπέζης καὶ τὰ σκεύη τῆς οἰκίας, ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους, ἀφοῦ ἐβοήθησεν, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τῆς νοημοσύνης του, τὴν οἰκοδέσποιναν εἰς παρασκευὴν τῶν γλυκυσμάτων τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ἀφοῦ ἐκόμισεν ἱκανὰ ἐξ αὐτῶν πινάκια εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τῆς οἰκίας, ἀφοῦ τέλος ἔστρωσε τὴν ἑσπέραν τὴν τράπεζαν τοῦ δείπνου, καὶ ἐδείπνησε καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν περισσευμάτων, καὶ ἔπλυνε τὰ πινάκια, ἐκάθισε κεκμηκὼς εἰς μίαν γωνίαν τοῦ μαγειρείου.

Ἦτο προδήλως μελαγχολικός· οὐδὲ κατώρθουν νὰ φαιδρύνωσι τὴν μορφήν του αἱ ὀλίγαι δεκάραι, ἃς εἶχε συλλέξει παρὰ τῶν γνωρίμων τοῦ οἴκου, ὡς κόμιστρα τῶν γλυκυσμάτων του, καὶ ἃς αὐτοματως ἠρίθμει διὰ τῶν μικρῶν του χειρῶν ἐντὸς τῶν θυλακίων τῆς περισκελίδος του. Ἂν τις τὸν ἠρώτα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ αἴτιον τῆς δυσθυμίας του, οὐδ' αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ ἤξευρε τί ἀκριβῶς ν' ἀποκριθῇ. Ἤκουεν εἰς τὴν ἐγγὺς αὔδουσαν σαλπίζοντα καὶ τυμπανίζοντα καὶ θορυβοῦντα τὰ παιδία τῆς οἰκογενείας παρ' ᾗ ὑπηρέτει, ἅτινα εἶχον λάβει προκαταβολικῶς τὰ δῶρά των, πρὶν ἢ ἔτι ἀνατείλῃ ἡ πρώτη τοῦ ἔτους· ἀλλ' ἡ μικρά του καρδία δὲν συνεσκίρτα πρὸς τὰ σκιρτήματά των. Εἶχεν ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν γονάτων του, κομψὸν καινουργὲ πῖλον, ὃν εἶχεν χαρίσει εἰς αὐτὸν ἡ κυρία του πρὸ μικροῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἡ θέα δὲν ἴσχυε νὰ ἱλαρύνῃ τὸ πρόσωπόν του.

Τί εἶχεν; Ἐνθυμεῖτο τὴν μικρὰν νηπιακήν του ἡλικίαν καὶ τὸν πατρικὸν αὐτοῦ οἶκον.

Υἱὸς πτωχοῦ κορινθίου χωρικοῦ, μὴ ἐπαρκοῦντος εἰς συντήρησιν συζύγου καὶ τριῶν τέκνων— αὐτοῦ καὶ δύο κορασίδων, — εἶχεν ἐμισθωθῆ, ἀντὶ πεντήκοντα δραχμῶν ἐτησίως, εἰς ἀθηναῖον ἐπιχειρηματίαν, ὅστις ἀπὸ πωλητοῦ φωσφόρων μετέβαλλεν αὐτὸν ἐναλλάξ εἰς καθαριστὴν ὑποδημάτων ἢ κομιστὴν ὀψωνίων. Αἱ ἡμερήσιαι εἰσπράξεις τοῦ μικροῦ Γεώργη, ὅσον πενιχραὶ καὶ ἂν ἦσαν, θὰ ἤρκουν ἴσως, οὐχὶ νὰ παχύνωσιν ἀλλὰ νὰ θρέψωσι κἂν αὐτόν, ἂν δὲν ἐπάχυνον τὸ βαλάντιον τοῦ αὐθέντου του, ὅστις ἀντ' αὐτῶν τῷ ἐχορήγει μεγαλοδώρως δύο τεμάχια ξηροῦ ἄρτου καθ' ἑκάστην, ἀρτυόμενα δι' ἐλαιῶν μὲν ἢ τυροῦ ἀναλόγως τῆς ἡμέρας, ὁσάκις ὑπελάμβανεν ἐπαρκῆ τὴν εἴσπραξιν τοῦ μικροῦ κορινθίου, διὰ ῥαπισμάτων δὲ καὶ ὕβρεων, ὁσάκις τῷ ἐφαίνετο γλίσχρον τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τοῦ παιδός.

Τρία ὅλα ἔτη ἔζησεν οὕτω ὁ ταλαίπωρος Γεώργης, πεινῶν καὶ γυμνητεύων, φρικιῶν ὑπὸ ῥίγους τὸν χειμῶνα καὶ περιφέρων ἀσκεπῆ τὴν κεφαλήν του τὸ θέρος ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον τῶν Ἀθηνῶν, κοίτην του ἔχων τὴν γωνίαν ῥυπαροῦ ὑπογείου, καὶ συντρόφους του νυκτερινοὺς, πλὴν δύο ἄλλων ὁμοίων του ἀτυχῶν πλασμάτων, ποντικοὺς ὑπερμεγέθεις, οἵτινες οὐχὶ σπανίως ἀπεθρασύνοντο νὰ τρωγαλίσωσι τὴν μικρὰν αὐτοῦ πτέρναν, ὁσάκις ὁ γάτος τοῦ οἴκου εἶχεν ἄλλας ἀσχολίας ἐπὶ τῶν γειτονικῶν ὀρόφων.

Καὶ δὲν ἤρκεσαν αὐτά. Ἡμέραν τινὰ ὁμῆλιξ συμπατριώτης, νέηλυς ἐκ Κορίνθου, τοῦ ἔφερε τὴν μαύρην εἴδησιν ὅτι αἱ δύο μικραί του ἀδελφαὶ ἀπέθανον αἴφνης ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος ἐξ εὐλογίας, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ του, παράφρων σχεδὸν ἐκ τῆς λύπης, κατέκειτο βαρέως νοσοῦσα. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ κλαύσῃ τὰς ἀδελφάς του, τὰς ὁποίας τόσον ἠγάπα ὁ πτωχὸς καὶ τοσάκις εἶχε νανουρίσει, ὅταν ἦσαν βρέφη, καὶ νέον ἀπὸ τῆς πατρίδος μήνυμα τοῦ ἀνήγγειλεν, ὅτι κακὴ ὥρα εὗρε τὸν πατέρα του. Διεσκέδαζε, τοῦ εἶπον, κυρακήν τινα μετ' ἄλλων συντρόφων· τὴν διασκέδασιν παρηκολούθησαν ἔριδες, τὰς ἔριδας πυροβολισμοί, καὶ μία σφαῖρα τυχαία τὸν εὗρεν εἰς τὸ στῆθος. — Καὶ ἡ μήτηρ του; ἠρώτησεν ὁ ἀτυχὴς παῖς. Κατάκοιτος πάντοτε.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ὑπῆγεν ὁ Γεώργης εἰς τὴν ἀγοράν, οὐδὲ μετεκόμισεν ὀψώνια. Ἔκλαυσεν ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὴν κοίτην του, ἐσπόγγισε τὸ πρωὶ τοὺς ὀφθαλμούς του, διότι δὲν ἐτόλμα νὰ κλαύσῃ πρὸ τοῦ αὐθέντου του, καὶ λαβὼν τὸν κάλαθόν του ἔφυγε μακρὰν εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐκεῖ ἐκάθισε παράμερα καὶ.. ἔκλαυσεν, ἔκλαυσεν. Ἤξευρεν ὅτι τὸ ἑσπέρας θὰ ἐδέρετο, ἂν ἐπέστρεφε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. Ἂς ἐδέρετο. Τί τὸν ἔμελε;

Δὲν παρῆλθε καιρὸς πολύς, καὶ εἶδεν αἴφνης ὁ Γεώργης μίαν πρωΐαν ἐμφανιζομένην ἐνώπιόν του τὴν γραῖαν θείαν του, ἀδελφὴν τοῦ πατρός του, τὴν κυρὰ Βαγγελῆν.

— Καύμένο παιδί! τοῦ εἶπε, καὶ τὸν περιεπτύχθη, καταφιλοῦσα μετὰ δακρύων τὴν ἀκτένιστον κεφαλήν του. Παντάρφανο ἀπόμεινες· πάει κ' ἡ μάνα σου!

Καὶ τὸν ἐσφιγξεν εἰς τὴν ἀγκάλην της τόσον, ὥστε ὁ Γεώργης δὲν εὗρεν ἀναπνοὴν διὰ νὰ κλαύσῃ.

— Ἔλα, πᾶμε! προσέθηκε.

— Ποῦ θὰ πᾶμε, θεία, ἠρώτησεν ὁ ὀρφανός. Στὴν Κόρθο;

Κ' ἐσκίρτησεν ἡ καρδία του.

— Ὄχι, Γιωργάκη μου, θἄρθῃς νὰ καθίσῃς μαζύ μου.

Καὶ στραφεῖσα πρὸς τὸν μισθωτὴν τοῦ παιδός, ὅστις προσέβλεπεν ἀπαθῆς τὰ γινόμενα,

— Τὸ παιδὶ τὸ παίρνω, εἶπε. Σοῦ χαρίζομε καὶ τὸ 'νοίκι τῆς χρονιᾶς, κ' ἔξοφλοῦμε.

Διενοήθη ἐκεῖνος πρὸς στιγμὴν ν' ἀντιστῇ. Εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ γράμμα τοῦ συμβολαίου. Ἡ δουλεία τοῦ Γεώργη ἔληγε μετὰ δύο ἔτη. Ἀλλὰ—τί τὸν ἤθελε πλέον—ἐσκέφθη, τὸν ὀρφανόν; Ἡ λύπη καὶ τὰ κλαύματα δὲν θὰ τοῦ ἄφηνον ὄρεξιν νὰ ἐργάζηται.

Καὶ ἀπήντησε σχεδὸν ἀμέσως,

— Ὅσο γι' αὐτό, χάρι μοῦ κάνεις, κυρά. Δὲν εἶνε προκοπὴ ἀπ' τὸ παιδί. Οὐδὲ τὸ ψωμί του δὲ βγάζει. Ἄς πάῃ 'ς τὸ καλό.

Οὕτως ὁ Γεώργης κατῴκησεν ἐπί τινα χρόνον μετὰ τῆς ἀγαθῆς του θείας, ἥτις περισυναγαγοῦσα τὴν πενιχρὰν κληρονομίαν τοῦ παιδός, ὅσην ἀπετέλεσεν ἡ πώλησις τῶν οἰκιακῶν σκευῶν, ἑνὸς καχεκτικοῦ ἱππαρίου καὶ ἑνὸς χωλοῦ ὄνου, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, νὰ *κυττάξῃ*, ὡς ἔλεγε, τὸν ἀνεψιόν της.

Πλὴν πῶς νὰ τὸν κυττάξῃ, πῶς νὰ τὸν θρέψῃ καὶ νὰ τραφῇ καὶ αὐτὴ ἐκ τῶν ὀλίγων κερμάτων, ἅτινα ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς ἐκ Κορίνθου; Πολὺ περὶ τούτου ἐσκέφθη ἡ θεία, διότι ἦτο φρόνιμος καὶ νοήμων γυνὴ ἡ κυρὰ Βαγγελῆ. Ἀλλ' ἡ σκέψις της δὲν ἐγέννα δυστυχῶς χρήματα, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἐκείνη μὲν ἐμισθοῦτο ἐπιστάτρια εἰς σχολὴν κορασίων, ὁ δὲ Γεώργης ὑπηρέτης παρὰ τῷ κ. Λευκοπούλῳ.

— Ἤθελα, γυιέ μου, νὰ σὲ μάθω καὶ 'λίγα γράμματα, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ καλὴ γραῖα· ἀλλ' ἂς τ' ἀφήσωμ' αὐτὰ γιὰ παραπέρα· τώρα πρέπει νὰ πιάσῃς ἐπάνω σου 'λίγο κρέας, γιὰ νὰ μή...

Δὲν κατώρθωσε νὰ περάνῃ τὴν φράσιν της· τὴν ἔπνιζαν οἱ λυγμοί, καὶ ἀπεχαιρέτισε τὸν ἀνεψιόν της σπογγίζουσα τοὺς καταπεπονημένους ἐκ τῶν δακρύων ὀφθαλμούς της.

Β'

Ἦτο λοιπὸν ὁ Γεώργης μελαγχολικὸς τὴν παραμονὴν τῆς 1 Ἰανουαρίου 186., διότι ἐνθυμεῖτο τὰ παλαιά του: τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του, τὴν πατρικήν του καλύβην ἐν Κορίνθῳ, τὸν ἀδικοθάνατον πατέρα του, ὅστις τοῦ ἔδιδε πάντοτε αὐτὴν τὴν ἡμέραν τὴν εὐχήν του κ' ἓν ζεῦγος καινουργῶν σανδαλίων, τὴν ἀγαπητήν του μητέρα, ἥτις τὸν ἐφίλει, τὸν ἐφίλει τὴν πρωτοχρονιὰν καὶ τὸν ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας της λέγουσα:

— Νὰ μοῦ ζήσῃς, παιδί μου· νὰ ζήσῃς πολύ, πολύ, καὶ νὰ μοῦ κλείσουν τὰ χεράκια σου τὰ 'μάτια μου.

Δὲν τὴν ἤκουσεν ὁ Θεὸς τὴν πτωχήν· τοῦ Γεώργη της τὰ χεράκια ἐκαθάριζον τὰ λασπωμένα ὑποδήματα τῶν Ἀθηναίων, ὅτ' ἐκείνη ἀπέθνησκεν.

Ἐνθυμεῖτο ἀκόμη τὰς μικράς του ἀδελφάς, μικροτέρας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας συνώδευεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπὸ βαθέος ὄρθρου τοῦ νέου ἔτους, καὶ ὧν ἑκάστην ἐφίλευεν ἐπιστρέφων ἀνὰ μίαν κουλοῦραν, ἣν ἠγόραζεν ἐκ τῶν ὀλίγων φιλοδωρημάτων, ἅτινα εἶχε συλλέξει πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος, ψάλλων τὰ χριστούγεννα εἰς τοὺς συγγενεῖς.

Ἐνθυμεῖτο τέλος—καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ νεωτάτη του λύπη—τὴν γραῖαν θείαν του, ἥτις ἀπὸ δέκα ἤδη ἡμερῶν κατέκειτο ἀσθενὴς ἐν τῷ νοσοκομείῳ.

Ἑσπέραν τινὰ βροχερὰν τοῦ χειμῶνος τὴν ἔστειλεν ἡ διευθύντρια νὰ συνοδεύσῃ μίαν τῶν μαθητριῶν, καὶ ἡ ἀσθενὴς γραῖα ἐπανῆλθεν εἰς τὸ σχολεῖον πυρέσσουσα.

Τίς εἶχεν ὄρεξιν, καὶ καιρὸν καὶ τόπον νὰ τὴν νοσηλεύσῃ! Τὴν ἔστειλαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Τί νὰ τὴν κάμουν;

Ὁ Γεώργης ἐνθυμήθη, ὅτι εἶχε τρεῖς ἡμέρας νὰ τὴν ἰδῇ, τὴν θείαν Βαγγελῆν, καὶ λαβὼν ἄδειαν μιᾶς ὥρας παρὰ τῶν κυρίων του ἔδραμεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἤθελε νὰ εὐχηθῇ περαστικὰ καὶ καλὸν τὸν νέον χρόνον εἰς τὴν ἀγαθὴν γραῖαν, ἠσθάνετο δὲ ὁ ἔρημος παῖς καὶ τὴν ἀνάγκην θερμῶν τινων φιλημάτων, ἐξ ἐκείνων ἅτινα τόσον ἐδαψίλευεν εἰς αὐτὸν ἡ θεία του.

Τί ἄλλο εἶχε πλέον νὰ τοῦ ἐνθυμίζῃ τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς του, ἢ τὰ φιλήματα καὶ τὰς θωπείας τῆς γραίας;

Γ'

Ἀλλ' ἡ νὺξ τῆς παραμονῆς παρῆλθεν ὁλόκληρος, καὶ ὁ Γεώργης δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον τῶν κυρίων του.

— Τί νὰ ἔγεινε αὐτὸ τὸ παιδί; ἠρώτα ὁ αὐθέντης του.

Καὶ ἡ κυρία, δύσπιστος καὶ καχύποπτος γυνή, ἀπήντα:

— Ποῦ ξεύρεις ποῦ θὰ παραλύῃ. Εἰς ὅλα τὰ καφφενεῖα παίζουν ἀπόψε χαρτιά. Κάπου θὰ παίζῃ. Δὲν ἐκύτταξα νὰ μὴ μᾶς λείψῃ καὶ τίποτε.

Ὁ μικρὸς των ὑπηρέτης δὲν ἔπαιζε.

Διὰ τῶν ὀλίγων δεκαλέπτων, ἅτινα ἐκροτάλιζον ἐντὸς τοῦ θυλακίου του, εἶχεν ἀγοράσει καραμέλλας διὰ τὴν θειαν του—ἤξευρεν, ὅτι ἔκαμνον καλὸν εἰς τὸν βῆχα, καὶ ἡ γραῖα ἔβηχε τόσον ἄσχημα—καὶ τὰς ἔφερεν ἀσθμαίνων εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Κατηυθύνθη εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου ἤξευρεν ὅτι ἔκειτο ἡ γραῖα, καὶ μόλις εἶχε πνοὴν νὰ ἐρωτήσῃ τὴν νοσοκόμον, ἣν συνήντησε πρὸ τῆς θύρας,

— Πῶς εἶνε;

— Καλὰ ποῦ ἦλθες, ἀπήντησεν ἐκείνη. Ἡ θεία σου ἐβάρυνε. Ὅλην τὴν ἡμέραν σ' ἐζητοῦσε. Τώρα...

Ὁ Γεώργης δὲν ἤκουσεν ἄλλο. Ἵστατο ἤδη ἄναυδος καὶ τρέμων πρὸ τῆς κλίνης τῆς κυρᾶ Βαγγελῆς, ἥτις τὸν ἐθεώρει μὲν διὰ βλέμματος ἀπλανοῦς, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔβλεπε.

— Ἐγὼ εἶμαι, θεῖτσα μου! ὁ Γεώργης! Δὲν εἶσαι καλλίτερα;... Καλλίτερα εἶσαι· δὲν βήχεις διόλου.

Καὶ κατεφίλει δακρύων τὴν κρεμαμένην ἔξω τῆς κλίνης λιπόσαρκον χεῖρά της.

Ἀληθῶς ἡ γραῖα δὲν ἔβηχε πλέον, διότι... ἐψυχορράγει.

Αἴφνης, ὡς ἂν εἰ τὰ καταλειβόμενα ἐπὶ τῶν χειρῶν της δάκρυα τοῦ παιδὸς μετέδωκαν ἐσχάτην τινὰ θέρμην εἰς τὴν ἀποψυχομένην καρδίαν της, τὸ βλέμμα της ἀνεζωογονήθη, καὶ ἡ νεκρουμένη χεὶρ αὐτῆς ἐσφιγξεν ἰσχυρῶς τὴν μικρὰν χεῖρα τοῦ ὀρφανοῦ.

— Καλό 'ς το! εἶπεν ἀσθενῶς· καλό 'ς το!

Καὶ λαβοῦσα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν της μικρὰν δέσμην παλαιῶν καὶ κιτρινισμένων χαρτίων, περιειλημένων διὰ μελανῆς μεταξίνης κλωστῆς,

— Πάρ' τ' αὐτά, προσέθηκε, καὶ φύλαξ' τα, ... εἶνε τοῦ παππού σου. Νὰ μάθῃς γράμματα... νὰ τὰ διαβάσῃς μόνος σου.

Καὶ ἡ τελευταία τῆς γραίας πνοὴ ἐσφράγισε τὸ πρωτοχρονιάτικον δῶρόν της.

Δ'

Τὴν ἑπομένην πρωΐαν ὁ Γεώργης ἔφερεν εἰς τὸν κύριόν του τὰ ὑποδήματά του, ἐνῷ ἐσπόγγιζε συνάμα διὰ τῆς παλάμης του τοὺς ἐρυθροὺς ἐκ τῶν δακρύων ὀφθαλμούς αὐτοῦ.

— Ποῦ ἦσουν χθὲς ὅλην τὴν νύκτα; ἠρώτησεν ἀποτόμως ὁ κ. Λευκόπουλος.

Καὶ προσέθηκεν εὐθύς, βλέπων τὴν ἠλλοιωμένην μορφὴν τοῦ παιδός,

— Διατί κλαίεις;

— Ἤμουν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, αὐθέντη, ἀπήντησε δειλὸς ὁ μικρὸς ὑπηρέτης, ποῦ... ἀπέθανεν ἡ θειά μου.

— Καϋμένο παιδί!

Καὶ πλησιάσας ὁ κύριός του, ἐθώπευσε πατρικῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδός.

Ἦτο ἀγαθὸς ἀνὴρ ὁ αὐθέντης τοῦ Γεώργη, καὶ ὁ Γεώργης τὸ ἠσθάνθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Τοῦ ἐφάνη, δὲν ἠξεύρω πῶς, ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ πατρός του κατήρχετο ἀοράτως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ τὸν ἐθώπευεν. Ἡ καρδία του ἐσκίρτησεν ἐξ ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης, καὶ θαρρήσας ἀνέβλεψε πρὸς τὸν κύριόν του καὶ τῷ εἶπεν:

— Αὐθέντη,... ἤθελα νὰ σᾶς ζητήσω μίαν χάριν.

— Τί θέλεις, παιδί μου;

— Νὰ μὴ μοῦ δίδετε μισθόν...

— Πῶς; χάρισμα θὰ μὲ δουλεύῃς; Δὲν γίνεται.

— Ἤθελα νὰ 'πάγω εἰς τὸ σχολεῖον,... νὰ μάθω γράμματα, ... καὶ νὰ σᾶς ὑπηρετῶ ὅταν εἶμαι εὔκαιρος.

— Νὰ μάθῃς γράμματα; Ἄς ἦνε. Πῶς σοῦ ἦλθε αὐτὴ ἡ ἰδέα;

— Θέλω νὰ διαβάσω κάτι χαρτιὰ ποῦ μοῦ ἔχάρισε χθὲς ἡ καϋμένη ἡ θειά μου.

— Τί χαρτιά; φέρε τα νὰ σοῦ τὰ διαβάσω ἐγώ.

Ὁ παῖς ἔστη ἐπὶ στιγμὴν ἀμήχανος.

Ν' ἀρνηθῇ εἰς τὸν αὐθέντην του, ὅστις τοῦ ἔδιδεν ἄρτον;

Νὰ λησμονήσῃ τὴν ῥητὴν παραγγελίαν τῆς θνησκούσης θείας του;

— Αὐθέντη, εἶπε τέλος, ἡ θειά μου μοῦ παράγγειλε νὰ τὰ διαβάσω μόνος μου.

Ὁ κ. Λευκόπουλος ἠτένισε βαθὺ βλέμμα ἐπὶ τὴν μορφὴν τοῦ μικροῦ ὑπηρέτου του, καὶ τῷ εἶπεν εὐμενῶς,

— Καλά, σοῦ παρήγγειλε νὰ πᾷς εἰς τὸ σχολεῖον, παιδί μου,... νὰ πᾷς.

Β'

Μετὰ ἕνα μῆνα ὁ Γεώργης ἔλυεν ἐν τῷ ὑπερῴῳ, ὅπου κατεκλίνετο, τὴν μικρὰν ἐκείνην δέσμην τῶν κιτρίνων χαρτίων, ἅτινα εἶχε δωρήσει εἰς αὐτὸν ἡ θεία του, καὶ προσεπάθει ν' ἀναγνώσῃ τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ τὰ γράμματα δὲν ὡμοίαζον δυστυχῶς μ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐμάνθανεν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐκοπίασε πολύ, πλὴν ἐκοπίασεν εἰς μάτην.

Ἔδεσε πάλιν τὰ πολύτιμα χαρτία του, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐπανέλαβε τὴν ἀπόπειραν. Κατώρθωσε κάτι περισσότερον αὐτὴν τὴν φοράν, ἐσυλλάβισεν ἐπιπόνως ὀλίγας λέξεις, ἀλλὰ νὰ τ' ἀναγνώσῃ,—ἀδύνατον.

Ἡ τρίτη ἀπόπειρα ἔγεινε μετὰ ἓν ἔτος.

Ἄ! τώρα ἐτελείωσαν τὰ ψεύματα.

Ὁ Γεώργης ἀνέγνωσε τὰ πολύτιμα ἔγγραφα, καὶ τ' ἀνέγνωσεν ὅλα. Ἐξημερώθη παρὰ τὴν πενιχρὰν του λυχνίαν, καὶ ὅτε ἐτελείωνε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τελευταίου, τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐχάραζεν ἤδη διὰ τῶν ῥωγμῶν τοῦ παραθύρου του.

Ὀλίγα ἐννόησεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν παλαιῶν ἐκείνων κιτρινωπῶν χαρτίων, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ἀπεκάλυψαν ἄγνωστον καὶ παράδοξον ὁρίζοντα πρὸ τῆς παιδικῆς του διανοίας.

Ὁ τόπος αὐτός, ὅπου ἔζη, ἡ Ἑλλάς, ἡ χώρα ἐκείνη, ὅπου εἶχε γεννηθῆ, ἡ Κόρινθος, εἶχον πολε-

μήσει ἐναντίον ἀνθρώπων κακῶν, βαρβάρων, τυράννων, ὡς τοὺς ἔλεγον τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα χαρτία.

Ὁ πάππος του εἶχε πολεμήσει καὶ αὐτός, καὶ εἶχε μάλιστα ἀκουσθῆ, —τὰ χαρτία τὸ ἔλεγαν. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἀσήμαντος ἄνθρωπος ὁ πάππος του. Εἶχε προσφέρει εἰς τὴν πατρίδα τὸν βραχίονά του, ὅστις εἶχε κολοβωθῆ ὑπὸ σφαίρας, τὴν οἰκίαν του, τὴν ὁποίαν ἔκαυσαν οἱ Τοῦρκοι, τὴν περιουσίαν του, ἥτις ἐδαπανήθη εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου· Τὰ παλαιὰ χαρτία τὰ ἔλεγον ὅλ' αὐτά.

Διατί ὅμως, μ' ὅλας αὐτὰς τὰς θυσίας του, εἶχε μείνει ὁ πάππος του ἰδιώτης, καὶ ἀπέθανε καλλιεργῶν τοὺς ἀγρούς του διὰ τῆς μιᾶς αὐτοῦ χειρός;

Ὁ Γεώργης ἀμυδρῶς μόλις ἐνθυμεῖτο τὸν γέροντα, ἀλλὰ τὸν ἐνθυμεῖτο κάλλιστα ἁπλοῦν γεωργὸν καὶ μονόχειρα.

Διατί ὁ πατήρ του ἔζησε, καὶ ἐκεῖνος, πτωχὸς γεωργός, καὶ ἀπέθανε χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἄλλην κληρονομίαν ἢ τὰ κίτρινα αὐτὰ πιστοποιητικά;

Ὁ ταλαίπωρος παῖς οὐδεμίαν εὕρισκεν ἐν τῇ διανοίᾳ του ἀπάντησιν εἰς τὰς ἀπορίας του.

Ἀνεμιμνήσκετο καὶ πάλιν τῆς γραίας του θείας, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐσχάτης της κλίνης τοῦ ἐκληροδότησε τὰ πολύτιμα αὐτὰ ἔγγραφα· ἐνθυμεῖτο τὴν παραγγελίαν της, νὰ μάθῃ γράμματα, καὶ ἀνελογίζετο τί ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ὅτε ἐστίλβωνε, γονυπετῶν ἐπὶ τοῦ χώματος, τὰ ὑποδήματα τῶν διαβατῶν, ἀντὶ ἑνὸς πενταλέπτου.

Κόσμος ἰδεῶν νέων κατέκλυσε τὸν μικρὸν αὐτοῦ ἐγκέφαλον, καὶ πόθοι παράδοξοι ἀνέθησαν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Ἐστήριξε τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τῶν δύο του χειρῶν, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἀγρυπνίας κόπωσις ἐκάλει ἤδη βαρὺν τὸν ὕπνον ἐπὶ τῶν βλεφάρων του, ὅτε ἀντήχησεν ὀξεῖα μέχρι τοῦ ὑπερῴου ἡ φωνὴ τοῦ κυρίου του, ζητοῦντος τὸν καφέν του.

ΣΤ'

Μετὰ τρία ἔτη ὁ Γεώργιος ἐτελείωνε τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, καὶ εἰργάζετο ὡς γραφεὺς παρά τινι τῶν συμβολαιογράφων τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ ἄλλα τρία κατετάσσετο εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου, κ' ἐλάμβανεν ἑξηκοντάδραχμον ὑποτροφίαν, πρωτεύων ἐν διαγωνισμῷ.

Μετὰ πέντε δὲ ἄλλα ἦτο ἰατρὸς ἐν τῇ πατρίδι του, καὶ ἀνακομίζων ἐξ Ἀθηνῶν τὰ λείψανα τῆς θείας Βαγγελῆς, ἔθαπτεν αὐτὰ ὑπὸ τάφον κοινὸν μετὰ τῶν ὀστῶν τοῦ πατρός, τῆς μητρὸς καὶ τῶν δύο του μικρῶν ἀδελφῶν, ἃς τοσάκις εἶχε νανουρίσει, ὅτε ἦσαν βρέφη.

Ἀγγελος Βλαχος.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Κορίτσια καὶ παιδιὰ μαζῆ μᾶς εἴχαν 'ς τὸ σχολεῖο.
Συχνά, κεφάλια βίδυμα, 'ς τὸ ἴδιο τὸ βιβλίο
Ἕνας μικρὸς καὶ μιὰ μικρὴ ἐσκύβαν πλάγι πλάγι,
Σ' τὴν πλάκα ἐζωγράφιζαν καράβια καὶ πελάγη,
Ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀράδιαζαν ψαράκια καὶ γοργόνες,
Καὶ κάποτε χεροπιασταῖς ταῖς ἴδιαις των εἰκόνες,
Ποῦ ἦταν, τυφλὴ 'ς τὴ χάρι της, ἡ ἴδια ἡ εὐτυχία.
Μαθαίναμε τὰ γράμματα μὲ τόση προθυμία!
Τὸ γιατρικὸ ποῦ δύσκολα κάθε παιδὶ τὸ πίνει
Σὲ ζάχαρι τὸ γλύκαινεν ἡ συντροφιὰ ἐκείνη
Ἀπὸ μικρούλαις πεταχταῖς καὶ ἀηδονολαλοῦσες,
Καὶ — βέργα τοῦ δασκάλου μας, λιγότερο πονοῦσες.
Μία χαρὰ ἡ γνωριμιὰ καὶ ἡ ζωή μας ἦτον.
Ἐπαίρναν ἀπ' τὴν τρέλλα μας, κι' ἐμεῖς ἀπ' τὴ 'ντροπή των,
Καὶ πρὶν μᾶς δέσ' ἡ μάγισσα ἡ ἀγάπη 'ς τὸν κοῦμπό της
Μᾶς σκέπαζε, σὰν ἄγγελος λευκός, ἡ ἀθῳότης.
Δὲ' λησμονοῦντ' ἡ γελασταῖς κι' ὁλόγλυκαις ἡμέραις,
Τἀμύριστ' ἄνθ', ἡ ἀφτερχις ἀκόμη περιστέραις,
Τὰ ξέπλεγα κοντὰ μαλλιά, τἀπλᾶ φορεματάκια,
Τὰ νάζια, τὰ καμώματα, κ' ἡ πονηριὰ κι' ἡ κάκια,
Τὰ χείλη ποῦ γελοῦσανε, τὰ μάτια ποῦ ἐκλαίγαν
Τὰ γέλοια ποῦ δὲν πλήγωναν, τὰ δάκρυα ποῦ δὲν καίγαν.

Τώρα ποῦ πέρασ' ὁ καιρὸς, ἐγὼ ποῦ τίποτ' ἄλλο
Δὲν ἔχω ἀκόμη μέσα μου γιὰ νὰ μὲ 'ποῦν μεγάλο
Παρὰ καρδιὰ γιὰ νὰ ἀγαπᾷ καὶ νοιώθῃ τὸ φαρμάκι,
Κ' εἶμαι τὸ ἴδιο τοῦ σχολειοῦ παντοτινὰ παιδάκι,
Ταῖς βλέπω ταῖς μικρούλαις μου μεγάλαις καὶ κυρίαις,
Ἄλλαις ἀφράταις κι' εὔμορφαις, ἄλλαις χλωμαῖς καὶ κρύαις.
Αὐτοῖς σὲ πλούτη θρέφονται, κι' ἐκείναις τρώγ' ἡ φτώχια,
Ἄλλαις χαθῆκαν 'ς ἔρωτος κι' ἄλλαις σὲ χάρου βράχια.
Σὲ πόσαις εἶμαι ἀγνώριστος, πόσαις μοῦ εἶναι ξέναις,
Πόσαις ἀκόμη ἀνύπαντραις μαραίναντ' ἡ καῦμέναις,
Καὶ πόσαις λουλουδίζουνε ἀγγελουδιῶν μητέραις!
Δὲν λησμονῆστε, γελασταῖς κι' ὁλόγλυκες ἡμέραις!

Ἀπ' τὰ κορίτσια μιὰ ξανθὴ κι' ἐμέν' ἀπὸ τ' ἀγόρια
Μᾶς εἶχαν πρώτους 'ς τὸ σχολειὸ κι' εἴμαστ' ἀπ' ὅλους χώρια,
Μὲ προκοπὴ μᾶς ἔδενε καὶ μία φρονιμάδα,
Ἔμμορφο ταῖρι, μὰ καθεὶς μ' ἀλλοιώτικη ἐμμορφάδα.
Σὲ κεντισμέναις τραχηλιαῖς καὶ ζώναις μεταξένιαις
Φανέρωνε τῆς μάνας της λαχταρισταῖς ταῖς ἔννοιαις,
Γιατ' ἤτανε μονάκριβη· λευκὴ μέσ' τὰ λευκά της,
Περήφανη ἀπ' τὸ χάιδεμα, μὲ τὰ χρυσᾶ μαλλιά της
Ποῦ ἔπεφταν 'ς τὰ μέτωπο στριφτά, 'σὰ δαχτυλίδια.
Κι' ἐγὼ χλωμὸ μ' ὁλόμαυρα 'μάτια, μαλλιὰ καὶ φρύδια,
Μὲ μαύρη ὀρφάνια φορεσιὰ καὶ μὲ ταπεινοσύνη,
Ἤμουν σκοταδερὸς πανσὲς καὶ λεμωνάνθι ἐκείνη.

Ἐπρίβαλαν τῆς ὑστερνῆς χρονιᾶς αἱ ἐξετάσεις.
— Σὰν ἔστελνες μηνύματα κι' ἤσουν κοντὰ νὰ φθάσῃς,
Σ' ἐθλέπαμε ς' τὰ ὄνειρα νὰ μᾶς σκορπᾷς, ἡμέρα,
Σὰν πάσχα τἀναγάλλιασμα, 'σὰ σκιάχτρο τὴ φαβέρα.
Ἀμίλητη ἐσίμωνες μὲ σύννεφα κι' ἀκτῖνες,
Γεμάτη ἀγρια πρόσωπα καὶ πράσινες μυραίναις
Κι' ἕνα σωρὸ πολύτιμα βραβεῖα 'ς τὴν ἀράδα
Γιὰ νὰ τὰ πάρ' ἡ προκοπὴ μαζὶ κι' ἡ φρονιμάδα.
Ὅμως τὸ πλέον ἀκριβὸ κι' ὀνειρευτὸ βραβεῖο
Ἦταν βαρύ, ζωγραφιστὸ κι' ὁλόχρυσο βιβλίο

Ὁποῦ τὰ χέρια τώδιναν τοῦ ἴδιου τοῦ Δεσπότη
Ξεχωριστὰ κάθε χρονιὰ 'ς τὸν πρῶτον, ἢ 'ς τὴν πρώτη.
Ἀπ' ὅλαις δυὸ τἀξίζανε μονάχα· ἐγὼ κι' ἐκείνη.
Τὸ ἤξευραν κι' ἐπρόσμεναν νὰ ἰδοῦνε τί θὰ γίνῃ
Τἄλλα παιδάκια κι' ἔλεγαν: «ποιὸς τἄχ' ἀπὸ τοὺς δύο
Θὰ πάρῃ τὸ ζωγραφιστό, τὸλόχρυσο βραβεῖο!»

Θυμοῦμαι τὴν λαχταριστὴν ἡμέρα μας· τοὺς τοίχους
Γεμάτους χάρταις, ζωγραφιαῖς, καὶ γνωμικὰ καὶ στίχους
Καὶ δάφναις καὶ μυρτιαῖς παντοῦ ρεγμένες ἄνω κάτου,
Τὸ λόγο τοῦ δασκάλου μας μὲ τὰ ἑλληνικά του,
Καὶ τῶν μητέρων ταῖς ματιαῖς καὶ τῶν παιδιῶν τὴν ἔννοια
Καὶ τὸ Δεσπότη σοβαρὸ μὲ τἄσπρα του τὰ γένεια
Μὲ τὸ βραβεῖο τὸ χρυσὸ νὰ μὲ βραβεύῃ ἐμένα,
Καὶ νὰ τὸ πέρνω τρέμοντας μὲ μάγουλ' ἀναμμένα.
Τότε — μοῦ φαίνετ' ἡ στιγμὴ αὐτὴ πῶς εἶνε τώρα. —
Ἐκέρωσε ἡ μονάκριβη μικρούλα ἡ ἀσκιροφόρα,
Κι' ἐξέφυγε ἀπ' τὸ μάτι της ἕνα μεγάλο δάκρυ.
Ἀπὸ τὸ πλάι μου γοργὰ τραβήχθη σὲ μιὰν ἄκρη,
Καὶ κρύβοντας 'ς τὰ χέρια της σφιχτὰ τὸ πρόσωπό της
Πικρώκλαιγε καὶ ἐπνίγοταν 'ς τὴ ζήλια ἡ ἀθῳότης.
Καὶ ὅταν ἐκατσήκωσε σὲ 'λίγο τὸ κεφάλι,
Καὶ ἄθελα τὰ μάτια μας ἀπαντηθῆκαν πάλι,
Μὲ κύτταξε μὲ μιὰ ματιὰ — ποῦ τώρα μόνο νιώθω.
Ματιὰ ἀπὸ λύπη παιδικὴ κι' ἀπὸ καινούργο πόθο,
Κάτι ἁπλὸ κι' ἀταίριαστο, σὰν ἄστρο αὐγῆς ποῦ σβύνει,
Σὰν ἀστραπὴ ποῦ χύνεται...:

Μεσ' τὴ ματιὰ ἐκείνη
Τὸ κοριτσάκι ἔσβυνε, καὶ ἐξύπνασε ἡ γυναῖκα!

— Β —

Σὰ' δέκα ρόδα ὁλόδροσα χρόνια 'περάσαν δέκα
Ποῦ δὲν ξαναειδωθήκαμε 'ς τὸ δρόμο τῆς ζωῆς μας.
Σ' ἄλλο σχολεῖο χωριστὰ μεγάλωνε ὁ καθεὶς μας.
Μὰ ἔξαφν' ἀσυλλόγιστα, καὶ πάλι ἐμεῖς οἱ δύο
Σ' τοῦ Ἔρωτος ἐσμίξαμε τὸ μαγικὸ σχολεῖο,
Πρῶτοι ἀπ' ὅλους 'ς τῆς καρδιᾶς τἀθάνατα παιγνίδια.
Μ' ἀγάπη κ' ἄλλοι ἐξούσανε, μὰ ὄχι μὲ τὴν ἴδια.
Κι' αἰώνια κακογλωσσιὰ 'ς τὰ στόματα τοῦ κόσμου
Ἡ δροσερή της εὐμορφιὰ κ' ὁ φλογερὸς καῦμός μου!
Κι' ὅσοι δὲν 'ξέραν ἄθυσσος πῶς ἦταν ἡ ψευτιά της
Καὶ σίφουνας 'ς τὰ σπλάγχνα μου ὁ ἔρως, μὰ ἀβάστης,
Ἐπρόσμεναν κι' ἐπρόσμεναν νὰ ἰδοῦν τί θ' ἀπογίνῃ
Τόση ἀγάπη κι' ἀπιστιὰ καὶ τρέλλα καὶ καμίνι·
Ἂν μᾶς προσμένουν στέφανα, ἢ ἂν ἀπὸ τοὺς δύο
Ὁ ἕνας τἄλλου τὸ μυαλὸ θὰ πάρῃ γιὰ βραβεῖο.

Ὅμως ἐτούτη τὴ φορὰ ἐγὼ ἤμουν τὸ σφαχτάρι.
Ἐσύ τῶν ὅρκων τὸ βαρὺ πετῶντας συναξάρι,
Καὶ τῆς ἀγάπης σχίζοντας μὲ μᾶς τὴν προσωπίδα,
Μοῦ ἔφυγες καὶ μ' ἄφησες ἄψυχος χαρὰ καὶ ἐλπίδα
Τὰ πρόσωπο σκεπάζοντας νὰ κλαίω ἀγριεμμένα,
Παρδίμια ὅπως ἔκλαψες μικρούλα ἐσύ γιὰ μένα.

Τώρα ἡ ἀγάπη 'πέρασε, σὰν νἄνταν τιποτένια!

Καὶ ὅμως — ἄκουσε το ἐσύ, γυναῖκα σιδερένια!
Ἂν ἠμπορεῖσα τὸν καιρὸ ποῦ ἄρχισες τὸ θρῆνο
Ἐκεῖ μέσ' τὸ σχολεῖό μας, λίγαις στιγμαῖς νὰ γίνω
Ἄνδρας μονάχα μὲ τὸ νοῦ, καὶ μιὰ στιγμὴ νὰ νοιώσω
Τὴ μοῖρα ποῦ θὰ μ' ἔκανε μ' ἐσένα ν' ἀνταμώσω,
Θὰ μ' ἔβλεπες γονατιστὸς νὰ ἔσκυφε' ἀντικρύ σου,
Καὶ θἄκουγες νὰ σᾶλεγα: «Μὴν κλαῖς, παρηγορήσου,
Στέγνωσε τὰ ματάκια σου καὶ ὄμιξε τὸ μαράζι,
Καὶ πάρε τὸ βραβεῖο μου· 'ς ἐμένα δὲν ταιριάζει,
Ἐπαρασταράτισε τυφλὰ τὸ χέρι τοῦ Δεσπότη.
Ἐσ' εἶσαι ἀπ' ὅλους μας ἐδῶ ἡ προκομμένη, ἡ πρώτη.
Ἐμὲ μοῦ φτάνει γιὰ χαρὰ νὰ ἔχω τὴ χαρά σου,
Καὶ γιὰ βραβεῖ' ὁλόχρυσο μοῦ φτάν' ἡ ἐμορφιά σου.
Ὅμως μιὰ χάρι σοῦ ζητῶ μονάχα μὲ τρεμοῦλα:
Μένε γιὰ πάντα ἡ ἁπλῆ ξανθόσγουρη παιδοῦλα.
Φύλαγε ἄδολη καρδιά, κι' ὅταν γενῆς μεγάλη,
Ὅπως φυλάγει ἐν ἄγαλμα τὰ μαρμαρένια κάλλη.»

Κ. Παλαμας.

ΑΙ ΠΡΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ ΜΕΓΑΛΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΟΙΚΙΑΙ

Τῇ 1ῃ λήξαντος μηνὸς π. ἔ. συνεπληρώθη πεντηκονταετηρίς, ἀφ' ἧς ὁ Ὄθων ἀναχωρήσας ἐκ Ναυπλίου ἀφίκετο καὶ ἀποκατέστη ὁριστικῶς ἐν Ἀθήναις. Αἱ Ἀθῆναι, ὡς γνωστόν, ἀνεκηρύχθησαν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1834, ὁ δὲ βασιλεὺς Ὄθων ἀφίκετο εἰς αὐτὰς τῇ 1 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἡ κατάστασις ἐν ᾗ διετέλει οὖσα τότε ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, εἶνε βεβαίως ἄγνωστος εἰς τοὺς πλείστους τῶν σημερινῶν αὐτῆς κατοίκων, πολὺ δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς πρῶτον σήμερον ἀφικνουμένους, καὶ βλέποντας πόλιν ἤδη καθεστηκυῖαν, μέγεθος ἔχουσαν, καὶ κάλλος, καὶ πληθυσμὸν μέγαν. Μόνον εὐάριθμοί τινες γέροντες ἐκ τῶν ἀρχικῶν κατοίκων, ἢ ἐκ τῶν μετοικησάντων ἐνταῦθα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς βασιλείας διατηροῦσιν ἐν τῇ μνήμῃ τὴν τότε κατηρειπωμένην ὄψιν τῆς πόλεως, τὴν σμικρότητα αὐτῆς καὶ τὴν πενιχρότητα· πολλάκις δὲ διδομένης αὐτοῖς ἀφορμῆς ἀρέσκονται νὰ διηγῶνται τὰ τῆς τότε καταστάσεως ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὴν σημερινήν. Τοιαύτην τινὰ διήγησιν ἀκούσαντες παρὰ πρεσβύτου, ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας δύο μῆνας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὄθωνος, ἐσημειώσαμέν τινα περὶ τῶν τότε ὑπαρχουσῶν μεγάλων οἰκιῶν τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα δημοσιεύομεν ἐντεῦθα σώζοντες ἐκ τοῦ ῥεύματος τῆς λήθης ἀσήμαντον μὲν ἴσως, ἀλλ' οὐχ ἧττον περίεργον λεπτομέρειαν τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχῶν τῆς κτίσεως τῆς νέας πόλεως.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σημειώσεως ταύτης καὶ κατανόησιν ἀνάγκη ν' ἀνατρέξωμεν μικρὸν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ δώσωμεν σύντομον περιγραφὴν τῆς καταστάσεως ἐν γένει τῆς πόλεως κατὰ τὸ 1834 καὶ τὰ προηγούμενα ἔτη.

Εἰκόνα τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν δὲν ἔχομεν· καὶ εὐλόγως· διότι ἀφ' ἧς οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν εἶδον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν 31 Μαρτίου τοῦ 1833 κυματίζουσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ἀπελθούσης τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς, ἐπεδόθησαν πάντες, πένητες καὶ πλούσιοι, εἰς τὴν κτίσιν τῆς πόλεως τοῦ μέλλοντος, καὶ εἰς τὴν ἀναζήτησιν γωνίας τινὸς ἐν τῷ νέῳ κοινωνικῷ καὶ πολιτικῷ βίῳ, ἐν τῇ νέᾳ τάξει τῶν πραγμάτων, ἔνθα ἕκαστος ν' ἀσκήσῃ ἡσύχως καὶ ἀφόβως τὸ ἔργον του. Τίς τότε ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ τῆς νίκης, καὶ ὑπὸ τὴν αἴγλην τῆς ἐλευθερίας ἤθελε σκεφθῆ νὰ διασώσῃ εἰκόνα πόλεως, παριστώσης σωροὺς χώματος καὶ λίθων, καὶ ἄμορφα ἐρείπια, ἐμπνέοντα οἶκτον καὶ ἀναμιμνήσκοντα ἡμέρας πένθους καὶ δουλείας;

Ἀλλ' ἂν δὲν ἔχωμεν εἰκόνα, ἔχομεν ὅμως περιγραφὰς Εὐρωπαίων περιηγητῶν, ἐν αἷς ἀπεικονίζεται ἔστω καὶ ἀτελῶς ἡ τότε καὶ ἡ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ὄψις τῆς πόλεως.

Ὁ ἱστορικὸς τῶν Σταυροφοριῶν Μισὼ (Michaud), εἰς Ἀθήνας ἀφικόμενος τῷ 1830, γράφει ὅτι εὐθὺς ὡς εἶδε τὸ πρῶτον τὰ λείψανα τῆς πόλεως, τῆς πολλάκις πολιορκηθείσης, ἁλωθείσης ἐξ ἐφόδου, δηωθείσης καὶ πυροληθείσης ὑπό τε τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, κατελήφθη ὑπὸ μελαγχολίας. Δὲν εἶχεν ἰδεῖ τέως, γράφει, θέαμα θλιβερώτερον. Ἐκ τῆς πρώτης πόλεως, ἣν ὁ Σκτωβριάν εἶδε τῷ 1806 σώαν, δὲν ὑπελείποντο ἔρθια ἢ μόνον δύο ἢ τρεῖς φοίνικες, κυπαρίσσοι τινες καὶ ἐν τζαμίον· διὸ καὶ ἀποκαλεῖ τὴν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ τείχους πόλιν, κοιλάδα τοῦ Ἐζεκιήλ.

Ἰδοὺ αἱ Ἀθῆναι, γράφει, αὐταί, αἵτινες ἐνέπνευσαν τόσον σεβασμὸν εἰς τὸν Ῥωμαῖον ῥήτορα, τὸν εἰπόντα: «Ἐκεῖθεν ἦλθον πρὸς ἡμᾶς τὰ γράμματα, ἡ φιλοσοφία, οἱ νόμοι, αἱ ἐπιστῆμαι», σήμερον δὲν σώζουσιν οὐδεμίαν κεχαραγμένην ὁδόν. Ἐβαδίζομεν διὰ σωρῶν συντριμμάτων διεσπαρμένων ἀτρακτόν, σχηματισθέντων ἐν μέσῳ ἐρειπίων, ὑπερηφανούντες εἰς ἕκαστον βῆμα σωροὺς πετρῶν, ἠμήματα τειχῶν, σπονδύλους κιόνων ἐκτάδην κειμένων ἐπὶ τῆς κόνεως. Ὁ πύργος τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου περικεκυκλωμένος ὑπὸ ἐρειπίων ἦτο ἔρημος. κατοικία νυκτοβίων πτηνῶν καὶ σαυρῶν· οἱ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντες χορευταὶ Δερβίσαι εἶχον ἀπέλθει. Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ἢ τὸ Φανάρι τοῦ Διογένους κοινῶς λεγόμενον, ὅπερ ἐπεσκεύασεν ὁ πάτερ Σέμων, μισσιονάριος Γάλλος πρὸ 150 ἐτῶν, καὶ συμπεριέλαβεν ἐν τῇ αὐτοῦ κειμένῃ καὶ συνεχομένῃ Μονῇ τῶν Φραγκισκανῶν πατέρων, ἦτο τὸ μόνον σῶον μνημεῖον. Ἡ Μονὴ τῶν Φραγκισκανῶν εἶχεν ἄρδην ἀνασταφῇ, ἡ δὲ θέα τῶν ἐρειπίων της ἔφερεν ἐν τῇ μνήμῃ ὅτι ἐν αὐτῇ κατῴκησεν ὁ Βύρων

Ἰδὼν ὁ Μισὼ τὴν Πόλιν τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ ἀναγνώστας τὴν ἐκατέρωθεν ἐπιγραφήν, καὶ ἀναμνησθεὶς τοῦ μεγαλεδώρου ἐκείνου αὐτοκράτορος σημειοῖ: Δύσκολον εἶνε ἐν μέσῳ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῆς πόλεως νὰ παραστήσῃ τις κατὰ διάνοιαν τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ἱδρυτὴς τοσούτων καὶ τηλικούτων μνημείων, περικυκλούμενος ὑπὸ γλυπτῶν καὶ ζωγράφων καὶ ποιητῶν, διῆλθε πομπικῶς ὑπὸ τὴν θριαμβευτικὴν ἐκείνην ἀψίδα, πορευόμενος μεθ' ὁλοκλήρου λαοῦ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Περιελθὼν κατόπιν ἐν πρὸς ἓν τὰ λοιπὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, πλὴν τῶν τῆς Ἀκροπόλεως, μὴ ἐπιτραπείσης αὐτῷ τῆς εἰσόδου ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς, ἀναφέρει ὡς πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, ὄντα τότε ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅτι ἐν αὐτῷ εἶδε δύο τάφους Ἄγγλων περιηγητῶν, ἀποθανόντων ἐν Ἀθήναις ὑπὸ πανώλους, καὶ ταφέντων ἐν τῷ περικαλλεῖ τούτῳ μνημείῳ τῆς ἀρχαιότητος ὑπὸ τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Φωβέλ. Ἐφ' ἑνὸς τῶν τάφων ἀνέγνωσε τὸ ἑξῆς ἐπιτύμβιον, ὅπερ συνέθεσεν ὁ λόρδος Βύρων. Si miserandus in morte, saltem in sepulcro felix.» (Ἐὰν δυστυχὴς ἐν τῷ θανάτῳ, ἐν τῷ τάφῳ ὅμως ὑπῆρξα εὐτυχής). Ἕτερος περιηγητὴς ὁ Ρέζερ ἀναφέρει ὅτι μόνον εἷς τάφος ὑπῆρχε μετὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐπιτυμβίου, ὁ ὁποῖος ἔτι καὶ νῦν σώζεται ἐν τῷ ναῷ.

Ὁ Μισὼ ἀνακεφαλαιώων ἐν τέλει τῆς μακρᾶς περιγραφῆς του ὅ,τι εἶδε, καὶ ἀναφέρων ὅ,τι ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ περιηγηταὶ περιέγραψαν, λέγει δυσκόλως δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ τὰς περιγραφάς των· σήμερον δὲν ὑπάρχει οὔτε ὁδός, οὔτε δημοσία πλατεῖα, οὔτε κῆπος, οὔτε μονή, οὐδὲ ναός. Συνηντήσαμεν γλαῦκας, ἀλλὰ τὸ πτηνὸν τοῦτο τῆς Ἀθηνᾶς δὲν εἶνε ἤδη ἐντεῦθα εἰμὴ σύμβολον τῆς ἀφώνου ἐρημίας· εἶνε δὲ καὶ ὁ μόνος κάτοικος τῶν Ἀθηνῶν, οὗ ἐφείσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οὐδὲ εἴδομεν περιϊπτάμενον τὸν πιστὸν πελαργόν, διότι μὴ ἔχων που ν' ἀνεύρῃ στέγην φιλόξενον, ἐζήτησεν ἀλλαχοῦ κατοικίαν δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς πελαργιδεῖς.

Ἀξιωματικὸς Βαυαρός, γράψας ἀνωνύμως ἀναμνήσεις ἐξ Ἑλλάδος τῶν ἐτῶν 1833 – 37, καὶ δημοσιεύσας ἐν Δαρμστάδῃ τῷ 1839, ἀναφέρει περιγράφων τὸ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἐκτυλισσόμενον πανόραμα, ὅτι ἐντεῦθεν μακρὰν μόνον ἀτενίζων τις ἀπολαύει θεάματος ἐξόχου καὶ τερπνοῦ, διότι πλησίον καὶ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν δὲν ἔχει νὰ ἴδῃ ἢ ἐρείπια καὶ σωροὺς χωμάτων.

Ὡσαύτως ὁ G. Quin κατὰ τὸ ἔτος 1834 ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας γράφει· Ἡ ποτὲ μεγαλοπρεπὴς μαρμαρίνη πόλις ἦτο κατὰ γράμμα (buchstäblich) σωρεία συντριμμάτων. Οἰκτρὰ ἐρείπια πλινθίνων καλυβῶν, καὶ πενιχρὰ τζαμία ἐσχηματίζον εἶδος ἀγνωρίστων ἔγκων, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ προσανατολισθῶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὁδῶν, καὶ θέσω σημεῖα ὅπως δυνηθῶ νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ, ὅθεν ἀνεχώρησα.

Ὁ γράψας τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἀρίξεως τοῦ Ὄθωνος εἰς Ναύπλιον μέχρι τῆς ἀναβάσεώς του εἰς τὸν θρόνον I. Mahrlen ὑπολογίζει εἰς 7,200 τὰς ἐντελῶς κατηρειπωμένας οἰκίας, ὧν οἱ καταπεσόντες τοῖχοι εἶχον κατακαλύψει πάσας τὰς ὁδούς, καὶ καταστήσει ἀδιαβάτους, οἱ δὲ ἱστάμενοι ὄρθιοι ἠπείλουν κατάπτωσιν. Ὅσοι δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως, ἀλλὰ μόνον ἄτραποι διὰ σωρῶν χωμάτων. Οἱ κάτοικοι μόλις ἀνήρχοντο εἰς 12,000 οἰκοῦντες ταπεινὰς καλύβας, οἱ πλεῖστοι μαγειρεύοντες ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ ἀσκοῦντες τὰ ἔργα των. Ἡ πόλις ἐν γένει παρίστα εἰκόνα ἀπεράντου πεδίου καταστροφῆς καὶ ἀνασταστώσεως.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος μανθάνομεν ὅτι, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ καταληφθῇ ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ δύο βαυαρικῶν ταγμάτων, οἱ μηχανικοὶ ἠρνήθησαν νὰ προπορευθῶσιν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀναλάβωσιν ἐκ τοῦ προχείρου τὴν κατασκευὴν στρατώνων καὶ εὕρεσιν καταλυμάτων. Ὅταν δὲ ἦλθον τὰ βαυαρικὰ στρατεύματα δὲν εἶχόν που νὰ στρατωνισθῶσι. Κατέλαβον τότε ὀλίγας κενὰς νεοδμήτους οἰκίας, καὶ εἰσῆλθον διὰ τῆς βίας ὅπου ὑπῆρχε καλύβη κατοικήσιμος, ὅπερ ἤγειρε πικρόπονα τῶν κατοίκων κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν ἐπὶ ὀλιγωρίᾳ.

Ἕνεκα δὲ τῆς ἐλλείψεως οἰκιῶν καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ὀλίγων οἰκοδομηθεισῶν τότε, περὶ ὧν κατωτέρω ὁ λόγος, συνέβησαν ἱκανὰ παρατράγωδα καὶ κατὰ τὴν ἔλευσιν εἰς Ἀθήνας τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀντιβασιλείας μεθ' ὅλου τοῦ προσωπικοῦ, τῶν ἐπίτλων καὶ τῶν δεμάτων τῶν ἐγγράφων τῶν διαφόρων γραμματειῶν. Τοιαύτη δὲ

σύγχυσις προέκυψε τότε κατὰ τὴν μετακόμισιν ἐκ τῆς στενοχωρίας, τῆς σπουδῆς τῆς μεταφορᾶς, τῆς ἀναμίξεως τῶν φακέλλων, καὶ τῆς παρομαρτούσης εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀτάξίας, ὥστε ἐπί τινας ἡμέρας ἐπῆλθεν ἐντελὴς στάσις πάσης διοικήσεως, οἱ δὲ μᾶλλον φιλοσκώμμονες ὠνόμασαν τὴν κατάστασιν ἐκείνην status confusus, κατὰ μίμησιν ὁμοίας ἐπελθούσης ποτὲ ἐν Γερμανίᾳ.

Ὁ ἰατρὸς Ρέζερ (Jacob Roeser), ὁ τὸν Μάϊον τοῦ 1834 ἐπισκεφθεὶς τὸ πρῶτον τὰς Ἀθήνας, γράφει ὅτι μονήρεις τινὲς κομψαὶ οἰκίαι, περικυκλούμεναι ὑπὸ λεφίσκων χωμάτων, λειψάνων ἠρειπωμένων οἰκιῶν, καὶ χθαμαλῶν καλυβῶν προεξέχουσιν ὑπὲρ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ὧν τὸ ὕψος δὲν εἶνε πανταχοῦ ἴσον. Διεκρίνετο δὲ ὑπὲρ ὅλα ταῦτα ὁ ἀρτιμελὴς ναὸς τοῦ Θησέως. Εἰς τὴν πόλιν βαδίζει τις ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδὸν ὑπεράνω συντριμμάτων καὶ χωμάτων ἐρειπίων παλαιῶν καὶ νέων χρόνων, ἐπὶ λειψάνων τειχῶν, καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ πεπτωκότων στύλων. Σχεδὸν ἕκαστος αἰὼν διὰ σιδηροῦ ποδὸς διελθὼν τὸν χῶρον τοῦτον, σχεδὸν ἕκαστος τῶν λαῶν, Ἕλληνες, Ῥωμαῖοι, Φράγκοι, Τοῦρκοι, οἵτινες ἐνέγραψαν διὰ τῆς καταστροφῆς τὸ ὄνομά των ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς πόλεως, ἀναγνωρίζεται διὰ τῶν ἰχνῶν, ἅτινα κατέλιπε. Περὶ τῆς τότε δὲ ἀγορᾶς τῆς πόλεως, ἡ τοῦ παζαρίου, ὡς ὠνομάζετο, ὁ Ρέζερ σημειοῖ ὅτι συνέκειτο ἐκ παραγκῶν καὶ καπηλείων.

Τοιαῦτα εἰκονίζουσιν οἱ περιηγηταὶ οὗτοι, ὧν ἐσημειώσαμεν, ἔχοντες προχείρους, τοὺς λόγους. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν οἰκιῶν, τῶν ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὄθωνος ὑπαρχουσῶν, ἀνάγκη νὰ προτάξωμέν τινα περὶ τοῦ τουρκικοῦ τείχους καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἵνα κατανοηθῇ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν, ἡ ἔκτασις αὐτῆς, καὶ ἡ θέσις τῶν νέων οἰκιῶν.

Ἡ κτίσις τοῦ τείχους τῆς πόλεως δὲν χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1778. Ἔκτισε δὲ τοῦτο ὁ Χασεκῆς, βεβόδας Ἀθηνῶν ἐντὸς ἡμερῶν ἑνενηκοντα, ὅπως προφυλάξῃ τὴν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς ληστρικῆς, οἵα εἶχε συμβῆ τὸ προηγούμενον ἔτος 1777 ὑπὸ Τουρκαλβανῶν ἐπιδρομέων. Ὁ Whelar, ὁ ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας τῷ 1676, γράφει ὅτι αἱ Ἀθῆναι μὴ ἔχουσαι τείχη ἀμυντικά, πολλάκις προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν πειρατῶν, διὸ ἀπό τινος χρόνου ἤνωσαν πάσας τὰς οἰκίας τὰς πρὸς τὰ ἄκρα τῆς περιφερείας τῆς πόλεως, καὶ ἤγειραν πύλας εἰς πάσας τὰς εἰσόδους, τὰς ὁποίας κλείουσι τὴν νύκτα.

Τὸ τεῖχος, ὅπερ ἔκτισεν ὁ Χασεκῆς, περιέβαλε πᾶσαν τὴν πόλιν ὡς διὰ ζώνης· εἶχε δὲ ἀφεθῆ μεταξὺ τοῦ τείχους καὶ τῶν οἰκιῶν χῶρος κενὸς στρατιωτικῆς ζώνης, οὗτω δὲ οὐδεμία οἰκία συνείχετο μετὰ τοῦ τείχους.

Τὸ περὶ τὴν πόλιν τεῖχος ἀρχόμενον ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀπὸ τοῦ Θεάτρου τοῦ Βάκχου, διήρχετο διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, διευθυνόμενον πρὸς ἀνατολάς. Ἐπὶ τοῦ αὐτόθι δὲ σταυροδρομίου, τοῦ σχηματιζομένου ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἀκροπόλεως καὶ τῆς ὁδοῦ Φαλήρου, ἔκειτο ἡ Ἀρβανιτικὴ Πόρτα, ὀνομαζομένη οὕτως ἕνεκα τῆς αὐτόθι συνοικίας τῶν Ἀλβανῶν. Ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος κάμπτον παρὰ τὴν οἰκίαν Μακρυγιάννη προσήγγιζε τὴν Πύλην τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡ Πόρταν τῆς Βασιλοπούλας, οὕτως ὀνομαζομένην ἔκ τινος Ἀθηναίου μύθου, συνδεομένου καὶ μετὰ τῆς εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Σταδίου ὑπαρχούσης σήραγγος· ἐκ τῆς Πύλης ταύτης τὸ τεῖχος διήρχετο τὴν ὁδὸν Ἀμαλίας φθάνον μέχρι τῆς οἰκίας Λημνίου (Ξενοδοχεῖον Μεγάλης Βρετανίας)· αὐτόθι πρὸς τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ κήπου τοῦ Συντάγματος ἀπέναντι τῆς οἰκίας τοῦ κ. Νεγρεπόντη ἔκειτο ἑτέρα Πύλη ἡ Μσόγεια Καπουσοῦ, ἡ πύλη τῶν Μεσογείων, ἥτις ἐκαλεῖτο καὶ Μπουμπουνίστρα, ἕνεκα τοῦ αὐτόσε μπουμπουνίσματος τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, ἐξ ὧν ὑδρεύετο ἡ πόλις· ἐλέγετο δὲ καὶ Πύλη τῶν Μεσογείων, διότι διὰ ταύτης εἰσήρχοντο οἱ ἐκ τῆς Μεσογαίας τῆς Ἀττικῆς ἐρχόμενοι χωρικοί.

Ἐκ τῆς οἰκίας Λημνίου τὸ τεῖχος διήρχετο τὴν αὐλὴν τῶν νῦν βασιλικῶν σταύλων, ἔπειτα μέχρι τινὸς ἠκολούθει τὴν ὁδὸν Σταδίου, καὶ κάμπτον αὖθις διήρχετο διὰ τῆς παρὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν οἰκίας τοῦ Λέοντος Μελᾶ, τῆς συνεχομένης μετὰ τοῦ μεγάρου τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας. Ἐντεῦθεν διὰ νέας καμπῆς πρὸς Μ διήρχετο παρὰ τὴν οἰκίαν Ἀναγύρου Πετράκη, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἔκειτο ἑτέρα Πύλη ἡ Ἔγριπος Καπουσοῦ, διότι δι' αὐτῆς εἰσήρχοντο οἱ ἐκ Χαλκίδος (Ἔγριπου) ἐρχόμενοι, ἐλέγετο δὲ καὶ Πόρτα τοῦ Μενιδιοῦ. Ἐντεῦθεν προύχώρει πρὸς Β τοῦ Βαρβακείου, διέτεμνε τὴν ὁδὸν Μενάνδρου, τὴν διερχομένην ἔμπροσθεν τοῦ σήμερον παλαιοῦ θεάτρου τῆς πόλεως, καὶ κάμπτον ἐκ νέου προύχώρει εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐλευθερίας, ἔνθα εἰς τὴν ἔξοδον τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ (ὁπλαρχηγοῦ Ἀθηναίου) ὑπῆρχεν ἡ Ῥυφτικὴ Πόρτα, καὶ Πόρτα τοῦ Μωριᾶ καλουμένη, διότι αὐτόσε ἦσαν τὰ σιδηρουργεῖα, καὶ διότι δι' αὐτῆς εἰσήρχοντο οἱ ἐκ τοῦ Μωρέως ἐρχόμενοι.

Ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος προύχώρει, περικλεῖον τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, πρὸς τὸν λόφον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐξ οὗ στρέφον περιέκλειε τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου. Παρὰ τὸ Θησεῖον ὑπῆρχεν ἑτέρα πύλη ἡ Ἀσλὰν Καπουσοῦ, ἐξ ἧς εἰσήρχοντο οἱ ἐκ Πειραιῶς ἐρχόμενοι, καλουμένου τότε Πέρτο Δράκο, ἐκ τοῦ μαρμαρίνου λέοντος, ὅστις αὐτόσε ὑπῆρχε παρὰ τὴν εἴσοδον, ὃν ἀφπάσας ὁ Μοροζίνης κατὰ τὴν τῷ 1687 ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν μετεκόμισεν εἰς Βενετίαν, ὅπου καὶ σώζεται ἔτι καὶ νῦν κοσμῶν τὰ προπύλαια τοῦ ἐκεῖ ναυστάθμου.

Ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα τοῦ τείχους, ἐντὸς βολῆς τηλεβόλου, ὑπῆρχον κανονοστάσια ἐπὶ πύργων, οὓς τότε ἐκάλουν Μπούρτζια.

Ἐν μέσῳ λοιπὸν τοῦ περιβόλου τούτου ἔκειτο ἡ πόλις, ἐκτεινομένη περὶ τὰ Β Α τῆς Ἀκροπόλεως. Ὅτε δ' ἐγνώσθη ὅτι ἡ Ἀττικὴ περιελαμβάνετο εἰς τὰ νέα ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Εὐρωπαῖοι, προσοιωνιζόμενοι ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἤθελον εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ νεοσυστάτου βασιλείου, ἐπεδόθησαν εἰς κερδοσκοπικὰς ἀγορὰς οἰκοπέδων, ἀγοράζοντες ἀντὶ εὐτελεστάτων τιμῶν, μάλιστα παρὰ τῶν ἀπερχομένων Ὀθωμανῶν, γήπεδα. Ἤρξαντο δὲ οἰκοδομούμεναι οἰκίαι ἀπὸ τοῦ 1832, ἀλλὰ κυρίως εἰς οἰκοδομίαν ἐπεδόθησαν πάντες, ἀφ' ἧς αἱ

Ἀθῆναι ὡρίσθησαν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Μὴ ὑπάρχοντος ἐν ἀρχῇ ὁριστικοῦ σχεδίου, ἠκολούθουν τινὲς τὸ τοῦ Σάουβερτ καὶ Κλεάνθους ὡς πρὸς τὰς ὁδοὺς Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου, αἵτινες καὶ δὲν μετεβλήθησαν εἰς τὸ τροποποιηθὲν κατόπιν σχέδιον ὑπὸ τοῦ Λ. Κλέντσε. Αἱ οἰκίαι ἐκτίζοντο ἐν ἀρχῇ ἄνευ σχεδίου κατὰ τὸν τουρκικὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας· λίθους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετεχειρίζοντο τοὺς τῶν ἐρειπίων τῶν παλαιῶν οἰκιῶν, οὓς μετεκόμιζον ἐπὶ ὄνων, διότι τὸ κάρρον καὶ ἡ ἅμαξα ἦτό τι ἄγνωστον τότε· ὑπῆρχε δὲ καὶ μεγάλη ἔλλειψις ἐργατῶν καὶ ὑλικοῦ, ὥστε ἡ ἐργασία δὲν προὐχώρει ταχέως. Μετὰ τὴν ἔλευσιν μόνον τοῦ Ὄθωνος ὅλα ταῦτα ἀνεπληρώθησαν ταχέως διὰ τοῦ ἐμπορίου. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐπιτροπή, ἡ ἀποσταλεῖσα εἰς Ἀθήνας πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὄθωνος πρὸς ἀνεύρεσιν καταλυμάτων ἀπεφάνθη ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἱκανὰ πρὸς μετοικεσίαν μεγάλου πληθυσμοῦ· καὶ τούτου ἕνεκα ἔμειναν ἐν Ναυπλίῳ τὰ τάγματα καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ μηχανικοῦ καὶ τῶν σκαπανέων, καίτοι ἦσαν τόσον ἀναγκαῖα ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἔμεινεν ἡ ἱερὰ σύνοδος, τὸ ἐλεγκτικὸν συνέδριον, καὶ πολλοὶ τῶν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, ἰδίᾳ οἱ ἀπεσταλμένοι Πρωσσίας καὶ Ῥωσσίας.

Αἱ σωζόμεναι τότε ἀφανεῖς ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων παλαιαὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκίαι ἦσαν κακῶς ᾠκοδομημέναι, χθαμαλαί, πενιχρᾶς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ὄψεως, ἄνευ ἀκρογωνιαίων λίθων, ἄνευ σχεδίου, συνεσφιγμέναι περὶ στενὰς ὁδοὺς ἀνωμάλους καὶ ἀκαθάρτους.

Κύριον κέντρον τῆς τότε πόλεως ἦτο ἡ συνοικία τῆς Πλάκας, ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ὑγιεινοτέρα πασῶν τῶν λοιπῶν. Ἡ σημερινὴ ὁδὸς τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡ ἐκ τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Φιλίππου ἀρχομένη, καὶ διερχομένη τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν Πλάκα, καὶ τερματιζομένη εἰς τὴν Πύλην τοῦ Ἀδριανοῦ, ἦτο τότε ἡ κεντρικωτέρα τῆς πόλεως καὶ ἡ μᾶλλον συχναζομένη· διότι αἱ ὁδοὶ Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου δὲν εἶχον ἔτι σχηματισθῆ· μόνη δὲ ἡ ὁδὸς αὕτη ἐκ τῶν παλαιῶν διετηρήθη ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς νέας πόλεως, καθὼς καὶ ἡ τῆς Πανδρόσου περὶ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε τότε ἡ ἀγορά, νῦν δὲ τὰ ἀμπατζίδικα. Ἔνθα δὲ σήμερον εἶναι αἱ στρατιωτικαὶ φυλακαὶ καὶ ὁ στρατὼν τῆς χωροφυλακῆς, ἦτο ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ διοικητήριον καὶ ἡ κατοικία τοῦ Τούρκου διοικητοῦ.

Ἐν τῇ συνοικίᾳ λοιπὸν τῆς Πλάκας ᾠκοδομήθησαν αἱ πρῶται μεγάλαι οἰκίαι, καὶ ἐπεσκευάσθησαν προχείρως αἱ παλαιαί. Αὐτόθι διεκρίνοντο ἡ μεγάλη οἰκία Ἰωάννου Παπαρρηγοπούλου προξένου τῆς Ῥωσσίας, ἔτι καὶ νῦν σωζομένη ἐν τῇ ὁδῷ Κυδαθηναίων παρὰ τὸν ναὸν τὴν Μεταμορφώσεως. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ κατέλυσεν ὁ Ὄθων ὅτε τὴν 28 Αὐγούστου τοῦ 1834 διῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, πορευόμενος εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. (Ὅρα Ἑστίας ἀριθμ. 447 σελ. 463.)

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ καὶ περὶ τὸ κέντρον τῆς Πλάκας ἔκειτο ἡ οἰκία τοῦ Ἄγγλου Φίνλαϋ, σωζομένη ἔτι καὶ νῦν.

Ὄπισθεν ταύτης ἡ οἰκία τοῦ Ἀμερικανοῦ ἱεραποστόλου Ἰωνᾶ Κίγκ, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας τῷ 1831 μετὰ τοῦ Χίλλ καὶ Ῥόβερσων συνέστησαν ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον καὶ τυπογραφεῖον.

Ὄπισθεν τῆς οἰκίας Φίνλαϋ ὡσαύτως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σχολείου, τῆς διασταυρουμένης μετὰ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ, ἔκειτο ἡ οἰκία τῆς Δομνίτσας Σούτσου, ἔνθα καὶ κατῴκησε τὸ πρῶτον. Ἡ Κυρία αὕτη εἶχεν ἀγοράσει πολλὰ οἰκόπεδα, ὧν ἓν μεγάλης ἐκτάσεως ἐδώρησεν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἠγέρθη τὸ πολιτικὸν νοσοκομεῖον παρὰ τὸ Πανεπιστήμιον· ἀλλὰ δὲν εἴδομεν τὸ ὄνομά της ἀναγεγραμμένον ἐν ταις στήλαις τῶν εὐεργετῶν τοῦ καταστήματος ταῖς ἱσταμέναις ἐν τῇ εἰσόδῳ.

Ἀπέναντι τῆς οἰκίας Φίνλαϋ ὑπῆρχε πύργος Τουρκικὸς ἠρειπωμένος, ὃν ἀγοράσας ὁ Δημήτριος Μαυροκορδάτος, καθηγητὴς πρῶτος τῆς ἀνατομίας, καὶ ἐπισκευάσας κατῴκησεν ἐν αὐτῷ. Ἡ ἐπισκευὴ δ' ἐγένετο πολὺ μετὰ τὸ 34. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐπίσης Ἀδριανοῦ καὶ πλησίον τοῦ φαρμακείου τῆς Ἐλάφου ἔκειντο δύο οἰκίαι συνεχόμεναι τοῦ Γεωργίου Ῥιζάρη, ἔτι καὶ νῦν ὑπάρχουσαι ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ εἰς ὁδὸν Ἀμαλείαν.

Οἰκία Ἠπίτου ἰατροῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βουλῆς καὶ ὄπισθεν τῆς ὁδοῦ Νίκης. Παρὰ ταύτῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἦτο ὁ στρατὼν καὶ τὰ γραφεῖα τῆς χωροφυλακῆς.

Οἰκία Κοντοσταύλου. Αὕτη ἔκειτο ἔνθα νῦν τὸ βουλευτήριον. Ἦτο τότε μία τῶν μεγαλειτέρων. Εἰς αὐτὴν κατῴκησεν ὁ Ὄθων ὅταν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τῷ 1834 ἐνόσῳ ἦτο ἄγαμος. Ἐν ταύτῃ συνεδρίασεν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις τοῦ 1854, εἶτα δὲ ἐγένετο βουλευτήριον. Ἀλλ' ἐπελθούσης πυρκαϊᾶς τῷ 1854 κατεκάη ἐντελῶς, ἡ δὲ βουλὴ ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1862 συνεδρίαζεν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἔνθα σήμερον ὑπάρχει τὸ ζῳολογικὸν Μουσεῖον.

Κατωτέρω τῆς οἰκίας ταύτης ἔκειντο κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων δύο οἰκίαι Γ. Ἀφθονίδου καὶ Δεκόζη Βούρου, ἔτι καὶ νῦν σωζόμεναι· ἐν τῇ πρώτῃ ὑπάρχουσι τὰ γραφεῖα τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. Ἐν ταῖς δύο ταύταις οἰκίαις ἑνωθείσαις κατῴκησεν ὁ Ὄθων μετὰ τὸν γάμον του μετὰ τῆς Ἀμαλίας μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς οἰκοδομῆς τῶν ἀνακτόρων. Ἔκτοτε δὲ χρονολογεῖται καὶ ὁ ἔμπροσθεν τούτων κῆπος τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν. Αἱ οἰκίαι αὗται ἕνεκα τῆς σπάνεως μεγάλων οἰκιῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῆς ἐρημίας, καὶ ὡς κείμεναι ἐπὶ ὑψώματος σχετικῶς πρὸς τὴν ἀγοράν, καὶ τὴν λοιπὴν πόλιν, ἦσαν καταφανεῖς τότε ἐξ ὅλης τῆς πόλεως.

Ἐν ὁδῷ Ἑρμοῦ παρὰ τῇ Καπνικαρέᾳ οἰκίαι Λουκᾶ Πύρρου καὶ Κόνιαρη, ἐν αἷς ἐγκατεστάθησαν τὸ πρῶτον τὰ ὑπουργεῖα τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν. Τὴν πρὸ δύο ἔτι ἐτῶν σωζομένην γωνιαίαν οἰκίαν τοῦ Κόνιαρη κατεδαφισθεῖσαν, ἀντικατέστησε σήμερον τὸ παρὰ τῇ Καπνικαρέᾳ μέγαρον τοῦ Β. Μελᾶ μετὰ τῆς ὑαλοσκεποῦς διόδου. Παρόμοιον δὲ μέγαρον μετὰ διόδου ἀνεγείρεται ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου τῆς οἰκίας Λ. Πύρρου.

Αὐτόθι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καπνικαρέας, ἐν ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκ ταύτης εἰς ὁδὸν Πλούτωνος ὑπῆρχε γωνιαία οἰκία τοῦ Ἰταλοῦ Κόντε Μποτσάρη, ὅστις εἰς Ἀθήνας ἐλθὼν ἠγόρασε πολλὰ οἰκόπεδα καὶ ἀγρούς. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, ἔτι καὶ νῦν σωζομένῃ, ἐγκαθιδρύθη τὸ Γυμνάσιον τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀπέναντι ταύτης ὑψοῦτο ἑτέρα οἰκία γωνιαία,

μεταξὺ ὁδοῦ Καπνικαρέας καὶ ἑτέρας ἀγούσης εἰς Μητρόπολιν, τοῦ Λαζ. Γιουρδῆ, ἥτις τότε ἦτο τὸ κατάστημα τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας. Σήμερον δὲν σώζεται, διότι καεῖσα πρὸ εἰκοσιπενταετίας κατηδαφίσθη, ἐπὶ δὲ τοῦ οἰκοπέδου αὐτῆς ἀνηγέρθησαν μικρὰ μαγαζεῖα.

Οἰκία Αὐγερινοῦ γωνιαία, πλησίον Ῥόμβης, μεταξὺ τῶν ὁδῶν Εὐαγγελιστρίας καὶ Περικλέους ἔτι καὶ νῦν σωζομένη ὡς εἶχε τότε.

Μικρὸν ἀνωτέρω ταύτης ἦτο ἡ οἰκία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Νεοφύτου.

Οἰκία Χὶλλ παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ὄπισθεν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, σήμερον οὖσα δημοτικὸν σχολεῖον. Ἡ οἰκία αὕτη εἶνε ἡ πρώτη μεγάλη οἰκοδομηθεῖσα ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς ἑταιρίας.

Ἀνωτέρω ταύτης ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων ὑπωρειῶν τῆς Ἀκροπόλεως διεκρίνετο ἡ οἰκία Κλεάνθους, ἔτι καὶ νῦν σωζομένη, παρὰ τὸ ἐξωκλήσιον Ἅγ. Νικόλαος, καὶ πλησίον τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων ἔνθα ἐγκαθιδρύθη τὸ πρῶτον τὸ Πανεπιστήμιον· κατόπιν ἐγένετο στρατών. Σώζεται ἔτι καὶ νῦν, ὡς εἶχε τότε, ἀνήκουσα εἰς ἱερέα Κρῆτα.

Οἰκία Γροπίου προξένου Αὐστρίας, σήμερον ἀνήκουσα εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Παύλου Σκουλούδη, παρ' οὗ ἠγοράσθη, κεῖται παρὰ τῇ Ἁγίᾳ Εἰρήνῃ ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως των ὁδῶν Ἁγ. Εἰρήνης καὶ Μουσαίου.

Μὴ οὔσης ἔτι τότε ὡρισμένης τῆς θέσεως ἐν ᾗ ἔμελλον νὰ οἰκοδομηθῶσι τὰ ἀνάκτορα, πολλοὶ ὑπολαμβάνοντες ὅτι ἤθελον οἰκοδομηθῇ ἐν ᾗ θέσει ὥρισεν ὁ Κλέντσε περὶ τὰ ὑψώματα τοῦ Κεραμεικοῦ, ἔσπευσαν νὰ οἰκοδομήσωσιν αὐτόθι οἰκίας. Τοιαῦται δὲ ἦσαν ἡ τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ, ἡγεμόνος Βλαχίας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ, ἣν κατόπιν ἠγόρασεν ὁ Γκαρμπολᾶς καὶ ἐχρησίμευσε μέχρι πρὸ ὀλίγου ὡς φυλακαὶ καταδίκων, ἤδη δὲ κατηδαφίσθη.

Μικρὸν βορειότερον ταύτης ἔκτισε τὸ ἑπόμενον ἔτος οἰκίαν ὁ Γεώργιος Ἀργυρόπουλος γαμβρὸς τοῦ Ι. Καρατζᾶ, ἔτι καὶ νῦν σωζομένην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κραναοῦ καὶ τῆς πλατείας τῆς Ἐλευθερίας, καὶ ἀνήκουσαν εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀλεξ. Κουμουνδούρου. Κάτωθεν τῆς οἰκίας ταύτης ἐσυστήθη καὶ τὸ πρῶτον εὐρωπαϊκὸν ζαχαροπλαστεῖον ὑπὸ Δημητρίου Λερίου, ἄλλοτε ἐν Μόσχᾳ καὶ Ὀδησσῷ ζαχαροπλάστου.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς ἔκειντο δύο οἰκίαι ἀπέναντι ἀλλήλων κείμεναι τοῦ Βλαχούτση. Αὐτόθι κατῴκησαν τὰ μέλη τῆς Ἀντιβασιλείας. Εἶτα ἐγένετο πολυτεχνικὴ σχολή. Ἐν τῇ μιᾷ τούτων σήμερον ὑπάρχει τὸ Ὠδεῖον, ἡ ἑτέρα ἀνήκει τῷ Κ. Σπηλιωτάκῃ.

Οἰκία Κόντε Μποτσάρη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ, ἀνήκουσα εἰς τὴν κυριότητα Σερπιέρη.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὡσαύτως Σαρρῆ ἑτέρα οἰκία Γεωρ. Ἀργυροπούλου, ἣν ἠγόρασε κατόπιν ὁ Στεφανίδης, ἤδη δὲ ἀνήκουσα εἰς τὸν κ. Ἔσλεν. Ἐν αὐτῇ κατῴκησεν ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Ῥουάν.

Οἰκία Καντακουζηνοῦ μέγα μακρὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ ἀρξάμενον τὸ 1834 ἔμεινεν ἡμιτελὲς ὅτε ἐγνώσθη ὅτι τὰ ἀνάκτορα ἔμελλον νὰ οἰκοδομηθῶσιν ὅπου νῦν κεῖνται. Ἡ οἰκία αὕτη κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα μεταξουργικῆς ἑταιρίας, εἶτα εἰς τὴν τοῦ κ. Δουρούτη. Σώζεται ἔτι καὶ νῦν δοῦσα ἐκ τοῦ προορισμοῦ της καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν περὶ αὐτὴν συνοικίαν τοῦ Μεταξουργείου.

Παρὰ τὸ κατάστημα τοῦ ξεριόφωτος ὑπῆρχεν ἑτέρα οἰκία νῦν ἀνήκουσα εἰς Ἰωάννην Μεσηνέζην τοῦ φαναριώτου Μουσίου ἐξ Ἠπείρου ἕλκοντος τὴν καταγωγήν.

Τέλος οἰκία Ἀναργύρου Πετράκη, σωζομένη, ἀλλὰ πολλάκις ἐπισκευασθεῖσα καὶ μεταβληθεῖσα, ἔνθα νῦν εἶνε τὰ δικαστήρια, ἐν τῇ διασταυρώσει ὁδῶν Αἰόλου καὶ Σοφοκλέους. Ἡ οἰκία αὕτη ἦτο ἐκτισμένη ὀλίγον ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως παρὰ τὴν πύλην τοῦ Μενιδίου, ἦτο δὲ καὶ ἡ μᾶλλον μεμονωμένη καὶ ἀπόκεντρος τῶν Ἀθηνῶν, φαινομένη μακρόθεν ἐκ τοῦ κέντρου τῆς πόλεως εἰς τὰ ἄκρα σχεδὸν τοῦ ὁρίζοντος. Προὐκάλεσε δὲ κτιζομένη ἐν τοιαύτῃ ἀποστάσει καὶ τὰ σκώμματα τότε τῶν Ἀθηναίων ἀπορούντων πῶς ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς ἠθέλησε νὰ κτίσῃ οἰκίαν εἰς τοιοῦτον ἀπόκεντρον καὶ μεμονωμένον μέρος. Ὅ,τι δὲ τὸ μέρος τοῦτο ἦτο τὸ μᾶλλον ἐξοχικὸν ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ καὶ τὸ ὅτι πολὺ κατόπιν, ὅτε ἐκτίσθη ἡ γωνιαία οἰκία Μαρινάκη ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἁγ. Μάρκου συνεστήθη θερινὸν ἐξοχικὸν καφενεῖον ἐκτεῖνον τὰς τραπέζας του ἐπὶ τῆς αὐτόθι πλατείας, ὅπου νῦν τὸ βιβλιοδετεῖον Πεντεφρῆ, καὶ ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχοντο τὸ ἑσπέρας νὰ ἀναπνεύσωσι δροσερὰν αὔραν καὶ φάγωσι τὸ παγωτόν των. Τὸ καφενεῖον τοῦτο διετήρει ὁ Καρδαμάτης εἷς τῶν εὐπόρων τοῦ χρόνου ἐκείνου ἐπιτηδευματιῶν, ὁ ὁποῖος κατόπιν περιπεσὼν εἰς ἀτυχήματα, διηύθυνε μέχρι πέρυσιν ὅτε ἀπεβίωσε, τὸ καφενεῖον τοῦ βουλευτηρίου.

Ἐν Πατησίοις δέ, ἔνθα σήμερον ὑπάρχει λαμπρὸν προάστειον πολύανδρον καὶ πολύοικον, τότε μία καὶ μόνη ὑπῆρχεν οἰκία ἐντὸς κήπου τοῦ Ἄγγλου Μαλκώμ, ἥτις κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Δουκίσσης, εἶτα τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη καὶ σήμερον εἰς ἄλλου.

Ἐκκλησίαι λειτουργούμεναι τότε ἦσαν ἡ τοῦ μεγάλου μοναστηρίου, τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων ἐν τῇ συνοικίᾳ Ψυρρῆ, ἡ Καπνικαρέα, ὁ Ἅγ. Νικόλαος τοῦ Ῥαγκαβᾶ, ἡ Ῥόμβη, ὁ Ἅγ. Γεώργιος Καρίκης ἢ Μεταμόρφωσις (Σωτῆρος τοῦ Κοτάκη), καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῷ ἀρχαίῳ ναῷ τοῦ Θησέως. Πρώτη δ' ἐκκλησία ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐτέθη κώδων, διότι ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀπηγορεύετο, ἦτο ἡ τοῦ Ἁγ. Νικολάου τοῦ Ῥαγκαβᾶ. Αἱ ἀρχαῖαι δ' ἐκκλησίαι τοῦ Ἁγ. Νικοδήμου (νῦν ῥωσσική) καὶ ἡ τῶν Ἁγ. Θεοδώρων ἦσαν ἠρημωμέναι.

Αὗται ἦσαν αἱ ὁπωσοῦν ἄξιαι λόγου οἰκίαι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ κατάστασις, ὅτε ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἦλθε καὶ κατῴκησεν ἐν αὐτῇ. Δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία καὶ ὁ στρατὸς καὶ πᾶσα ἀρχή, καὶ πάντες οἱ ἐλθόντες τότε ἐπίσημοι καὶ μὴ ἄνδρες κατεσκήνωσαν ἐν μέσῳ ἐρειπίων ἀρχαίων καὶ νέων. Πάντες ᾐσθάνθησαν τότε τὸ καθῆκον νὰ σώσωσι τὰ πρῶτα ἐκ τῆς περαιτέρω φθορᾶς, καὶ ν' ἀνεγείρωσι τὰ δεύτερα. Ἡ ἐργασία ἤρχισεν ἀμέσως, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ πόλις πλήρης ζωῆς καὶ νεανικοῦ κάλλους ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τάξεως, προέκυπτεν ἐκ τῆς τέφρας της, ἀποκυλίουσα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνεγειρομένη καὶ μεγαλυνομένη, τοὺς σωροὺς τῶν ἐρειπίων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἔθαψεν αὐτὴν αἰώνων δουλεία καὶ ἐρήμωσις.

Λ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Ζήλεια

Τῆς βλέπω δυό, πάντα μαζὺ πηγαίνουν,
πάντα κρυφὰ 'μιλοῦν,
ἡ μιὰ 'ς τῆς ἄλλης τὸ αὐτὶ γελοῦν
καὶ μέσα 'ς ὅλους 'σὰν μονάχαις μένουν.

Τί χωρατά! Τί ἀγάπη τῆς ἐνόνει,
μαντέλα τρυφερή,
ὁποῦ καὶ νύχτ' ἀκόμα καὶ χωρὶς κερὶ
μπορεῖ ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ν' ἀνταμώνῃ.

Καὶ τί νὰ λὲν ἡ δυό τους, τί νὰ κάνουν!
ποῦ μόνο τὰ μισὰ
ἀπ' ὅσα... λένε χάδια περισσὰ
'μπορούσανε δυὸ νέους νὰ τρελλάνουν!

Ἄχ, νά! Πεθαίνει κάθε μιὰ τους ἕνα
ποῦ ταῖς ζηλεύει δυστυχῆ,
γιὰ νἄχουν ἄλλη μιὰν ἀπὸ τοὺς δυὸ ψυχὴ
'ς τὰ χείλη τους ἐκεῖνα τὰ σμιγμένα.

Δεκέμβριος, 1884.

Ιω. Καμπουρογλος.

Ο ΧΑΡΤΟΠΑΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Πρωτοχρονιὰ καὶ πάλι... ἀρχίζουν τὰ χαρτιά!.
ἂς ξαναδοκιμάσω τῆς τύχης τὰ γραμμένα,
ἂς πάω νὰ σκοτώσω 'σεὰν *Ἄσσο* τὴ νυχτιά,
μήπως τὰ φέρ' ἡ τύχη καὶ βγάλω τὰ χαμένα.

—

Πέρσυ θαρρῶ 'στὸν *Ρ'ήγα* μοῦ 'φύγαν πεντακόσα,
προπέρσυ 'στὸ *δεκάρι* ἀκόμη ἑκατό,
ἀντιπροπέρσυ πάλι 'στὸν *Ψάντε* ἄλλα τόσα,
καὶ κάθε νέο χρόνο πεντάρα δὲν κρατῶ.

—

Μὰ τώρα θὰ κερδίσω... γι' αὐτὰ δὲν ἀμφιβάλλω,
μ' ἐκείνη τὴ φαγοῦρα ποῦ νοιώθω μὲς 'στὰ χέρι
πιστεύω τὰ χαμένα τριπλᾶ πῶς θὰ τὰ βγάλω...
Ἀη Βασίλη βόηθα ἐνὸς πτωχοῦ κεμέρι.

—

Πηγαίνω σὲ μιὰ Λέσχη ποῦ παίζουνε χαρτιά,
ἕνας Συνταγματάρχης τὰ κόβει 'στὰ γεμάτα,
ὅλοι μὲ χαιρετοῦνε μὲ μιὰ λοξὴ ματιὰ
κι' εὐθὺς γιὰ 'μὲ προστάζουν νὰ ἔλθῃ τσοκολάτα.

—

Βάζω κι' ἐγὼ 'στὸν *Ἄσσο* καὶ ῥοθοκοκκινίζω,
'στὴν χαρτοσιὰ τὴν τρίτη ὁ *ἄσσος* βγαίνει *σάτος*,
πάρολε τὸν πηγαίνω καὶ τὸν ξανακερδίζω,
τοῦ τὸν πηγαίνω *σέτε* κι' ὁ *Ἄσσος* πάλι πρῶτος.

—

Καλὰ ἐγὼ τὸ εἶπα πῶς θὰ κερδίσω 'φέτος,
καὶ τί καλὰ ποῦ εἶναι κανένας νὰ κερδίζῃ,
νὰ κάθεται ἀπάνω 'στὸν κανναπὲ ἀνέτως,
νὰ πίνῃ τσοκολάτα καὶ ποῦρο νὰ καπνίζῃ!

—

Κερδίζω χίλια φράγκα καὶ ὅλοι μὲ συγχαίρουν,
μὰ κι' ὁ Συνταγματάρχης μὲ βλέπει καὶ γελᾷ,
καὶ ἄλλη τσοκολάτα προστάζει νὰ μοῦ φέρουν...
Τί χρόνος εἶνε τοῦτος! τί κέρδη! τί καλά!

—

Ἡ ὥρα εἶνε δύο... θὰ παίξω ὡς νὰ φέξῃ!
τί μπονομάδες σ' ὅλους τοὺς φίλους θὰ μοιράσω!
ἀλλ' ὅμως παρ' ἐλπίδα σὲ χαρτοσιᾶς πέντ' ἔξη
ὁ κὺρ Συνταγματάρχης μοῦ ἔκοψε τὸν *Ἄσσο*.

—

Ἡ ὥρα τρεῖς... μοῦ φεύγουν φράγκα χρυσᾶ ἐμακόσα!
Τρεῖς ἥμισυ... μοῦ πέρνει κι' ἑξῆντα κολονάτα!
Τέσσερες... σκοτώνει ἀκόμη ἄλλα τόσα,
κι' ἀμέσως ἄλλη μία μοῦ φέρνουν τσοκολάτα.

—

Ἡ ὄψις μου ἀλλάζει, σηκόνομαι, θυμώνω,
ξεσχίζω πέντε *Ἄσσους* καὶ τοὺς τσαλαπατῶ,
καὶ ὁ Συνταγματάρχης μὲ κάνει καὶ πληρώνω
τὴν κάθε τσοκολάτα πρὸς φράγκα ἑκατό.

—

Πᾶνε τὰ κέρδη ὅλα, πᾶνε καὶ τὰ 'δικά μου,
κι' ἐσκόπευα νὰ βγάλω μ' αὐτὰ ἐφημερίδα...
μὰ τώρα; πᾶν 'στὸ βρόντο τὰ τόσα σχέδιά μου,
καὶ μένω μὲ τοῦ κέρδους μονάχα τὴν ἐλπίδα.

—

Τύχη καμμιὰ γιὰ 'μένα θαρρῶ πῶς δὲν ὑπάρχει
οὔτε εἰς τὴν *πασσέτα*, οὔτε 'στὸ *Λασκετέ*....
'Ακοῦς ἐκεῖ νὰ παίξω μὲ τὸν Συνταγματάρχη;
δὲν πήγαινα νὰ παίξω εἰς ἕναν καφενέ;

—

Ἡ 'μέρα ξημερόνει, παράταις καὶ κανόνια,
καὶ κοῦρκοι μὲς 'στοὺς φούρνους μυρίζουν καὶ καπόνια.
Καὶ νά! τ' ὀγδόντα πέντε πρωΐ πρωΐ μὲ βλέπει
τὸν *Ἄσσο* νὰ ξαγκάνω χωρὶς λεπτὸ 'στὴν τσέπη.

—

Γ. Σουρης.

ΧΑΡΙΝ ΑΝΤΙ ΧΑΡΙΤΟΣ

Τὸ Φαναράκι κεῖται εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Βοσπόρου· ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴν γοητευτικὴν γραφικότητα τῶν ἄλλων προκοστείων, τῶν ἐπὶ τῶν καταφύτων λόφων ἀνερριχημένων καὶ φιλαρέσκως ἐγκατοπτριζομένων εἰς τὰ πράσινα τοῦ Καταστένου κύματα. Ἐπ' αὐτοῦ χύνει τὴν ἀγρίαν της ἀναπνοὴν ἡ ὄπισθέν του βρυχωμένη Μαύρη Θάλασσα.

Ἐν τῷ μικρῷ λιμένι σταθμεύουσιν ἠγκυροβολημένα πλοῖα ἀναμένοντα τὴν μεσονυκτίαν τροπὴν τοῦ ἀνέμου, ὅπως ἀπάρωσιν μετὰ τὸν ὄρθρον· οἱ ναῦται, ἀνελκύσαντες εἰς τὴν ἀκτὴν τὰς λέμβους, κάθηνται ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ καφενείου καθ' ὁμίλους.

— Αἴ, παιδιά, πᾶμε μέσ' 'ς τὸ καΐκι, βράδυασε, εἶπε πρὸς ἕνα τῶν ὁμίλων ὑψηλὸς ναύτης, ἀμπαδέριαν φορῶν γούναν, πλατεῖαν μαλλίνην περισκελίδα καὶ ὑψηλὸν φέσιον μετὰ μακρᾶς κυανῆς φούντας.

— Καπετάνιε, εἶπεν εἰς τῶν ναυτῶν, ὁ Σαλῆς ὁ καφετζῆς σ' ἐζητοῦσε νὰ πᾶτε 'ς τὸ σπίτι του· ἤθελε νὰ σὲ ἰδῇ ἡ μάνα του, ἡ χανούμισσα.

— Μ' εὑρῆκε κ' ἐπήγαμε, εἶπεν ὁ καπετάνιος.

Ὁ ναυτόπαις μετεκόμισεν ἐκ τοῦ ἐγγὺς ἐκεῖ παντοπωλείου σάκκον πλήρη ἄρτων, οἱ ναῦται δὲ τὰ βαρέλια τοῦ νεροῦ καὶ τὴν ἄλλην κουμπάνιαν τοῦ πλοίου.

— Ἀβάρα παιδιά! εἶπεν ὁ πλοίαρχος.

Καὶ ὤθησε μετὰ τῶν ναυτῶν τὴν λέμβον, ἥτις εἰσωλίσθησεν εἰς τὸ ὕδωρ αὐλακώσασα τὴν ἄμμον. Ὁ ναυτόπαις εἰσπηδήσας προσήρμοσε τὰς κώπας εἰς τοὺς σκαλμούς.

— Καλὸ κατευόδιο, ἀδέρφι μου Διαμαντῆ, εἶπε φωνή τις τουρκιστί.

— Καλὴ ἀντάμωσι, Σαλῆ μου, ἀπήντησεν ὁ πλοίαρχος στραφεὶς πρὸς τὸν πλησιάσαντα Ὀθωμανόν.

Καὶ ἐναγκαλισθέντες ἐφιλήθησαν θερμῶς, ἐν ᾧ πολιόθριξ ἰμάμης, μὲ πράσινον σαρίκιον ἐγγὺς ἐκεῖ καθήμενος βλοσυρὸν ἔρριψεν ἐπ' αὐτῶν βλέμμα, ὑβρίζων ὑπὸ τὸν μύστακά του τὸν ἀνάξιον Ὀσμανλῆν, ὅστις ἐθεθήλου τὰ χείλη του μὲ τὸ φίλημα ἑνὸς *γκιαούρ*.

Ἡ λέμβος ἀπομακρυνθεῖσα τῆς ἀκτῆς προσήγγισεν εἰς ἓν τῶν ἠγκυροβολημένων πλοίων.

Ἀφ' οὗ δ' ἀνέβησαν πάντες,

— Καπετάνιε, εἶπεν εἷς τῶν ναυτῶν, σήμερα ποῦ εἶδα πάλι τὸ Σαλῆ, θυμήθηκα ὅσα ἄκουσα γιὰ τὸν γλυτωμὸ καὶ τῶν δυό σας· μεῖς τότε λείψαμε μὲ τὴ *Βαγγελίστρα* 'ς τὴν Ἀγαθόπολι καὶ δὲν τὰ καλοξέρομε· δὲν μᾶς τὰ λές καταλεπτῶς;

— Νὰ σᾶς τὰ 'πῶ, εἶπεν ὁ καπετὰν Διαμαντῆς.

Εἶχεν ἐπέλθει ἤδη ἡ νύξ· ὁ πλοίαρχος καὶ οἱ ναῦται ἐκάθησαν εἰς τὴν πρύμνην· ἐν ᾧ δ' ὁ ἐπὶ τῆς βραχώδους ἀκτῆς ὑψηλὸς φανὸς ἤρχισεν ἐκπέμπων τὴν ζωηρὰν καὶ διαλείπουσαν ἀκτινοβολίαν του, ἐλπίδα τῶν ναυτιλλομένων, καὶ ἐπὶ τῶν πλοίων ἀνηρτῶντο πράσινα καὶ ἐρυθρὰ φῶτα, ἐν τῇ σιγῇ τοῦ λιμένος ἦν οὐδὲν ἐτάραττεν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἦν μόνον ἡ λάμψις τοῦ σιγάρου τῶν ναυτῶν διέστιζεν ἐπὶ στιγμήν, ὁ καπετὰν Διαμαντῆς εἶπε:

— Ὅντας οἱ Ῥοῦσοι κατέβηκαν 'ς ταῖς Σαράντα Ἐκκλησιαῖς, τὸ τούρκικο ἀσκέρι τράβηξε γιὰ τὴν Πέλι φεύγοντας· ἡ καβαλλαρία πέρασε ἀπ' τὸ χωριό μας· οἱ Τοῦρκοι κόνεψαν 'ς τὰ σπίτια μας τ' ἄλογά τους τἄβαλαν 'ς ταῖς αὐλαῖς μας, ὡς καὶ τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησιᾶς τὸν ἔκαναν ἀχοῦρι.

Οἱ στρατιῶταις ἔφερναν μαζί τους ἀπ' τὰ μέρη τῆς Βουλγαριᾶς λογιῶν λογιῶν πράμματα· κοντογούνια, σιτζαντέδες, γιορντάνια, ἀσημικά, δισκοπότηρα· σ' ἔπιανε μία ἀνατριχίλα νὰ συλλογιέσαι τί ἀπόγειναν ἡ ἐκκλησιαὶς καὶ τὰ σπίτια ποῦ τἄχαν γιὰ στολίδια τους, καὶ τί ἀπόγειναν τὰ κορμιὰ ποῦ τὰ φοροῦσαν· οἱ στρατιῶταις τὰ πωλοῦσαν 'ψθηνά· αἴ, τί τοὺς κόστιζαν! μ' ἕνα 'κατοστάρι καῦμὲ γέμιζες τὸ σπίτι σου· μερικοὶ 'πῆραν, οἰκονομήθηκαν· ἐμένα δὲν μ' ἄφησε ἡ Σμαραγδή, ἡ γυναῖκά μου νὰ πάρω τίποτε· τῆς φαίνονταν σὰν νἄταν στοιχειωμένα μὲ τὸ αἷμα τῶν σφαγμένων, καὶ πῶς τὴν νύκτα ἅμα πατοῦσε 'πάνω σ' ἐκεῖνα τὰ κιλίμια θἄκουε κάτω ἀπ' τὰ πόδια της κανένο σβυσμένο ψυχομάχημα.

Ἄς εἶνε· 'ς τὸ σπίτι μου εἶχαν κονέψει πέντε ἀνατολίταις τοῦρκοι· μὰ γιὰ τὴν καλή μου τύχη ὁ *ὄρμπασής* τους βρέθηκε νὰ μὲ γνωρίζῃ· ἦταν καφετζῆς 'ς τὸ Φανάρακι, κ' ὅταν περνοῦσα ἀπ' ἐδῶ βλεπόμασταν. Μὲ 'μέρα μὲ παίρνει μονάχο καὶ μὲ λέγει:

— Καπετὰν Διαμαντῆ, πάρ' τὴ φαμίλια σου καὶ φύγε· κακὰ μαντάτα μᾶς ἔρχονται· φοβοῦμαι μὴν ἀγριέψῃ τ' ἀσκέρι καὶ κακοπάθετε.

— Ἀμ' ποῦ νὰ φύγω μὲ τόσα παιδιά; τοῦ λέγω, ποῦ νὰ πάγω; σὲ ποιόν ν' ἀφήσω τὸ σπίτι μου, τὸ νοικοκυριό μου; ἂν εἶνε γραφτό μου νὰ πεθάνω σφαγμένος, ἂς μὲ σφάξουν· τὸ γραφτὸ δὲ ξεγράφεται.

Ἀπὸ τότε εἶχα τὴν ἔννοια· λαγοκοιμώμασταν· πλαγιάζαμε 'ντυμένοι κ' εἴχαμε τ' αὐτιά μας τσιτωμένα μὴν ἀκούσωμε τίποτε. Μὲ νύχτα, δύο ὧραις ὕστερα ἀπ' τὰ μεσάνυκτα ἀκούω ἔζαφνα νὰ βαρᾷ ἡ *τρομπέτα* 'ς τοὺς δρόμους καὶ νὰ φωνάζῃ ἄγρια τοὺς στρατιῶτας νὰ σελλώσουν τ' ἄλογά τους νὰ φύγουν· τοὺς ἦρθε τηλεγράφημα πῶς ὁ Μόσκοβος ζύγωσε· ἡ γυναῖκά μου ἄρχισε νὰ τρέμῃ· ἔκανε τὸ σταυρό της καὶ σηκώθηκε καὶ ἔσβυσε τὴν κανδύλα γιὰ νὰ μὴ φαίνεται φῶς μέσ' τὴν καμαρά μας· ἄκουα τὴν καρδιά της καὶ τῆς κόρης μου νὰ κτυπᾷ 'σὰν 'ρολόγι κάτω ἀπὸ τὸ πάπλωμα. Ἔξαφνα ἀκοῦμ' ἕνα βρόντο 'ς τὴν πόρτα, πετιέται ἡ κλειδαργιά, καὶ 'μπαίνουν μέσα ἁρματωμένοι, ἕτοιμοι γιὰ φευγιό, οἱ Τοῦρκοι· φέρνουν φῶς· ἕνας τρέχει 'ς τὸ σεντοῦκι ποῦχαμε τὸ μαλαματικό μας· ἕνας ἄλλος χύνεται 'πάνω 'ς τὴν κόρη μου ποῦ φοροῦσε γιὰ φύλαξι ἀπάνω της τὸ γιορντάνι της καὶ τὰ διαμαντικά της· ἐγὼ τινάζομαι ἀπάνω· ἡ ἀπελπισία μ' ἐθέριωσε· σκουντῶ μακρυὰ ἀπ' τὴν κόρη μου τὸν ἕνα, τοὺς παλεύω ὅλους· μὰ 'ς τὰ ὕστερα μὲ πιάνουν, μὲ βαστοῦν δυό, καὶ ἕνας ξεσπαθόνει, καὶ 'ς τὴν τρομερὴ στιγμὴ ποῦ ἔπεφτε τὸ σπαθί, μέσα 'ς τοὺς θρήνους τῆς γυναίκας μου καὶ τῶν παιδιῶν μου, εἶδα τὸν ἕναν ἀπ' αὐτοὺς νὰ σέρνῃ τὴν κόρη μου, κοπέλα εἰκο-

σι χρονῶν... τὸ σπαθὶ ἔπεσε· μὰ δὲ μ' ἔσφαξε· μόνο 'ξώπετσα μ' ἐπῆρε, γιατὶ βρέθηκε ἕνα χέρι καὶ τὸ κράτησε, τὸ χέρι τοῦ Σαλῆ, ὁποῦ γύρισε ἀπὸ τοῦ *γεσύζμπαση* ποῦ τὸν εἶχε κράξει νὰ τοῦ δώση διαταγή.

— Βρέ σκυλιά, τοὺς φώναξε, 'μεῖς χανόμασθε 'δῶ καὶ σεῖς κλεψιαῖς καὶ σκοτωμοὺς λογαριάζετε; δὲν φοβᾶσθε τὸν Θεό; Καὶ τοὺς ἄρχισε μὲ ταῖς διπλαριαῖς καὶ τοὺς πέταξε ἔξω, καὶ τοὺς κυνήγησε μὲ τὸ σπαθὶ ξεγυμνωμένο.

Σὲ 'λίγο ἀκούσαμε τὸν ποδοβολητὸ τῶν ἀλόγων τους ποῦ ἔφευγαν κι' ἐμεῖς μὲ 'μάτια δακρυσμένα παρατηρούσαμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ δὲν πιστεύαμε ἀκόμα πῶς ἡ Παναγία μᾶς ἐφύλαξε καὶ τὴν τιμή μας καὶ τὴν ζωή μας...

Ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέραις ἔρχονται καμμιὰ δεκαριὰ Τοῦρκοι στρατιῶταις· τοὺς ἔστειλαν νὰ μάθουν ὡς ποῦ ἔφθασαν οἱ Ῥοῦσοι καὶ νὰ πάρουν καὶ τὴν μηχανὴ τοῦ τηλέγραφου ποῦ τὴν παράτησε ὁ τηλεγραφιστὴς ἐκείνη τὴ νύχτα κ' ἔφυγε μαζί τους· τὴν 'πῆραν κ' ἔφυγαν βιαστικά· μὰ ὕστερα ἀπὸ 'λίγη ὥρα νάσου κ' ἔρχονται καμμιὰ εἰκοσιπενταριὰ Ῥοῦσοι· σὰν νὰ τοὺς εἶχαν παραγγελιά· κάτι ἄντρες ἴσα μ' ἐκεῖ ἀπάνω, ξανθοί, μὲ κασκέτα καὶ κοντάργια μακρυά· βρωμοῦσαν βότκα· τ' ἄλογά τους, θηρία· καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔστελναν νὰ ἰδοῦν 'μπρός ἀπὸ τὸ στράτεμμα μὴν εἶνε πούποτα κρυμμένοι Τοῦρκοι.

— Τώρα δὰ ἦταν 'δῶ, δέκα Τοῦρκοι! τοὺς λέγει ἕνας.

Κεντροῦν τ' ἄλογά τους κι' ἀστραπή· χωρίζονται σὲ δύο καὶ τρέχουν, τρέχουν καὶ βάζουν 'ς τὴ μέση τοὺς Τούρκους. Οἱ Τοῦρκοι 'ς τὴν ἀπελπισία τους γυρνοῦν 'πίσω γιὰ νὰ προφθάσουν νὰ χωθοῦν 'ς τὸ χωριὸ μπὰς καὶ γλυτώσουν. Οἱ Ῥοῦσοι τότε τοὺς ἔβαλαν 'μπρός· μπάμ! μπούμ! σκότωσαν τρέχοντας τοὺς ἐφτά· οἱ τρεῖς πρόφθασαν κ' ἔφθασαν ὡς ὄξω ἀπ' τὸ χωριό, 'ς τὰ τούρκικα τὰ μνημόρια· μὰ ὁ ἕνας ἦταν λαβωμένος· τότε κυττάζω καὶ τί βλέπω; ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Σαλῆς. Ἀχ! κακόμοιρε Σαλῆ, πάει, χάθηκες! εἶπα μέσα μου. Σὺ μ' ἐγλύτωσες μὰ γὼ δὲν 'μπορῶ νὰ σὲ γλυτώσω· καὶ χωρὶς νὰ καλοσυλλογισθῶ τί κάνω, ζυγόνω 'ς τὸν ἀρχηγὸ τῶν ῥούσων καὶ μισὰ ῥούσικα, μισὰ βουλγάρικα, μισὰ ῥωμαΐκα τοῦ λέγω: — *Βρατούσκα*, ὄχι σκοτώσει τούρκ· φθάνει ὅσοι σκοτώσει, καὶ τοῦ ἔδειχνα τοὺς σκοτωμένους ποῦ ἦσαν ξαπλωμένοι 'ς τὸ δρόμο· αὐτοὺς φυλάξει ἐμεῖς, καὶ σὰν ἔρθη σεῖς δώση ζωντανούς.

— Ναί, ναί, εἶπαν καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοί, ἡμεῖς φυλάξει.

— Χαρός! εἶπε τότε αὐτός.

Ἔτσι ποῦ δὲν τοῦ κόστιζε νὰ τοὺς σκοτώση τὸ ἴδιο δὲν τοῦ κόστιζε καὶ νὰ τοὺς ἀφήση ζωντανούς· σάμπως τοὺς ἄφησε γιὰ νὰ δείξη 'ς τὸν ἀρχηγό του πῶς ἔπιασε καὶ ζωντανοὺς σκλάβους· γιατὶ φεύγοντας μᾶς παράγγειλε νὰ τοὺς φυλάξωμε καλὰ ὅσο νὰ ξανάλθουν· τότε 'πῆραν τἄλογα τῶν τούρκων, τὰ τουφέκια των, τὰ 'ρολόγια των, τὴ μηχανὴ τοῦ τηλεγράφου κ' ἔφυγαν· ἕνας εἶδε πῶς ὁ Σαλῆς φοροῦσε καινούργια 'ποδήματα· γύρισε πίσω, τοῦ εἶπε νὰ τὰ βγάλη, τὰ πῆρε κ' ἐπρόκαμε τοὺς ἄλλους· κ' ἔτσι ὁ Σαλῆς, πατῶντας μὲ τὰ τσουράπια χάμου, καὶ οἱ ἄλλοι δυὸ 'μπῆκαν μὲ καταφρόνιο μέσ' 'ς τὸ χωριό· γιὰ νὰ μὴ φύγουν τοὺς ἔβαλαν 'ς τὴ μέση κἄτι 'δικοί μας μὲ τὸ τουφέκι 'ς τὸ χέρι· γιατὶ τότε, θυμᾶσθε, ἤμασταν ὅλοι ἁρματωμένοι. Ἕνας ἀπ' αὐτουνοὺς ἤτανε Σαραγιώτης, ἀπ' τὸ Σαραΐ τῆς Βύζας, παληκαρᾶς μὲ μαύρη σερβέτα καὶ μεγάλα στριμμένα μουστάκια· οἱ *μπασιμποζούκηδες* τοῦ εἶχαν κάψει τὸ σπῆτί του, τοῦ εἶχαν σκοτώσει τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιά του· ἄχ! νὰ βλέπατε 'κεῖνο τὸ μάτι του! δὲν εἶδα πειὸ ἄγριο 'μάτι 'ς τὴ ζωή μου· εἶχε μέσα ὅλαις ταῖς φλόγαις τοῦ σπιτιοῦ του, ὅλους τοὺς βόγγους τῆς γυναῖκάς του, ὅλο τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν του· ἤρχονταν ἀπὸ 'πίσω τους καὶ ἔτριζε τὰ δόντια του καὶ τοὺς κτυποῦσε μὲ τὸ κοντάκι τοῦ *σισανέ* του μουρμουρίζοντας: Σκυλιά! λωρίδα λωρίδα θὰ κόψω τὸ τομάρι σας!

Οἱ στρατιῶταις μὲ 'μάτια δακρυσμένα καὶ σκυφτὸ κεφάλι πήγαιναν 'μπρός· κ' ἐγὼ συλλογιώμην πῶς καὶ πάλιν δὲν στέκουνταν γερὰ 'ς τὸν ὦμο τὰ κεφάλια τους· ποῦ νὰ τοὺς βάνωμε; τοὺς βάναμε 'ς τοῦ Μαργαρίτη τοῦ χάνι· μαζώξαμε παράδες, τοὺς ἀγοράσαμε ψωμὶ καὶ φαγεῖ· κάτω 'ς τὴν πόρτα τρεῖς ἁρματωμένοι φύλαγαν βάρδια.

Μὰ ὁ Σαραγιώτης διψοῦσε αἷμα· μέσα σ' ἕνα καφενὲ ἄρχισε: Τί τὰ φυλᾶμε τὰ σκυλιὰ καὶ δὲν πᾶμε νὰ τὰ πετσοκόψωμε καὶ νὰ ρίξωμε τὰ κομμάτια τους 'ς τοὺς σκύλους; τοὺς ἀγρίεψε ὅλους καὶ καμμιὰ δεκαριὰ παληκάρια 'πῆραν τὰ τουφέκια τους νὰ πᾶν νὰ σπάσουν τὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ, ν' ἀνεβοῦν νὰ τοὺς σκοτώσουν· ἐγὼ τῶμαθα· τρέχω 'ς τοὺς δημογέροντες.

— Μεγάλο κακὸ θὰ γείνη· θέλουν νὰ σκοτώσουν τοὺς Τούρκους· τοὺς ἄφησαν οἱ Ῥοῦσοι τὴ ζωὴ καὶ θὰ τὴν πάρωμε ἡμεῖς; Αὐτὸς ὁ Σαραγιώτης σὰ θέλει νὰ πιῇ αἷμα, ἂς πάη ἀλλοῦ· ὄχι μέσ' 'ς τὸ χωριό μας· ἂς μὴν ἀνάψη τέτοια φωτιὰ 'πάνω 'ς τὰ κεφάλια μας. Οἱ δημογέροντες ἐπῆγαν ὡς τὸ χάνι καὶ βρῆκαν τοὺς ἁρματωμένους· ποιὸς ἦτο ναύτης 'ς τὸ καΐκι τους, ποιὸς ἦτο σκαφτιᾶς 'ς τὰ χωράφια τους· τοὺς 'μίλησαν κι' αὐτοὶ ἄκουσαν κ' ἔφυγαν· μὰ ὁ Σαραγιώτης ἄφρισε· ἕνας ἀπὸ τοὺς στρατιώταις ἄκουσε τὴν ὀχλοβὴ καὶ ἔσκυψε ἀπ' τὸ παράθυρο νὰ ἰδῇ· τὸν 'πῆρε τὸ 'μάτι τοῦ Σαραγιώτη· τὸν σημαδεύει μὲ τὸ *σισανέ* του, καὶ μπάμ! τοῦ χώνει μέσα 'ς

τὸ μυαλὸ τὸ βόλι· καὶ τὸν ἀφίνει 'ς τὸν τόπο χωρὶς νὰ κάνη κίχ· δὲν πρόφθασε οὔτε 'πίσω νὰ πέση κ' ἔμεινε' ἐκεῖ, σκυμμένος 'ς τὸ παράθυρο, κυττάζοντας μὲ 'μάτια ἀνοικτὰ καὶ πεθαμένα τί γίνεται ὄξω 'ς τὸ δρόμο.

Ἀπὸ τότε ἄρχισε νὰ τρέμη ἡ καρδιά μου γιὰ τὸν Σαλῆ· ὥρα μὲ τὴν ὥρα, θὰ τὸν καρφώση κι' αὐτόν σὲ κανένα παράθυρο ὁ Σαραγιώτης, ἔλεγα μέσα μου, πρέπει νὰ τὸν φευγατίσω ἀπὸ τὸ χάνι· μὰ πῶς; ἡ βάρδια φύλαγε ὁλόενα 'ς τὴν πόρτα.

Μιὰ βραδυά, ποῦ τριγυρνοῦσα ἐκεῖ κοντά, μονομιᾶς μοῦ ἦρθε ἕνα πρᾶγμα 'ς τὸ νοῦ μου· πῶς τὸ χάνι αὐτό, ὅταν τὸ βαστοῦσε ὁ Μελιγκότσης, ὁ πεθερός μου, τριάντα χρόνια κ' ἐδῶ, εἶχ' ἕνα πορτάκι ἀπ' τ' ἀχοῦρι τοῦ πλαϊνοῦ σπιτιοῦ του γιὰ νὰ μπαινοβγαίνη εὔκολα· χρόνια τώρα ἦταν καρφωμένο καὶ κανεὶς δὲν τὸ θυμούντανε· τὸ σπίτι τοῦ Μελιγκότση, τὸ ξέρετε, εἶνε σὰν 'δικό μου· ξεκαρφόρνω ἡσυχα τὸ πορτάκι· καὶ τὰ μεσάνυχτα σιγά, σιγά, σὰν κλέφτης, κρατῶντας τὴν ἀνασασί μου, μπαίνω 'ς τὸ χάνι, ἀναβαίνω 'πάνω.

— Σαλῆ, Σαλῆ!

Σκουντῶ τὸν Σαλῆ, τινάχθηκε 'πάνω τρομαγμένος γιατὶ μὲ τὸ χάρο κοιμώντανε ὁ καϋμένος καὶ μὲ τὸ χάρο ξυπνοῦσε.

— Σαλῆ, εἶμ' ἐγώ, ἔλα νὰ φύγωμε.

— Νὰ πάρωμε καὶ τὸν σύντροφό μου.

Μὰ 'κεῖνος ἦταν ἀνάσκελα ξαπλωμένος, καὶ μ' ἀνοικτὰ 'μάτια κι' ἀνοικτὸ στόμα ἐπαράδινε ψυχή· γιατὶ ἡ πληγή του δίχως γιατρὸ καὶ γιατρικὰ φαρμάκωσε τὸ αἱμά του.

— Ἔλα, Σαλῆ, γιατὶ ἂν μᾶς πιάσουν, χαθήκαμε κ' οἱ δυό μας.

Σιγά, σιγὰ καταβαίνομε, τὸν βγάζω ἀπ' τὸ πορτάκι· τὸν δίνω μιὰ γούνα μου καὶ τυλίγεται καὶ ἴσια 'ς ταῖς Σέρβαις· τὸ καΐκι μᾶς ἀπάντεχε φορτωμένο· πρὶν χαράξη σαλπάραμε.

Ἀχ! τί λύσσα ἦταν τοῦ Σαραγιώτη τὸ πρωὶ ὄντας εἶδε πῶς τοῦ ξέφυγαν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ οἱ δυὸ οἱ Τοῦρκοι: ὁ ἕνας πεθαμένος καὶ ὁ ἄλλος φευγάτος· κρῖμα 'ς τὰ βόλια τοῦ *σισανέ* του ποῦ τὸν εἶχε γεμίσει μὲ ὅρκο νὰ τοὺς σκοτώση! Ἂν μ' εὕρισκε 'κείνη τὴν ἡμέρα, μοῦπαν, δίχως ἄλλο θὰ μὲ σκότωνε.

Μὰ ἐγὼ ἤμουν μακρυά, 'ς τὴν Πόλι. Ὄντας φθάσαμε 'ς τὸ Φαναράκι, κι' εἶδε καὶ ἄλλους Τούρκους ὁ Σαλῆς καὶ πίστεψε πειὰ καλὰ πῶς ἐγλύτωσε, τότε νὰ βλέπατε φιλιὰ καὶ κλάμματα· μὲ πῆγε 'ς τὴ μάνα του, τὴ γρηὰ χανούμισσα, κι' αὐτὴ μοῦδωκε εὐχαῖς, εὐχαῖς! ἀπὸ τότε εἴμασθε σὰν ἀδέλφια.

Τί νὰ σᾶς 'πῶ, βρὲ παιδιά, 'ξέρω πῶς Χριστιανὸς καὶ Τοῦρκος δὲν 'μποροῦν νὰ ἀγαπηθοῦν 'ς τἀληθινά· τοὺς χωρίζουν τὸ αἷμα ποῦ ἔχυσε ὁ ἕνας καὶ τὰ δάκρυα ποῦ ἔχυσε ὁ ἄλλος τετρακόσια χρόνια· μὰ ἐμεῖς ὁποῦ ὁ ἕνας χρωστάει 'ς τὸν ἄλλον τὴ ζωή του, ἀγαπιώμασθε σὰν νὰ μὴ μᾶς χωρίζη καμμιὰ πίστι· κι' ὅταν βλέπω τὸ Σαλῆ, καὶ τὴ μάνα του τὴ χανούμισσα ν' ἀγαποῦν ἔτσι τοὺς χριστιανούς, ποῦ ἔρχονται 'ς τὸν νοῦ μου τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, Θεὸς συγχωρέστονε, πῶς μέσα 'ς τὴν Πόλι ἀπὸ τότε ποῦ τὴν ἐπῆρε ὁ Μωχαμέτης, πολλοὶ γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸ σφάξιμο τούρκεψαν· καὶ φαίνονται Τοῦρκοι, καὶ φοροῦν σαρίκι, καὶ πηγαίνουν 'ς τὸ τζαμί, καὶ κάνουν τὸ ναμάζι των, μὰ κρυφά, εἶνε χριστιανοί, καὶ μὲς 'ς τὸ σπίτι των, βαθειά, βαθειά, κάτω ἀπὸ σαράντα σκαλιὰ ἔχουν τὸ ἐκκλησάκι των μὲ ταῖς εἰκόνες καὶ τὸ κανδῆλί του. Ἀπ' αὐτοὺς θἄνε κι' ὁ Σαλῆς.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ἐν ᾧ ὁ φανὸς διέχεε τὰς τελευταίας τρεμούσας ἀκτῖνάς του, καὶ εἰς τὸ βαθέως ὑπνῶττον ἔξω Φαναράκι ὁ ἱμάμης ἀπὸ τοῦ μιναρὲ ἔμελπε λιγέως καὶ μελαγχολικῶς τὸ ἐωθινὸν *ἐζάν*, γαλακτώδης δὲ ὁμίχλη ἠωρεῖτο ὑπὲρ τὰ φρίσσοντα τοῦ πόντου κύματα, οἱ ναῦται ἠγέρθησαν ἀπὸ τὰς καπότας των μεθ' ὧν εἶχον κατακλιθῆ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὁ δὲ πλοίαρχος ἀνελθὼν ἀπὸ τὴν *κάμαραν* παρετήρει ἐπαστικῶς τὸν ὁρίζοντα· ὁ ναυτόπαις ἀνῆλθε καὶ ἔλυσε τὰ ἱστία, οἱ ναῦται ἀνείλκυσαν τὴν ἄγκυραν, καὶ ὁ καπετὰν Διαμαντῆς τὸν οἴακα τοῦ πηδαλίου στρέψας διηύθυνε τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου πρὸς τὸ στόμιον τῆς Μαύρης θαλάσσης, ἀφ' οὗ κατέβη εἰς τὸ εἰκονοστάσιον καὶ εἶδεν ὅτι ἡ κανδύλα εἶχεν ἔλαιον, καὶ ἔκαμε τὸν σταυρόν του πρὸ τοῦ εἰκονίσματος τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἀρ. Π. Κουρτιάδης

Ο ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ

Πρᾶγμ' ἀπίστευτον, ἀλλ' ὅμως, ὦ Ἑστία, πίστευσέ μου·
ψεύματα ποτὲ δὲν εἶπα, οὐδὲ θὰ εἰπῶ ποτέ μου.
Τὸν ἐγνώρισα, τὸν εἶδα, συνεζήτησα μαζί του,
μάρτυρες οἱ δύο ἔτι ἐπιζῶντες ἀδελφοί του.

Εἶχεν ἄλλοτε γυναῖκα καὶ υἱὸν καὶ θυγατέρα,
τὰς ἐπῆρε καὶ τὰς δύο — πρὸς χαρόν του — ἡ χολέρα,
κ' ἔμεινε μὲ τὸν υἱόν του κ' ἔτρωγον τὸν πλεῖστον χρόνον
λάχανα ὠμὰ ὀλίγα μὲ ὀλίγον ἅλας μόνον.

Προσκληθεὶς ποτε εἰς γεῦμα βουλευτοῦ ὑποψηφίου,
εὗρε τρόπον καὶ ἐπῆρε ἓν τεμάχιον τυρίου,
καὶ το ἔχωσεν ἐντέχνως εἰς τὸν κόλπον του τὸν κρύον,
καὶ δὲν εἶδεν ὅτι πάντες ἔβλεπον καὶ ἐμειδίων.

Ὅτε εἰς τὴν ρυπαράν του ἐπανῆλθε κατοικίαν
θλίβων μὲ τὰς δύο χεῖρας τὴν πολύτιμόν του λείαν,
ἄγρυπνος τὴν νύκτα ὅλην καθιστὸς 'ς τὸν κράββατόν του
συνεζήτει τί νὰ κάμῃ τὸ ἀστεῖον λάφυρόν του.

Τέλος, τοῦ ζητήματός του δὲν εὑρῆκε λύσιν ἄλλην,
παρὰ μόνον νὰ ἐγκλείσῃ τὸ τυρίον εἰς φιάλην,
καὶ νὰ ἔχῃ ὅταν θέλῃ τῆς τροφῆς του ποικιλίαν,
τὸν ξηρὸν του ἄρτον τρίβων 'ς τῆς φιάλης τὴν κοιλίαν.
Περιττὸν νὰ εἴπω ὅτι ἡ φιάλη 'σφραγισμένη
εἰς τὸ βάθος συρταρίου ἦτο πάντα κλειδωμένη.
Ἔτυχε μίαν ἡμέραν ὁ πτωχὸ ν' ἀργοπορήσῃ
ἐν ᾧ ἤδη μεσημβρία εἶχε πρὸ πολλοῦ κτυπήσῃ·
ὅτε αἴφνης νά! ἐμβαίνει καὶ εὑρίσκει τὸν υἱόν του
ἔμπροσθεν τοῦ συρταρίου ... φαντασθῆτε τὸν θυμόν του.
« Ἔλ. ἀνόητε, τί κάμνεις, τί μου κάμνεις αὐτοῦ πέρα!
— Ἔπερασε τὸ μεσημέρι καὶ ἐπείνασα, πατέρα·
ἅμως ἐπειδὴ εὑρῆκα τὸ συρτάρι κλειδωμένο
καὶ δὲν εἶχευρα ποῦ ἔχεις τὸ κλειδάκι φυλαγμένο,
δὲν εἰμπόρεσα νὰ τρίψω τὸ ψωμί μου 'ς τὴν φιάλην·
διὰ τοῦτο, ὡς με βλέπεις, μὲ ἐγκράτειαν μεγάλην
νὰ τὸ τρίβω 'ς τὸ συρτάρι περιορίζομαι, πατέρα.
— Καὶ χωρὶς τυρὶ νὰ μείνῃς δὲν ἠμπόρεσες μιὰ 'μέρα;
Λείμαργε! δὲν ξέρεις ὅτι τὸ πολὺ τυρὶ μᾶς βλάπτει,
ὅτι φλέγα ὀλεθρίαν εἰς τὰ σπλάγχνα μας ἀνάπτει;
ἢ μὴ θέλεις νέος νέος ἔξαφνα νὰ μου 'παθάνῃς
καὶ νὰ με κατεξαθεύσῃς καὶ νὰ με καταπικράνῃς;
Κ' ἔπειτα τὸν ἑαυτόν σου ἂν δὲν μάθῃς νὰ ὁρίζῃς,
χρήματα ποτὲ νὰ κάμῃς ἔ, ἀνόητε ἐλπίζεις;»
Καὶ διὰ νὰ συνηθίσῃ τὸν μονάκριβον υἱόν του
νὰ μισῇ τὴν λαιμαργίαν καὶ κρατῇ τὸν ἑαυτόν του,
ἐφορμᾷ τὸν ῥίπτει κάτω καὶ μ' ἀκράτητον μανίαν
τὸν λακτίζει, τὸν λακτίζει, τὸν λακτίζει 'ς τὴν κοιλίαν.

Π. Ι. Φίρμπος

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι ἡ πεζότης τῶν νεωτέρων χρόνων, χρόνων παρατηρήσεως καὶ ἐρεύνης τῶν φαινομένων τῆς φύσεως, θέλει ἐπιδράσει ἐπὶ βλάβῃ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης. Οἱ ποιηταὶ δὲ καὶ οἱ καλλιτέχναι, οἵτινες συνήθως μόνον εἰς τὸ κάλλος τῆς φύσεως προσέχουσι τὸν νοῦν, δὲν βλέπουσιν ἴσως εὐχαρίστως τὰ ἐξαγόμενα τῶν φυσικῶν κυρίως ἐπιστημῶν, αἵτινες ἐξεθρόνισαν τοὺς θεοὺς ἀπὸ τῶν ἑδρῶν αὐτῶν, ἐδίωξαν τὰς νύμφας ἀπὸ τῶν δασῶν, ἀφήρεσαν διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ βίου πᾶν τὸ ποιητικὸν καὶ ἰδεῶδες, καὶ ἐστέρησαν καὶ αὐτὸν τὸν κεραυνὸν τοῦ ποιητικοῦ αὐτοῦ μεγαλείου, ἁρπάσασαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Διός.

Αἱ σκέψεις αὗται περὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἶνε ἄδικοι, διότι εἰς τὴν ἀντίληψιν καλλονῆς φυσικῆς ἢ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἔμπνευσιν οὐδόλως δύναται νὰ ἔχῃ ἐπίδρασιν ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξερεύνησις, καὶ ἡ γνῶσις ὅλων τῶν αἰτίων καὶ τῶν λεπτομερειῶν, τῶν συντρεχουσῶν εἰς δημιουργίαν τοῦ κάλλους. Ὀλίγα παραδείγματα θέλουσιν ἀρκέσει ὅπως καταδειχθῇ ὅτι ὅ τε καλλιτέχνης καὶ ὁ ποιητὴς καὶ ὁ φυσιοδίφης, σπουδάζοντες τὴν φύσιν ἀπὸ διαφόρου ἀπόψεως ἕκαστος, οὐδόλως συναντῶνται ἐν τῇ πορείᾳ των καὶ ὅτι οὐδόλως δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπιβλαβῶς ὁ εἷς ἐπὶ τὸν ἕτερον.

Τί ὡραιότερον ἐαρινῆς ἡμέρας ἐν τῇ ἐξοχῇ καὶ τοῖς ἀγροῖς; « Ἀπανταχοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ » λέγει ὁ ποιητὴς « ἀκούεται βόμβος τις· αἱ πρῶται ψυχαὶ ἅμα ἐξελθοῦσαι τοῦ βομβυκίου λικνίζονται ἐπὶ τῶν πρώτων ῥόδων. Τὸ πᾶν εἶνε νέον ἐν τῇ φύσει, αἱ πόαι, τὰ βρύα, τὰ φύλλα, αἱ ὀσμαί, αἱ ἀκτῖνες. Νομίζει τις ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἔχει λειτουργήσει μέχρι τοῦδε. Οἱ χάλικες τῶν ὁδῶν ἔχουσιν ἀποπλυθῆ πρὸ ὀλίγου. Τὸ βαθὺ ᾖσμα τῶν δένδρων ψάλλεται ὑπὸ πτηνῶν πρὸ ὀλίγου ἐκκολαφθέντων· ἴσως δὲ τὰ κελύφη τῶν ὠαρίων θραυσθέντα διὰ τοῦ μικροῦ των ῥάμφους εὑρίσκονται ἔτι ἐν τῇ νεοττιᾷ. Αἱ πρῶται ἀπόπειραι τῆς πτήσεώς των γίνονται ἐπὶ τῶν ὑποτρεμόντων κλάδων. Ψάλλουσι τὸ πρῶτον ᾖσμα, καὶ ἵπτανται τὴν πρώτην αὐτῶν πτῆσιν. Τὰ ἄγρια καὶ ἥμερα δένδρα, τὰ ἐαρινὰ ἀνθύλλια, ὁ κράκκος καὶ ὁ ὑάκινθος σχηματίζουσι ποικίλον τάπητα διὰ μέσου τῆς πυκνῆς χλόης. Αἱ σεισοπυγίδες καὶ ἀκανθίδες, αἱ κτίζουσαι τόσῳ λαμπρὰς νεοττιάς, λούονται ἐντὸς ῥυακίων. Δι' ἁπασῶν τῶν ὀπῶν, ἃς καταλείπει τὸ πράσινον χρῶμα, διαυγάζει τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ. Νέφη τινὰ μαλθακὰ διώκονται καὶ διώκουσι αἰθερίους νύμφας. Νομίζει τις ὅτι ἀκούει νὰ διέρχηται πρὸ αὐτοῦ ἀλληλοδιαδόχως τὸ πλατάγημα φιλημάτων ἐναλλασσομένων ὑπὸ ἀοράτων χειλέων. Δὲν ὑπάρχει παλαιὸς τοῖχος, ὅστις νὰ μὴ εἶνε κεκοσμημένος ὡς νυμφαγωγὸς διὰ δεσμίδων ἐκ λευκοΐων. Ἅπαντα τὰ φυτά, τὰ δένδρα καὶ οἱ θάμνοι εὑρίσκονται ἐν πλήρει ἀνθήσει. Τὸ ἔαρ χύνει τὸν χρυσὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἄργυρον εἰς τὸν ἀπειρομεγέθη καὶ ἐκ τρυφερῶν κλάδων πεπλεγμένον κάλαθον... ἀπανταχοῦ ἀκούει τις διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας τὸ « καλῶς ὥρισας » προσφωνούμενον. Τὸ φιλόξενον θέρος ἀνοίγει τὴν θύραν αὐτοῦ εἰς τὰ μακρόθεν ἐρχόμενα πτηνά... Τὸ ὡραῖον καὶ τὸ λαμπρὸν γειτνιάζουσι· τὸ μεγαλοπρεπὲς συμπληροῦται διὰ τοῦ χαρίεντος. Τὸ μέγα δὲν ἀποδιώκει τὸ μικρόν. Οὐδεμία φωνὴ τῆς γενικῆς συναυλίας ἀπόλλυται. Ἐκεῖ εὑρίσκονται ἐν μέσῳ τοῦ εὐρέος ὡραίου παντὸς τὰ μικροσκοπικὰ μεγέθη. Διακρίνει τις τὰ πάντα ὡς ἐν διαυγεστάτῳ ὕδατι... « Ἀπανταχοῦ, βλέπει ὁ ποιητὴς τελουμένους ἀρραβῶνας καὶ ἀτελευτήτους γάμους». Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῆς εἰκόνος « διακρίνει διὰ τῶν λοχμῶν ἐν τοῖς θάμνοις καὶ παιδία γελῶντα....»

« Αἱ ἀπιδέαι, αἱ κερασέαι, αἱ ἀχλαδέαι, αἱ κοκκυμηλέαι, κατακαλύπτουσι τὰς ἀτραποὺς διὰ τῶν μεγάλων αὐτῶν λευκῶν ἢ ἐρυθρῶν ἀνθέων.

Ἐπὶ τῆς χλόης ἀναβλαστάνουν γάλανθοι χιονανθεῖς, ἐλξίναι, πρίμουλαι, χρυσάνθεμα, λευκάνθεμα, νάρκισσοι, ἴα καὶ βερονίκαι.... Ὅλως κατάχρυσα ζωΰφια διατρέχουσι διὰ τῶν χαλίκων. .... Αἱ ἐργάτριαι τῶν μελισσῶν περιδινοῦνται βομβοῦσαι διὰ τοῦ ἀέρος καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὰ ἔργα των. Πλήρης εἶνε ἡ παιδιὰ τοῦ θορύβου τῶν ῥυακίων καὶ τοῦ βόμβου τῶν ἐντόμων. Ἡ φύσις βατὴ ἀπανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἔαρος ἐντρυφᾷ ἡδυπαθῶς ἐν σπαργῇ βλαστήσεως καὶ ζωῆς ».

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα πλεῖστα παρόμοια τῶν ποιητῶν ἀναγινώσκων τις δύσκολον εἶνε νὰ μὴ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν φαντασίαν αὐτοῦ τὸν ἤρεμον βίον τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, καὶ μὴ φανταασθῇ πάντα τὰ ὄντα ἐν πλήρει εὐδαιμονίᾳ ἀπολαύοντα τῆς ὑπάρξεως, καὶ οὐδενὸς στερούμενα.

Ἐν τούτοις τὴν φύσιν ταύτην ὁ φυσιοδίφης βλέπει ὑπὸ ἀλλοίαν ὅλως ὄψιν. Ὅπου ὁ ποιητής, μελετῶν τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν, βλέπει κάλλος καὶ χαρμόσυνον θέαμα, ὁ φυσιοδίφης βλέπει τ' ἀποτελέσματα δακρύων καὶ αἵματος. Ὅπως παρασταθῇ ἡ φύσις ὡραία εἰς τοὺς ἡμετέρους ὀφθαλμοὺς ἐξετέλεσε πρὸ ὀλίγου τὰς φρικωδεστέρας πράξεις.

Οἱ ἦχοι, οὓς ἀκούει ὁ ποιητὴς καὶ πᾶς εὐαίσθητος ἁρμονικῶς ἐξερχομένους τοῦ στόματός της, δὲν εἶνέ τι ἄλλο ἢ τόνοι ἐκπεμπόμενοι πρὸς ἀπάτην, ὅπως καλύψωσι τοὺς ὑποκώφους θρήνους τῆς ὀδύνης καὶ τῶν σπαραγμῶν. Ἡ καρδία μας εἶνε μικρὰ ὅπως χωρέσῃ τὸ μέγα αἴσθημα τῆς συμπαθείας, ἣν διεγείρει ἡ ἄποψις τῶν λαθραίων τούτων κακουργημάτων. Καὶ διατί ὄχι, ἀφοῦ συγκινούμεθα καὶ οἰκτείρομεν τὸ θῦμα τὸ ὑπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ λέοντος ἢ τῆς τιγριδος σπαρασσόμενον, κλείομεν δὲ τὰ ὦτα πρὸς τὰς οἰμωγὰς τῶν μυριάδων τῶν θυμάτων, ἅτινα καθ' ἑκάστην ῥίπτονται εἰς τὸν παμμέγιστον τάφον, τὸν ἀνθρώπινον στόμαχον. Καὶ τί εἶνε δὲ ὁ ἀνθρώπινος στόμαχος ἀπέναντι τοῦ φρικώδους βαράθρου τῶν στομάχων ὅλων τῶν ζῴων ὁμοῦ λαμβανομένων; ἅτινα καταπίνουσιν ἀδιακόπως ἀναριθμήτους ζωάς;

Ἐν τινι κινεζικῷ τάπητι εἰκονίζεται καρχαρίας τρώγων κροκόδειλον, ὁ κροκόδειλος τρώγων ὄφιν, ὁ ὄφις δάκνει ἀετόν, ὁ ἀετὸς κρατεῖ εἰς τὸ στῶμα χελιδόνα, ἡ χελιδὼν σκώληκα. Πόσῳ θὰ ἦτο πιστοτέρα ἡ εἰκὼν ἐν ᾗ θὰ παριστάνετο οὐ μόνον ἅπαν τὸ ζωϊκὸν βασίλειον, ἀλλὰ καὶ τὸ φυτικὸν ἀλληλοτρωγόμενα;

Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐρευνῶσα τοὺς νόμους τῆς ζωῆς, ἀνευρίσκει ἀπανταχοῦ πάλην καὶ ἀγῶνα δεινόν. Ἀμείλικτος διεξάγεται πόλεμος πάντων κατὰ πάντων. Εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ εὕρῃ τις πέριξ ἑκάστης ὑπάρξεως φυτικῆς ἢ ζωϊκῆς μυριάδας πτωμάτων. Οἷα, κατὰ τὸ φαινόμενον, εἰρωνεία τῆς ἀεὶ μειδιώσης φύσεως!

Ἤθελον ἀγάγει ἡμᾶς λίαν μακρὰν ὁ λόγος ἂν ἐπεχειροῦμεν νὰ καταδείξωμεν διὰ παραδειγμάτων καὶ ἑτέρας διαφόρους φάσεις τῆς πάλης ταύτης, καὶ τὰς ἐξηγήσεις, ἃς δίδει ἡ ἐπιστήμη εἰς τὰ ὡραιότερα τῶν φαινομένων, ἅτινα μᾶς τέρπουσιν. Ἀναλογισθῶμεν μόνον ὅτι ἅπαντα τὰ λαμπρὰ χρώματα τῶν πτηνῶν, καὶ ὁ κόσμος τῶν λοιπῶν ζῴων καὶ φυτῶν συντελοῦσι πεζότατα εἰς τὴν κατὰ φύσιν διαλογήν, ὅπως τὸ ἄρρεν εὕρῃ τὸ ἀρέσκον αὐτῷ θῆλυ, καὶ ὅτι τὰ λαμπρὰ χρώματα τῶν ἀνθέων καὶ αἱ εὐάρεστοι αὐτῶν ὀσμαὶ σκοποῦσιν ἁπλῶς νὰ ἑλκύσωσι μυσαρὰ ἐνίοτε ἔντομα, ὅπως διατηρηθῇ διὰ τούτων τὸ εἶδος ἐπὶ χρόνον μακρόν.

Ἀλλὰ διατί ν' ἀποπλανώμεθα εἰς ἕτερα παραδείγματα; Αὐτὰ τὰ εὐγενέστερα τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήματα, ἅτινα ὕμνησε καὶ ὑμνεῖ ἀδιακόπως ἡ ποίησις, ὁ ἔρως, ἡ φιλοστοργία, ὁ ἡρωϊσμὸς κ.τ.λ. ἀνάγονται ὑπὸ τοῦ φυσιοδίφου εἰς ζωϊκὰς ὁρμὰς κοινάς, κοινοτάτας εἰς ὅλον τὸ ζωϊκὸν βασίλειον, σκοπούσας δὲ τὴν διατήρησιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ εἴδους. Θέλει φανῇ ἀποτρόπαιος ὁ φυσιοδίφης ὁ λέγων ἡμῖν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ φίλημα ἐραστοῦ πρὸς ἐρωμένην παρακολουθούμενον μέχρι τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀρχῆς, ἀνευρίσκεται ὡς ἔκφρασις στοργῆς, σκοπούσης τὴν πλήρωσιν φυσικῆς ἀνάγκης, ἐν ᾗ ἀγελάδι καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη λείχει διὰ τῆς γλώσσης τὸ νεογέννητον τέκνον της....

Νῦν ἐπαναλάβωμεν ἢ μᾶλλον θέσωμεν τὴν ἐρώτησιν: Ἡ γνῶσις αὕτη τῶν λεπτομερειῶν καὶ τῶν ἐξηγήσεων τῶν φαινομένων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἐμπνεύσεως; Νομίζομεν ὅτι αὕτη οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἀσκεῖ ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς καλλιτέχνου ἢ τοῦ ἀληθοῦς ποιητοῦ. Μήπως ἡ γνῶσις τῶν συστατικῶν τῶν χρωμάτων, ἢ τῆς λεπτομεροῦς ἀνατομικῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, θέλει μειώσει τὴν ἐντύπωσιν ἣν θὰ προξενήσῃ εἰς καλλιτέχνην τινὰ ἢ ποιητὴν ὡραία εἰκών; Κατὰ πόσον δὲ θέλει ἀπαρέσει ἡμῖν μουσικὴ συμφωνία διασήμου μουσικοῦ ἐὰν γνωρίσωμεν ἐκ τίνος εἴδους ζῴου εἶνε τὰ ἔντερα τῶν χορδῶν, ὧν αἱ δονήσεις τόσον ἔπληξαν τὰ αἰσθήματά μας, ἢ ἂν διδαχθῶμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν παλμῶν τῶν χορδῶν, αἵτινες προκαλοῦσιν ἕκαστον ἦχον;

Καὶ ἂν δὲ ὁ φυσιοδίφης ἀποδείξῃ ἑνὸς ἑκάστου δένδρου καὶ ζῴου τὴν πάλην πρὸς ὕπαρξιν, καὶ ἐξηγήσῃ φυσικῶς καὶ λογικῶς τί συμβαίνει κατὰ ἐαρινὴν ἡ χειμερίαν ἡμέραν ἐν παντὶ τῷ ὀργανικῷ κόσμῳ, μήπως μεταβάλλῃ τὴν ὄψιν τῆς εἰκόνος ἢ ἀφαιρῇ τι ἀπὸ τοῦ κάλλους αὐτῆς;

Ἄλλως δὲ ὁ γνωρίζων τὸν ἐνδόμυχον συνειρ-

μόν ἁλων τῶν φαινομένων, ὁ μελετήσας τοὺς παγκοσμίους νόμους τῆς ἀψύχου καὶ ἐμψύχου φύσεως, ὁ παρακολουθῶν μετὰ τοῦ φυσιοδίφου τὰ φαινόμενα ἐν τῇ πορείᾳ των, καὶ ζητῶν τὰ αἴτια αὐτῶν καὶ τὰ αἰτιατά, θὰ αἰσθανθῇ καὶ διὰ τοῦ νοὸς ὅ,τι πρότερον ἠσθάνετο διὰ μόνης τῆς καρδίας· αἱ δὲ ἀντιλήψεις αὐτοῦ πρὸς τῇ ἐπιπολαίᾳ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἡδονῇ θέλουσιν αὐξηθῇ διὰ τῆς κατανοήσεως τῶν αἰνιγματωδῶν ὀδῶν, ἃς ἡ φύσις διέρχεται πρὶν ἢ παραστῇ εἰς τὰ ὄμματά μας εὐπρόσωπος καὶ συγκινήσῃ τὰς εὐαισθήτους ψυχάς. Καὶ ἀπὸ αἰσθητικῆς λοιπὸν ἀπόψεως ἡ σπουδὴ τῆς φύσεως εἶνε ἡμῖν ὠφέλιμος.

Σ. Μηλιαρακης.

Η ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ ΜΟΥ

Ἡ μεγάλη, πράσινη τριανταφυλλιά,
Ποῦ σκεπάζει μὲ κλαριὰ τὴν 'ψηλή μας βρύσι,
'Απ' τὴ γλύκα τοῦ καιροῦ, κι' ἀπ' τὴν ἀντηλιὰ
Ξάφνω εἶχε ἀνθίσῃ.

—

Μὲ χαρὰ καμάρωνα καὶ μὲ 'περηφάνεια
Μεσ' σὲ ρόδ' ἀμύριστα τὰ 'δικά μου μόνα
Μυρωδᾶτα, δροσερά, κάτασπρα καὶ σπάνια
Τώρα τὸν χειμῶνα.

—

Ἡ ἑανθοῦλα ἀγάπη μου πρόβαλ' ἀντικρύ
Μὲ δυὸ 'μάτια φωτερὰ καστανοβαμμένα.
— Πρῶτα τάσπρα ρόδα μου κύτταξες, μικρή,
Κ' ὕστερα ἐμένα.

—

Ἔννοιωσα τί μοῦλεγες δίχως τὴν 'μελιά σου,
Κι' ἄρχισ' ἀσυλλόγιστα ρόδα νὰ θερίζω
Καὶ μὲ τὴν ἀσπράδα τους τὰ σγουρὰ μαλλιά σου
Πλούσια νὰ στολίζω.

—

Ἔτσι ροδοστέφανη 'πῆρες 'ς τὰ μαλλιά
'Απ' τὠλόμμορφο δεντρὶ ὅλη του τὴ χάρι,
Κ' ἔμεινεν ἡ δύστυχη τριανταφυλλιὰ
Ἄχαρο κλωνάρι.

—

Μὰ τὴν ὥρα πῶκοφτα — ὑστερνὴ ἐλπίδα —
Τὸ ὑστερνὸ τὸ ρόδο της, κ' ἔδινα 'ς ἐσένα
Καὶ τὰ δυὸ τὰ χέρια μου ἔννοιωσα καὶ εἶδα
Καταματωμένα.

—

Γύρισες, μὲ κύτταξες· καὶ μὲ μιὰ φωνὴ
Ὅπου κρύβει μέσα της κούρασι καὶ νάζι
Μοῦ εἶπες: «'Αγκυλώθηκες 'λίγο, σὲ πονεῖ...
'Αλλὰ δὲν πειράζει!»

—

. . . . . .

Τέτοιο ἦτον τώνειρο! — Τόσῳ ζωντανὸ
Ποῦ κι' ἀφοῦ τελείωσε σὰν τὰ παραμύθια,
Ὅμως πάλι ἔννοιωθα, πάλι πῶς πονῶ,
Καὶ πονῶ 'ς τἀλήθεια!...

—

Ἀχ! γιατὶ μεσ' 'ς τώνειρο 'σὰν ζωγραφισμένο
Ἔβλεπα τῆς νιότης μου τὠμμορφο βλαστάρι
Μὲ τὰ ἴδια χέρια μου ἔτσι μαθημένο
Γιὰ 'δική σου χάρι.

Γεωριος Δροσινης

ΤΟ ΤΑΞΙΜΟΝ

Ἡ εἰκὼν τοῦ διαπρεποῦς Ἕλληνος ζωγράφου κ. Ν. Γύζη, ἣν παρέχομεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς *Ἑστίας* ἔχει ὡς θέμα ἓν τῶν ποιητικωτέρων, τῶν συγκινητικωτέρων ἐθίμων τοῦ νεωτέρου Ἕλληνος, τὸ *τάξιμον*.

Πόσον θαυμάσια ἐξετέλεσεν ὁ καλλιτέχνης τὴν ὡραίαν ταύτην ἔμπνευσιν! Ἰδέτε· αἱ δύο γυναῖκες ἐκ τῆς μακρᾶς, τῆς ἀνάντους πορείας ἀπηύδησαν καὶ ἐσταμάτησαν· ἡ μία ἀνατείνει τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἄνω ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ὡς φωλεὰ ἀετοῦ πεπηγμένον μοναστήριον, ἡ δὲ ἄλλη, τὸ δρῶν πρόσωπον, διότι καὶ ἡ ὠχρότης τῆς μορφῆς της, καὶ οἱ γυμνοί της πόδες, οἱ ἄβροι οἵτινες θὰ ἠρατώθησαν ἐπὶ τῶν κοπτερῶν πετρῶν, καὶ τὸ κηρίον καὶ τὸ ἀνάθημα, ἅπερ κρατεῖ ἐν τῇ χειρί, μαρτυροῦσιν ὅτι αὕτη εἶνε ἡ *ἡρωὶς* τῆς εἰκόνος, ἡ ἐκτελοῦσα γυμνάπους τὸ τάξιμον.

Ἐν ᾧ οὕτω διαγράφονται αἱ δύο γυναῖκες ἐν τεχνικωτάτῃ ἀντιθέσει φωτὸς καὶ σκιᾶς, ἐπὶ τοῦ βραχώδους βάθους τοῦ βουνοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ὀξεῖα πλευρὰ κατατέμνουσα τὸν ὁρίζοντα ἀφίνει μόνον ἴχνη τινὰ παραλίας νὰ διακρίνωμεν, καὶ πρὸς τὰ ἄνω φωτεινὰ νέφη αἰωρούμενα, ἐν ᾧ ἡ ἄλλη γυνὴ — ἡ μήτηρ της — τὴν μίαν τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ βράχου ἐρείδουσα καὶ διὰ τοῦ ἄλλου τὴν νέαν περιβάλλουσα καὶ τὸ ὑψωμένον ἔντονον βλέμμα της ὡς προσευχὴν ἀναπέμπει πρὸς τὸν ἐκεῖ ἐπάνω ἅγιον, τί νὰ σκέπτηται ἡ τὴν ποδήρη ἐσθῆτα φορροῦσα κόρη; Μὴ ἀνέκυψεν ἐκ νόσου, μὴ ἐσώθη τὸ πρῶτόν της τέκνον καὶ ἦλθε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ τάξιμον;

Ἀλλὰ τὸ ἀνάθημα ὅπερ κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρά της δὲν δεικνύει ἄρά γε ὅτι δρᾶμά τι ἔρωτας, πόθος τις ὑποκάρδιος ἐκπληρωθεὶς ἔφερεν αὐτὴν γυμνόποδα εἰς τὸ ἐπὶ τῆς κρημνωρείας μοναστήριον, εἰς ὃ θ' ἀναρριχηθῇ μετ' ὀλίγον!

Πόσας κοιμωμένας συγκινήσεις θελκτικῶς ἀφυπνίζει ἡ ὡραία καὶ ἑλληνικὴ εἰκὼν τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου!

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1884 — Β', 960.